

**HAVALİMANLARINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ: “3.HAVALİMANI
ÖRNEĞİ”**

Ozan Karaca AYDIN

Yüksek Lisans Tezi

Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi ERTUĞRUL ÜSTÜN GEYİK

2019

**T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**HAVALİMANLARINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ:
“3.HAVALİMANI ÖRNEĞİ”**

OZAN KARACA AYDIN

SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi ERTUĞRUL ÜSTÜN GEYİK

TEKİRDAĞ-2019

Her hakkı saklıdır.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin çalışmasının bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

17 /05 / 2019

Ozan Karaca AYDIN

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ozan Karaca AYDIN tarafından hazırlanan ‘Havalimanlarında İş Sağlığı ve Güvenliği: 3.Havalimanı Örneği’ konulu YÜKSEK LİSANS Tezinin Sınavı, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği uyarınca günü saat’da yapılmış olup, tezin OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Jüri Başkanı:		Kanaat:	İmza:
Üye:		Kanaat:	İmza:
Üye:		Kanaat:	İmza:

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

...../...../20.....

Prof. Dr. Rasim YILMAZ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum, Enstitü : Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler
ABD Enstitüsü,
: Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı
Tez Başlığı : Havalimanlarında İş Sağlığı ve Güvenliği; “3.Havalimanı
Örneği”
Tez : Ozan Karaca AYDIN
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul Üstün GEYİK
Tez Türü; Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2019
Sayfa Sayısı : 120

Dünya’da olduğu gibi ülkemizde de meydana gelen iş kazaları sonucu hayatını kaybedenlerin sayısı hayli fazladır. Özellikle iş sağlığı ve güvenliği konusunda kazalara yönelik alınan önlemlerin yetersiz oluşu, çalışanların eğitimlere yeterince önem vermemesi ve kişisel koruyucu donanımların yeterince özverili kullanılmaması nedeniyle ortaya çıkan durumun sonuçları hayli ağır olmaktadır. İş kazalarına yönelik önleyici programların geliştirilmesi ve denetiminin doğru ve yeterli şekilde yapılması gerekir. Bu çalışmada; Türkiye’de ve Dünya’da iş sağlığı ve güvenliği kavramına ilişkin tanımlamalara ve havalimanlarındaki uygulamalara yer verilerek, iş sağlığı ve güvenliğini konusunda havalimanlarındaki uygulamalar ve bu uygulamaların Üçüncü Havalimanında nasıl yapıldığı konusu araştırılmıştır. Ayrıca çalışmamızda; Türkiye’de ve Dünyada iş sağlığı ve güvenliği konularına ilişkin yazılmış olan tezler, internet kaynaklı sistemlerden alınmış bilgiler, konu ile alakalı kitaplar ve makalelerden yararlanılarak kaynak tarama tekniği kullanılmıştır. Araştırmada sonunda anket yönteminden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği. İş Kazaları, Havalimanı

ABSTRACT

Institution, Institute, Department : Tekirdağ Namık Kemal University, Institute of Social Sciences,
: Department of Health Management
Title : Occupational Health and Safety in Airport: 3 rd Airport Example
Author : Ozan Karaca AYDIN
Adviser : Dr.Instructor Ertuğrul Üstün GEYİK
Type of Thesis/ Year : MA Thesis / 2019
Total Number of Pages : 120

As in the world, the number of people who lost their lives as a result of work accidents in our country is quite high. The results of the situation are quite severe, especially due to the inadequacy of the measures taken for Occupational Health and safety, the inadequacy of the measures taken for accidents, the inadequacy of the employees ' education and the lack of selfless use of personal protective equipment. The development and supervision of preventive programs for occupational accidents must be carried out correctly and adequately. In this study, the definitions of the concept of Occupational Health and safety in Turkey and in the world and the applications at airports are given, and the applications at airports about Occupational Health and safety in these applications are given. The subject of how it was done at the airport was investigated. In addition, in our study, the thesis written on Occupational Health and safety issues in Turkey and in the world, information obtained from Internet-based Systems, books and articles related to the subject using the source scanning technique was used. At the end of the survey, the survey method was used.

Keywords: Occupational Health and safety. Business Accidents, Airport

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince her türlü yardım ve fedakârlığı sağlayan, bilgi ve tecrübesi ile çalışmama ışık tutan ve ayrıca bana bu çalışmayı vererek kendimi geliştirmemi sağlayan, çalışmamın yöneticisi Sayın Hocam Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul Üstün GEYİK'e, ayrıca tezimin hazırlanması sırasında beni cesaretlendiren ve manevi destek sağlayan değerli çalışma arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Bu çalışmayı, yetiştirmemde emeği geçen ve benden maddi, manevi hiçbir desteği esirgemeyen aileme ithaf ederim.

MAYIS 2019

Ozan Karaca AYDIN

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM BEYANI	
TEZ ONAY SAYFASI	
ÖZET	
ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
TABLolar LİSTESİ.....	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VIII
KISALTMALAR.....	IX
GİRİŞ.....	1
1.BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.1. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN LİTERATÜR TARAMASI	3
1.2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI VE TARİHİ GELİŞİMİ.....	3
1.2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı	3
1.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Ortaya Çıkışı.....	5
1.2.3. Dünya'daki Gelişimi.....	5
1.2.4.Türkiye'deki Gelişimi.....	6
1.3. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN ÖNEMİ.....	9
1.3.1. İş Kazası ve Meslek Hastalığı.....	10
1.3.2.İş Kazalarının Nedenleri	11
1.3.3. İş Kazalarını Önleme Hususunda Alınabilecek Tedbirler	13
1.4. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNDE İŞVERENİN SORUMLULUKLARI VE RİSK YÖNETİMİ	16
1.4.1.İşverenin Genel Yükümlülüğü.....	16
1.4.1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu.....	17
1.4.1.2 Çalışan Hakları	19
1.4.2.İşverenin Önlem Alma Yükümlülüğü.....	20
1.4.3. Çalışanları Bilgilendirme ve Eğitim Verme Yükümlülüğü	20
1.4.4.Sağlık Gözetimi	21
1.4.5.Örgütlenme Yükümlülüğü	22
1.4.6. İşverenin Denetleme Yükümlülüğü	22
1.4.7.İş Sağlığı ve Güvenliğinde Risk Yönetimi	23
1.4.8.Risk Değerlendirmesi İle ilgili İşverenin Yükümlülükleri	24
1.4.9.Risk Değerlendirme Yöntemleri	26

1.4.10.Dünya’da ve Ülkemizde İş Sağlığı ve Güvenliği	28
2.BÖLÜM: HAVALİMANLARINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ.....	32
2.1. HAVALİMANLARINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMARI VE ÖNEMİ.....	32
2.1.1.Havalimanlarında İş Sağlığı Güvenliğinin Önemi.....	32
2.1.2.Havaalanlarında Güvenlik Tedbirleri	34
2.1.3. Chicago Sözleşmelerinde Sivil Uçuş Güvenliği.....	35
2.1.4.SHGM Mevzuatlarında Güvenlik Uygulamaları.....	36
2.1.5.Salgın Hastalıklara Karşı Alınan Önlemler	37
2.1.6.Havaalanlarında Sağlık Denetleme Merkezleri	38
2.1.7.Havaalanlarında Giriş ve Çıkışta Alınacak Sağlık Tedbirleri	40
2.1.8.Havaalanına İnen Uçakların Denetimi.....	41
2.1.9. Etkilenmiş Bölgeden Gelen Uçakların Girişte Uymak Zorunda Olduğu Hususlar	42
2.2.İSTANBUL ÜÇÜNCÜ HAVALİMANINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI	45
2.2.1. İstanbul Üçüncü Havalimanında İSG Uygulamaları ile İlgili Genel Bilgiler	45
2.2.2. İstanbul Üçüncü Havalimanında Eğitim Planlamaları ve Yasal Zorunluluklar	46
2.2.3. İstanbul Üçüncü Havalimanı İSG Politikası.....	48
2.2.4. Şantiye Kurulumunda İSG Kuralları	50
2.2.5. Üçüncü Havalimanında Risk Analizi ve Yönetimi.....	52
2.3. ATATÜRK HAVALİMANI İŞLETMESİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI	53
2.3.1. Risk Analizi ve Yönetimi	54
2.3.2.Genel Esaslar	56
2.3.2.1. Mevcut Verilerin ve Durumun Değerlendirilmesi	56
2.3.2.2. Risk Analizlerinin Yapılması	57
2.3.2.3. İş Sağlığı Güvenliği Risk Değerlendirmesinin Yapılması	58
2.3.2.4. Tehlike ve Boyutların Puanlanması	59
2.3.2.5. Risk ve Etki Sınıfının ve Alınacak Önlemlerin Belirlenmesi	62
2.3.2.6. Risk Analizleri Sonuçları Hakkında Mutabakat Sağlanması	64
2.3.2.7. Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Planlama	64
2.3.2.8. Saha Kontrolleri	65
2.3.2.9. Analizlerin Güncellenmesi	66

2.3.2.10. Analiz ve Değerlendirme Yönteminin Etkinliğinin İzlenmesi.....	67
2.3.2.11. Risk Analizlerinin Bölüm Çalışanları ve Diğer Taraflar ile Paylaşımı	67
2.4. UMMAN-MUSCAT HAVALİMANI İŞLETMESİ İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİK ÖNLEMLERİ	68
2.4.1. Sağlık ve Güvenlik Planı	68
2.4.2. Hedefler	69
2.4.3. İş Güvenliği Eğitimi	70
2.4.4. Çalışma İzin Belgesi	71
2.4.5. Denetim.....	72
2.4.6. Olay İnceleme ve Raporlama.....	74
2.4.7. Umman-Muscat Havalimanı Çalışma Alanı.....	74
2.4.8. Tibah Havalimanı İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları	75
2.4.8.1. Çalışanın Güvenlik Sorumluluğu	75
2.5. FRAPORT A.G. RİSK YÖNETİMİ	76
3.BÖLÜM: ÜÇÜNCÜ HAVALİMANININDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ÖNLEMLERİNİN ÇALIŞANLAR ÜZERİNDEKİ VERİ-ANKET ÇALIŞMASI ..	77
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	77
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	77
3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	77
3.4. TABLOLARIN ANALİZ EDİLMESİ	78
SWOT ANALİZİ	95
SONUÇ VE ÖNERİLER	97
KAYNAKÇA.....	100
EK-1.....	104
EK-2.....	106

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1: Almış Olunan Eğitilere Göre.....	75
TABLO 2: Eğitimin Anlaşılabilirliğine Göre.....	76
TABLO 3: İSG Eğitilerine Göre.....	77
TABLO 4: İSG Eğitimlerinin Zamanına Göre.....	78
TABLO 5: Eğitim ve Çalışan İlişisine Göre.....	79
TABLO 6: Eğitim Verenlere Göre.....	80
TABLO 7: Eğitimcilerin Konuya Hâkimiyetleri Göre.....	81
TABLO 8: Konunun Anlatılmasına Göre.....	82
TABLO 9: Katılımı Sağlaması ve İletişimi.....	83
TABLO 10: Eğitim Salonuna Göre.....	84
TABLO 11: Eğitim Salonunun Fiziki Şartlarına Göre.....	85
TABLO 12: İSG Konusunda Şirketin Kurumsal Bilgi Düzeyi Göre.....	86
TABLO 13: Şirketin Tehlike Sınıfına Göre Değerlendirmesi.....	87
TABLO 14: İşyerinizde İş Sağlığı Alanına Göre.....	88
TABLO 15: Kişisel Koruyucunun Koruma Seviyesine Göre.....	89
TABLO 16: Kişisel Koruyucuların Denetimine Göre.....	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL 1: Cinsiyet Dağılımı.....	74
ŞEKİL 2: Eğitim Dağılımı.....	74
ŞEKİL 3: Yaş Dağılımı.....	75

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ACI: Uluslararası Havaalanları Konseyi

ATM: Hava Trafik Yönetimi

ÇSGB: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

DHMI: Devlet Hava Meydanları İşletmesi

DÖF: Düzeltici Önleyici Faaliyet

EDS: Elektronik Yönetim Sistemi

IATA: Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği

ICAO: Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

İGA: İstanbul Büyük Havalimanı

İSG: İş Sağlığı ve Güvenliği

ISO 14001: Çevre Yönetim Sistemi

OHSAS 18001: İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi

OSGB: Ortak Sağlık Güvenlik Birimi

NCR: Uygunsuzluk Raporu

KKD: Kişisel Koruyucu Donanım

KRY: Kurumsal Risk Yönetimi

SHT: Sivil Havacılık Talimatı

SHGM: Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü

THY: Türk Hava Yolları

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

İş sağlığı ve güvenliği, işyerleri ortamlarında işlerin yürütülmeleri esnasında, bazı sebeplerden kaynaklanarak sağlık açısından zararlı olabilecek durumlardan korunabilmek maksadıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalar bütünüdür. Çalışma alanları arasında belirli farklılıklar oldukça, iş sağlığı ve güvenliğinin önemi de artmaktadır.

Çalışmanın temel konusu olan havaalanlarında da iş sağlığı ve güvenliğinin önem derecesi diğer alanlara göre oldukça fazladır. Bunun temel nedeni çalışma koşullarındaki risklerin fazlalığıdır. Konunun devamında nc Havalimanı rneğinde de araştırılan iş sağlığı ve güvenliği kavramının önem derecesinin giderek arttığı görülecektir. Bunun temel sebebi ise henüz inşaat halinde olmasıdır. Bu nedenle birçok havalimanında uygulanan iş sağlığı ve güvenliği ile nc Havalimanının da uygulanan standartlar arasında belirgin farklılıklar mevcuttur. İnşaat sektöründe uygulanan standartlar ile hemen hemen aynı ve hatta daha katı önlemler alınmaktadır.

Türkiye’de inşaat sektörü oldukça sık rastlanmakta olan iş kazalarından dolayı bu alanda ivedilikle önlemlerin alınması kaçınılmaz olmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle çalışan bireylerin eğitim alıp almadığının göz ardı edilmemesi gerekmektedir. İşe yeni başlayacak işçilerin ilk önce iş güvenliğine yönelik eğitimlerini almaları ve daha sonra başlatılmaları kazaların oluşmasını önlemenin ilk koşulu olmalıdır (Kabaroglu, 2015).

Eğitim eksikliği tehlikelere karşı savunmasız kalmak demektir. Tehlikeler sonucunda da ölüm, yaralanma, bilinç kaybı, gibi riskler bulunmakta ve yaşanmaktadır. Çalışanların iş kazalarından korunması için yalnızca eğitim verilmesi de yeterli olmayacak, daha fazla önlem almak gerekmektedir.

Bu önlemlerin başında kişisel koruyucu donanımlar gelmektedir. Kişisel koruyucu donanımların kullanımları sürekli denetlenmeli ve eğitim verilirken kişisel koruyucu donanımların önemine dikkat çekilmelidir. Ayrıca düşme tehlikesi olan alanlara korkuluk yapılması, can halatlarının çekilmesi gibi önlemler alınmalıdır çünkü yaşanacak kazaların önüne ancak bu önlemlerle geçilebilecektir.

Tezin ilk bölümünde iş sağlığı ve güvenliği kavramı, tarihçesi, mevzuatlar ve uygulamalara yer verilmiş, ikinci bölümde ise havaalanlarında iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ve üçüncü bölümde Üçüncü Havalimanındaki İSG uygulamalarından bahsedilmiştir.

1.BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde iş sağlığı ve güvenliği kavramının tanımı, iş sağlığı ve güvenliği kavramının ortaya çıkması, hem dünyada hem de Türkiye gösterdiği gelişimi, iş kazası ve meslek hastalığı, iş sağlığı ve güvenliği konularında işverenlerin sahip oldukları sorumluluklar, çalışan hakları, iş sağlığı ve güvenliğinde risk yönetimi konuları incelenmiştir.

1.2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI VE TARİHİ GELİŞİMİ

1.2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı

İnsanoğlu var olduğundan buyana hayatlarını sürdürürken sürekli olarak iş kazalarıyla karşı karşıya bulunmaktadır. Şu anda içerisinde yaşadığımız 21. yy. da dahi çalışma ortamında ki risklerin üç katı oranında daha fazla tehlike oluşturduğu, içkiden, uyuşturucudan ya da savaşlar nedeniyle yaşanan ölümlerden çok daha fazla sayıda insanın ölümüne yol açtığı; savaşlardan dolayı yıllık yaklaşık 650 bin insanın ölümü yaşanırken, bu rakamın iş kazalarından ve meslek hastalıklarından kaynaklı olarak yıllık yaklaşık 2 milyon civarında insan öldüğü ifade edilmektedir. (Lloyd ve Mitchinson 2008)

İSG tüm ülkelerde iş ile ilgili önlem almak ve iş kazalarındaki sayıları düşürmek amacıyla uygulamaya konulan, çalışanlara sağlanan güvenlik haklarının genişletilmesini sağlayan ve çalışanların bilinçlendirilmesini sağlayan önemli bir uygulamadır. Özellikle son yıllarda daha fazla önem verilen bir konu haline gelmiştir. İş sağlığını daha geniş kapsamlı olarak açıklarsak; bütün meslek kollarında çalışan bireylerin bedeni, ruhi ve sosyal iyilik durumlarının sürdürülmesi, iş görenlerin iş koşulları sebebiyle kaynaklı riskler karşısında korunmalarının

sağlanması, sağlıklarında bozulmaların meydana gelmesinin önlenmesi, kendi yetenek ve kabiliyetlerine uygun işlerde istihdam edilmeleri ve hem işin bireye hem de bireyin işe uyumunun sağlanması şeklinde ifade edilmektedir. (Gerek 2000)

İş sağlığı ve güvenliği; çalışan bireylerin, işyeri ortamlarında işlerin yürütülmesi sebebiyle kaynaklanabilecek bazı tehlikelere karşı korunması, gerek işyerinin içerisinde gerekse işyerinin dışarısındaki çalışma şartlarının iyileştirilmesi suretiyle refahının arttırılmasına yönelik olarak yapılmakta olan sistemli olarak yapılan çalışmaları ifade etmektedir. Bu çalışmalar gerek işveren gerekse çalışan tarafından uyulması gereken kurallar belirlenerek daha da sistemli bir hale getirilmiştir.

Bugün geldiğimiz noktada “İş Sağlığı” kavramının ortaya çıkmasıyla beraber esas olarak bahsedilen çalışanların sağlıklarından ziyade iş konusunda yapıldığı ve emeklerinin korunmasına yönelik koruyucu maddelerin zarar görmesi, artık bizzat işin özne konumunda bulunduğu bazı yazar tarafından ifade edilse de; günümüzün sınırlı olarak uygulanan iş güvenliği önlemlerinin yerine, gerek çalışma alanının içinde gerekse dışında çalışan ve iş sağlığı ile alakalı türlü konuyu kapsamı içerisine alması İSG tabirinin benimsenerek kabul görmesine neden olmuştur. (Topak 2004)

İş güvenliğini, çalışan bireylerin iş ortamı içerisinde karşılaştıkları tehlike ve risklerin bertaraf edilmesi ya da azaltılabilmesine yönelik olarak getirilmiş olan yükümlülüklerden oluşmuş teknik kurallar bütünü olarak da ifade edilmektedir. Bir başka tanıma göre iş güvenliği; “İşçilerin iş kazalarını yaşamalarının önlenmesi amacıyla, daha güvenli bir iş ortamının oluşturulmasına yönelik olarak alınması gerekli olan önlemlerdir”. (Keleş 2004)

İSG kavramı son yıllarda fazlasıyla gündemde olsa da aslında geçmişte de zaman zaman dillendirilen ve önemi üzerinde durulan bir kavram olmuştur. Uluslararası kuruluşlar ve örgütler tarafından zaman zaman konu ile ilgili tanımlama ve açıklamalar yapılmıştır. ILO (*International Labour Organization*) tarafından daha 1950’de yapılmış olan iş sağlığı tanımlamasına göre, “Çalışan bireylerin sağlığının

ve refah düzeylerinin en üst seviyeye çıkarılması; işyeri çalışma şartlarının, çevrenin ve üretilmekte olan mallardan kaynaklanan sağlığa aykırı neticelerin bertaraf edilmesi; çalışan bireylerin uygun işlerde istihdam edilmeleri ve çalışanların ihtiyaçlarına uygun bir iş ortamının oluşumudur.” Daha sonra bunlara yeni unsurların da eklemesi ve dışsal faktörlerin de İSG kapsamı içinde yer alması gerektiğini vurgulamıştır. (Sendikası 2002)

1.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Ortaya Çıkışı

Sanayi devrimi sonucunda hızla gelişen üretim süreci beraberinde birçok sonucun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Üretim arttıkça toplumlar gelişmiş, dünya daha da küçülmüş, iş hacmi genişlemiş ve çalışma alanları da hızla artmıştır. Ancak artan iş hacmi beraberinde güvenli olmayan koşullarda insanların çalışmasını ve bununla birlikte artan iş kazalarını ve ölümlerle sonuçlanan olayları beraberinde getirmiştir. İş hayatındaki değişimler ve gelişen olaylar iş sağlığı ve güvenliğinin ortaya çıkıp gelişmesine neden olmuştur. Bu gelişim sürekli hale gelmiş, iş sağlığı ve güvenliği konusuna ilgi artmış ve birçok İSG uzmanı ve eğitmeni kadroları işyerlerinde açılmış ve istihdam edilmiştir.

1.2.3. Dünya’daki Gelişimi

İnsanoğlunun doğayla mücadeleye girişmesi ile başlamış olan çalışma yaşamı, çalışanların yaşadıkları problemler, gerek üretim araçlarındaki gerekse üretim yöntemlerinde ortaya çıkan hızlı değişim ve gelişmeler, çalışan bireylerin hem sağlık hem de güvenlik konusundaki sorunlarının artmasına neden olmuş ve sonucunda da toplumsal olarak ele alınmasını gerektiren bir konuya dönüşmüştür. (Süzek 2005) Konu ile ilgili olarak tanımlanabilmesi mümkün olan ilk çalışmaların, köleleri çalıştırmakta olan Eski Roma’da olduğu gözlenmektedir. Ünlü filozof Herodot, ilk defa yüksek enerji veren besinler ile beslenmenin insanın verimliliğini artıracığı konusunun üzerinde durmuş ve konuyla ilgili ilk bulgulara da burada rastlanmıştır. (Yılmaz 2012)

Milattan önce (M.Ö.) 370’lerde Hipokratlar kurşun maddesinin insanların sağlığı açısından zararlarının bulunduğunu öne süren çalışmaları ile iş sağlığı ve güvenliğine dikkatleri çekmiş oldukları görülmektedir. Kapsamlı çalışmaların ise endüstri alanının yaşanan gelişmelerin paralelinde makineleşme alanında yaşanan hızlanma ile daha da ivme kazanmış olduğu görülmektedir (Litvyakov,2006). Bu alanda İngiltere 17’nci yy. ortalarına doğru çalışma koşullarını bir nebze de olsa düzeltmek suretiyle, hem iş kazalarının hem de meslek hastalıklarının azaltılması adına çok ciddi adım atmıştır. Yapılan çalışmalar hızlanmış ve çalışmalar ile ilgili yasalar düzenlenmeye başlanmıştır. 1802’de çocuk ve kadın işçilerin korunmasını öngören ilk yasa çıraklara dönük olarak İngiltere’de çıkarılmış olan “Çırakların Sağlık ve Ahlakı Yasası” olmuş ve bu gelişme, Avrupa ve Amerika’ya örnek teşkil etmiştir. Hazırlanan bu hukuki mevzuatların sayesinde çırak olarak çalışanların emeklerinin sömürülerek zayi olmaması ve kötü muamelelere maruz kalmamalarının sağlanması amaçlanmıştır. (Çiçek ve Öçal 2016)

İsviçre 1840 yılında, Fransa 1841 yılında, Almanya 1849 yılında ve Amerika’da 1877 yılında İSG alanında oldukça önemli kanunları çıkararak uygulamaya başlamıştır. (Yaşar ve Karadoğan 2017) 1919 yılında “*International Labour Organization* (ILO)” kurulmasıyla beraber, işçi sağlığına ve sorunları konusuna uluslararası düzeylerde bir takım çözümlerin bulunması sağlanmıştır. ILO tarafından yapılan araştırma ve çalışmalar hızlanmış ve uluslararası alanda kabul gören önemli çalışmalar olarak nitelendirilmiştir. 1946’da da BM tarafından “uzmanlık kuruluşu” şeklinde kabul görmüştür. (Yılmaz 2012)

1.2.4.Türkiye’deki Gelişimi

Dünya’daki endüstri alanındaki gelişmelerin yaşanması ve makineleşmenin ortaya çıkmasına paralel bir şekilde Türkiye’de de benzer gelişmelerin yaşandığı görülmüş olup, meydana gelen kazalar ile meslek hastalıkları karşısında gösterilen toplumsal duyarlılık ve tepkilerin de etkisi ile İSG konusu ile ilgili olarak yasal, tıbbi, teknik çalışmaların yapılmaya başladığı görülmüştür. Yapılan çalışmalar zamanla ilginin artmasına, bununla birlikte uyulması gereken yasaların çıkarılmasına neden

olmuştur. Zamanla geliştirilen İSG konusunda, uluslararası kuruluşların getirmek istediği standartlara uyulmaya çalışılmaktadır.

Osmanlı Döneminde ise endüstrileşmenin 16'ncı ve 17'nci yüzyıllarda belirgin bir biçimde, küçük el sanatlarıyla ve atölye işçiliği ile ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. (Yılmaz 2012) Ayrıca II'nci Mahmut dönemi süresince de İstanbul, İzmit ve Sinop tersanelerinde gemi üretimi ile sürdürülmüştür.

Ticari faaliyetlerin hız kazandığı dönemlerde söz konusu tersanelerin kömür ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 1829'da "Ereğli Kömür İşletmeleri" faaliyete geçirilmiştir. Açılan kömür işletmeleri o dönemde gelişmekte olan Osmanlı sanayisinde oldukça önemli bir rol almıştır. İlk kömür işletmelerinin faaliyete girmesi ile beraber, iş sağlığı ve güvenliğine yönelik olarak çalışan bireylerin çalışma koşullarıyla alakalı olarak 1820'de çok önemli düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenleme aynı zamanda Osmanlı döneminde yapılan en belirgin çalışma düzenlemesi olarak görülmektedir. 1850'de ise Polis Nizamnamesiyle beraber çok daha ayrıntılı ve kapsamlı bir düzenlemenin yapılmış olduğu görülmektedir. Devamında gelen yıllar içerisinde de askeri alandaki çalışmalara yönelik olarak bazı işletmelerin kurulmuş olduğu görülmektedir. (Makal 1997) İş hayatına yönelik olarak ise ilk defa 1877'de çıkarılmış olan Mecelle Kanunu ile düzenlemeler yapılmıştır.

Çalışma alanını ilgilendirmekle beraber dini nitelikleri barındıran bir yasa olmaktadır. Sonrasında kömür işletmeleri alanından başlayıp, işçi ve işverenlerin ilişkilerinde düzenleme yapan yasalar ile diğer alanlarda da başka yasaların çıkarılması gerçekleştirilmiştir. (Yılmaz 2012)

"Dilaver Paşa" ismiyle, 1865'de işçileri korumakta olan ilk mevzuat, kömür ocaklarında çalışan işçilerin güç koşullarını hafifletebilmek üzere, 100 maddelik olarak yayınlamıştır. Dinlenme, tatiller, çalışma saatleri ile barınma yeri haklarını kapsamakta olan bu yasalar çalışma şartlarıyla ilgili ciddi adımları barındırmaktadır. (Akbulut 1996) Bununla beraber iş kazalarının önlenmesine dönük olarak 1869'da "Maadin Nizamnamesi" adında bir yasa çıkarılmıştır. (Makal 1997)

Bu yasa ile maden ocaklarında hekim bulundurma zorunluluğu getirilmiştir. Kazaların ölüm ile sonuçlanması halinde işveren tarafından işçi ailelerine belirli bir tazminat ödenecektir. Ayrıca bu yasalar para cezalarını da içermektedir.

Cumhuriyet Dönemi'nde yüz on dört sayılı “Zonguldak Ereğli Havzası Fahmiyesi'nde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafi Umum İyesine Furu Tuna” kanunu kömür atıklarının satılarak işçilerin gereksinimlerinin karşılanması amacıyla sarf edilmesini içermektedir.(Yılmaz 2012) Bununla birlikte ilk kez çalışma süreleri 8 saat ile sınırlandırılmış, fazla çalışma ve ücretinin ödenmesi gündeme gelmiş, çalışma yaş sınırı konulmuş ve çocukların madende çalışması yasaklanmıştır. Bu kanunda kaza tazminatı ve cezai yaptırım uygulamaları da yer almaktadır.

Sanayinin hızla gelişmesiyle İSG ihtiyaçları daha da artmıştır. 2 Ocak 1924 tarihinde 394 sayılı “Hafta Tatili Yasası” çıkartılarak, ihtiyaçların hafifletilmesine gayret gösterilmiştir. Devamında da çıkarılan Borçlar Kanunundaki 332'nci maddeyle işverenlere iş kazaları ve meslek hastalıklarıyla ilgili cezai sorumlulukların getirilmesi sağlanmıştır. 1930'da da 1580 sayılı “Belediyeler Yasası” çıkarılarak yürürlüğe konulmuştur. Bu yasalar kapsamında, 12 yaşın altındaki küçük çocukların çalıştırılmasına yasak getirilmiş, 16 yaşına kadar olan çocuklara yönelik olarak da gereken düzenlemelerin yapılması sağlanmıştır. Bunun yanında hamile olan işçilerin izinleri ile ilgili olarak da bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Akşam saat 8'den sonra da çocukların çalıştırılmasına yasaklama getirilmiştir. Böylece çocuk işçiliğinin önüne geçilirken gelişme çağındaki çocuklarında çalışma saatleriyle ilgili sınırlandırmalar getirilmiştir. Yine “işçi sağlığının korunması ve iş emniyeti nizamnamesi” yasası çıkarılmak suretiyle, 50'den fazla işçinin çalıştırıldığı tüm işyerlerinin hekim bulundurulması suretiyle, işverenler tarafından çalışan işçilerinin sağlıklarını koruma zorunluluğunun getirilmesi sağlanmıştır.

Bu yasa ile sağlık kısmında zorunluluklar getirilmiş, çalışan sağlığına verilen önem ortaya konmuş ve işverenlerin çalışan sağlığına önem vermesine

teşvikler başlamıştır. Cumhuriyet Döneminin ilk iş kanunu, 3008 sayılı ile 08.06.1936 tarihinde çıkarılmış olup, 15.06.1937 tarihi itibarıyla yürürlüğe konulmuştur. Bu kanun kapsamında işçiler ile işverenlerin ilişkileri teferruatlı olarak ele alınmak suretiyle, sosyal güvenlik konusuna yeni bir perspektif kazandırılmış bulunmaktadır. (Yılmaz 2012)

3008 sayılı İş Kanununa dayanılarak 07.07.1945 tarihinde kabul edilerek, 01.07.1946 tarihi itibarıyla yürürlüğe konulan 4772 sayılı “İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu” ile beraber mesleki risk sigortasının uygulanmasına başlanmıştır. Çalışanlara verilen güvenceler bu yasalar ile bir kez daha gösterilmiş olup, konunun önemine vurgu yapılmıştır.

Bunun ardından da 1971’de 1475 sayılı “İş Kanunu” ve 14.07.1974 tarihi itibarı ile de 506 sayılı “Sosyal Sigortalar Kanunu” çıkarılmış bulunmaktadır. Böylece İSG çok daha ayrıntılı bir kanuni yapıya kavuşturulmuştur. Çıkarılan kanunlar İSG’nin kapsamını arttırırken konuyla ilgili çalışmalarda teşvik edilmiş, alınması gereken önlemler üzerinde durulmuştur. Zaman içerisinde teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin çok hızlı bir şekilde seyretmesiyle beraber, yeni kanunlara ve düzenlemelere gereksinim duyulmaya başlanmış, böylece 10.06.2003 tarihi itibarı ile de 4857 sayılı “İş Kanunu” çıkarılmış bulunmaktadır.

Bu kanun ile ilk kez “işçi sağlığı ve iş güvenliği” konusundan daha kapsamlı olarak, “İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)” kavramının kullanılmasına başlanmıştır. (Tuncay 1996) Söz konusu yasa, daha ziyade AB ve ILO normlarının referans alınması suretiyle hazırlanmasından dolayı, daha eski dönemlerdeki şikâyetlere de adeta bir çare olma özelliğini barındırmaktadır. (Arseven 2004)

1.3. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN ÖNEMİ

Bu kısımda iş kazası ve meslek hastalığı, iş kazalarının nedenleri ve iş kazalarını önleme hususunda alınabilecek tedbirler incelenmiştir.

1.3.1. İş Kazası ve Meslek Hastalığı

Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından iş kazası; “belli bir zarara veya yaralanmaya sebebiyet veren, beklenmedik, daha önceden planlanmamış olay” olarak tanımlanmaktadır. DSÖ (WHO) tarafından ise iş kazası şu şekilde tanımlanmaktadır: “Önceden planlanmayan ve birçok defa, bireysel kişisel yaralanmaların olmasına, teçhizatların zarar görmelerine, üretim faaliyetlerinin bir süreliğine aksamasına neden olan olaylardır.”

İş kazasının ayrıntılı bir şekildeki tanımı 5510 Sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” 13’üncü Maddesi içerisinde yer almaktadır. Söz konusu madde çerçevesinde iş kazası; aşağıda belirtilen durumlar ve hallerden herhangi birisinde ortaya çıkan ve sigortalı çalışanı anında ya da daha sonrasında bedeni olarak ve ruhsal açılarından özre uğratan olay veya olaylardır;

- a) Sigortalı çalışanın iş yeri içerisinde bulunduğu esnada,
- b) İşverenlerin tarafından yürütmekte oldukları işler sebebiyle, sigortalının kendi namına ve hesabına bağımsız olarak çalışıyor ise yürütmekte oldukları iş sebebiyle,
- c) İşverene bağlı çalışan sigortalı bireyin, görevlendirilmiş olarak iş yerinin haricinde başka bir yere gönderilmesi sebebiyle asli görevini yapmaksızın geçen vakitlerde,
- d) Söz konusu Kanun’da yer alan 4’üncü madde 1’inci fıkrası (a) bendine göre emziren kadın sigortalı bireye, iş mevzuatının gereği olarak çocuğuna süt vermesi amacıyla tahsis edilmiş olan vakitlerde,
- e) Sigortalı bireylerin, işverenler tarafından tahsis edilen bir vasıta ile işin yapılmakta olduğu yere gidiş geliş esnasında ” (Resmi Gazete 2006)

1.3.2.İş Kazalarının Nedenleri

İş kazalarındaki meydana gelme sebepleri iki ana başlıkta toplanabilmesi mümkündür; tehlike arz eden iş ve çalışma koşulları (güvensiz koşullar) ve tehlikeli davranış (güvensiz eylemler)tır.

Tehlike arz eden çalışma koşulları ve tedbirler; tehlikeli çalışma koşulları, çalışılan alanlarda mevcut ve kayıplı olayların meydana gelmesine neden olabilecek tehlike ve risklerdir. Söz konusu tehlikelerin ortaya çıkması, çalışan bireylerin yapmakta oldukları hatalardan veya üretim sistemindeki meydana gelen aksaklıkların neticesinde gerçekleşmektedir. Bu güvensiz koşulların genelde önleyici bakımlarda, tertip ve düzende, çevresel kontroller ile tasarım sistemlerindeki meydana gelen aksaklıklar sebebiyle ortaya çıkmaktadır.

Önleyici bakımlar: Önleyici bakımların planlarının üreticilerin spesifikasyonları veya işletme tarafından belirlene esaslar çerçevesinde hazırlanması gerekmektedir. Bugün geldiğimiz noktada artık gerek makinaların gerek malzemelerin gerekse enerji kaynaklarının mekanik ve yapısal limitlerinin tanımlanması yapılmış bulunmaktadır. Önleyici bakım sistemi bulunup bulunmadığı veya var olup da uygulanamadığı ve düzeltici bakım faaliyetlerinin yapılmasının aksatılması işletmelerin bünyesinde çalışan işçilerin açısından çok ciddi riskler oluşturmaktadır.

Tertip ve düzen: Üretim aşamasının neticesinde oluşan değişikliklerde gereken temizlik faaliyetlerinin yapılması suretiyle, lüzumlu olmayan malzemeleri kullanım alanın dışarısına yerleştirmek suretiyle, gerek malzemelerin gerekse ekipmanların yeniden düzenlenmesi gerekir.

Çalışma alanı ise; insanın bedenini, görme seviyesini, işitme seviyesini, nefes alıp verme seviyesini ve beden ısısına etki eden koşulları kapsamaktadır. Çalışan bireylerin çalışmalarını daha verimli olarak devam ettirebilmeleri açısından havanın kalitesiyle, ortamın aydınlatmasıyla, ortamdaki gürültüyle ve sıcaklık ile ilgili gerekli koşullara uyulması gerekmektedir.

Tasarım: Tasarımın yapılması safhasının ardından uygunsuz durumların tespiti yapılarak gereken düzeltmelerin yapılması ve uygulanması bazı hallerde çok da imkanlar dahilinde bulunamamaktadır. İSG ile ilgili konularında ortaya çıkan teknolojik gelişmelerle beraber yeni projelerde iş güvenliği bakımından gereken tasarımların ilave edilebilmesi mümkün olabilmektedir.

Tehlikeli davranışlar: Çalışan bireyler tarafından dönem dönem koruyucular devre dışına bırakılabilmekte, çalışanlara tahsis edilmiş olan “kişisel koruyucu donanımları (KKD)” kullanmaktan imtina edebilmekte, tüm ikazlara karşın tehlike arz eden riskli bölgelere girebilmekte ve bunun gibi tehlikeli davranışları sergileyebilmektedirler. Fakat bu hataların sadece çalışanların dikkatsizliğinden kaynaklandığını söyleyemeyiz. Bu noktada, işyeri yönetimi tarafından da gereken ve yeterli eğitimlerin verilmemiş olması; KKD’lerin yapılmakta olan işlere ya da işçilere uygun olmamaları, işletmelerin hem idari hem de ekonomik araçlar vasıtasıyla işçileri hızlı tempoda iş görmeye zorlamaları, bilinçli olarak ya da bilinçsiz bir şekilde yapılmakta olan hata ve yanlışlıkların önüne geçilebilmesi açısından yeteri kadar gözetim ve denetimlerin yapılmamış olması gibi sebepler temelde yatan sebeplerdir. (Yanturalı, 2015)

Unutulmaması gereken husus, hiç kimsenin yaptıkları işleri doğuştan bilmediği ve bunları bir dizi eğitimler ile tecrübelerin sonucunda öğrenmekte olduğudur. İşletmelerin üretim ya da hizmet sunumlarını yeteri kadar nitelikli yapabilmek açısından gösterdikleri itina, işlerin güvenli bir şekilde yapılabilmesi için de göstermeleri artık bir zorunluluk olmaktadır. Bu bağlamda, bireylerin tehlikeli davranışları sergilemelerindeki muhtemel sebeplerini anlayabilmek amacıyla kasten ya da kasıtsız olarak sergiledikleri davranışlarının incelenmesinde faydalar bulunmaktadır. Tehlikeli davranışlardan önemli bir kısmında kasıtsız davranışların bulunduğu saptanmıştır. Bu şekildeki tehlikeli davranışları kontrol edebilmek açısından; Yorgun olma, bilgi konusunda eksiklikler, İSG eğitiminin eksik verilmesi benzeri hususlarda durulması daha ziyade eğitimlerle ilgili eksikliklerin giderilmesinin kazaların oluşmasını ciddi oranda engelleyebileceği açıkça görülmektedir.

1.3.3. İş Kazalarını Önleme Hususunda Alınabilecek Tedbirler

Ülkemizde iş kazalarına yönelik olarak yapılmış olan istatistiklere göre, oluşan iş kazalarından % 50'si civarında bir kısmının kolayca engellenebilir mahiyetlerde olduğu, % 48'inin ise ancak bir etüt yardımıyla ve metotlu çalışmalarla engellenebileceğini, % 2'si civarında bir kısmının da engellenmesinin imkanı bulunmadığını ortaya koymuştur.

İş kazalarının neticesinde her yıl binlerce işçi sürekli olarak iş göremezlik durumuna geliyor olması veya yaşamını yitirmesi oldukça üzücü ve acı veren bir olaydır. Geçmişten günümüze kadar olan süreçte ülkemizin iş sağlığı ve güvenliği konusunda vermiş olduğu sınavlar ne yazık ki başarısız olmuş, konuyla ilgili kanun ve düzenlemeler ile yapılması gerekenler açıkça ortaya konmuş ve son yıllarda denetimlerde sıkılaştırılmıştır.

Acı bir olay olmanın yanı sıra, kazalar sonucu hayatını kaybeden ve sakat kalan birilerin olması sosyal güvenlik sisteminin bir açığıdır. Bu açığın kapatılması için bir dizi önlemler alınmaya devam etmektedir. İş kazalarını önleme konusunda, işletmelerin barındırdıkları potansiyel tehlikelerin tanımlanması ve bu potansiyel tehditlere dönük olarak kontrollerin ve ölçümlerin yapılması, iş güvenliği programlarına altyapı oluşturmakta ve başarıyla uygulanan bir iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin kapsamının ve içeriğinin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. (Makin ve Winder 2008)

Ancak, yalnızca işletmeler bünyesindeki potansiyel tehlikeler ile risklerin tespit edilmesi iş kazaları oluşmasının önüne geçilmesini sağlamaz. Bu hususta hem devlete hem işverenlere hem de sendikalara iş kazalarını önleme sürecinde düşen rollerin detaylandırılmasında yarar bulunmaktadır.

İş kazalarını önlemede devletin rolü: İş kazalarını önleme konusunda devletin rolünü genel hatlarıyla, işçi sağlığı ile iş güvenliğiyle ilgili konularda mevzuatları belirlemek, denetimleri yapmak, denetimlerin neticesinde müeyyidelerin

uygulanmasını sağlamak ve konuyla alakalı eğitim ve araştırma faaliyetlerini yönlendirmek olarak açıklayabiliriz.

Devlet, bağımsız mahkemelerin vasıtasıyla, yasal düzenlemeler ile hukuksal mevzuatlara uygun davranmadıkları saptanan ve işçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatlarına aykırı davrananları, gereken müeyyideleri uygulamak suretiyle, kurallara uygun davranmaya davet ederek bir anlamda da sert önlemler almış olur. (İşten 2014) Böylelikle devletin caydırıcı rolü de ortaya çıkmaktadır. Her yıl mevzuatlarda yapılan değişikliklere rağmen iş kazaları devam etmekteyse daha sert ve ciddi önlemler alınarak yaptırımlardaki çita daha da yükseltilmelidir.

İş kazalarını önlemede işverenlerin rolü: İş kazalarına engel olunmasında işverenlerin temel görevleri, işçilerin eğitilmesi, işyerinin denetimi, işçileri alınmakta olan güvenlik tedbirlerine uymaları konusunda zorlama görevi ve devletin belirlemiş olduğu yasal mevzuatları uygulama görevleri şeklinde özetlenebilmektedir. İş kazalarının önlenmesi kapsamında işverenin üstleneceği en önemli rol, işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamında her çeşit tedbiri almaktır.

Diğer bir deyişle, işçi ve iş güvenliği konusunda gerekli olan tedbirleri yükümlüdür. İşverenin üzerine düşen görevin, işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik olarak alınması gereken önlemlerin alınmasıyla bittiğini söyleyemeyiz.

İşverenler, bu çerçevede, almış oldukları tedbirlere uygun davranılıp davranılmadığını da denetlemekten de sorumludurlar. Zira, yalnızca işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik olarak gereken önlemlerin alınmasını sağlamak iş kazaları ile meslek hastalıklarının önlenmesinde yeterli olamamaktadır. Aynı zamanda bu önlemlerin doğru uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesi de gerekmektedir. Bu kapsamda, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü kapsamındaki hükme göre, işverenler işyerlerinde alınmakta olan iş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemlere uygun davranılıp davranılmadığını takip etmekle ve denetlemek ile yükümlü bulunmaktadırlar. (Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik 1974)

Önlem almakla yükümlü olan işveren, sadece mevzuat kapsamında değil, işin doğası gereği ortaya çıkacak tehlikelere karşı da önlem almakla yükümlüdür.

Yükümlü olduğu gereklilikler gerek yasalar ile gerek kanunlar ile düzenlenmiş, yapılan denetlemelerle uygulamaların içeriği takip altına alınmıştır.

İşyerinde çalışan işçi, gereken bilgi ve deneyime çoğu kez sahip olmadığı için, işveren, işçilerin yüz yüze geldikleri meslek riskleri, alınmasına gerek duyulan güvenlik tedbirleri, yasal hakları ile sorumlulukları hakkında bilgilendirmek ve gereken iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin verilmesiyle ilgili sorumlu tutulmaktadır. (Demircioğlu 2009)

Diğer bir deyişle, işverenin iş kazalarını önlemedeki diğer bir yükümlülüğü, işçi sağlığı ile iş güvenliğine yönelik hususlarda işçilerin bilgilendirilmesi ve eğitilmesidir. İş Kanunu 77'nci maddesinde anılan hükme dayanılarak, işverenlerin, çalışan işçilerini karşılayabilecekleri mesleki risklerle ve alınması gerekli olan tedbirlerle ilgili olarak, ayrıca yasal hak ve sorumluluklarının hakkında da bilgilendirme yapmak ve işçi sağlığı ile güvenliğine yönelik eğitimleri verme yükümlülükleri bulunmaktadır. (Gazete 2013)

İş kazalarını önlemede sendikaların rolleri: Sendikaların, iş kazalarını önleme konusundaki en önemli rolleri, yasalar ile mevzuatların tam olarak uygulanabilmesini sağlamak olmalıdır. Başka bir ifadeyle, kanun koyucuların hazırlamış oldukları ve işverenlere uyma yükümlülüğünü getirmiş olan yasal mevzuatların tam anlamıyla uygulanmasının sağlanması ve gerektiği takdirde anlık denetimleri yapılması suretiyle uygulamanın kontrol edilmesi sendikaların en önemli görevidir.

Sendikaların, işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik uygulamaların etkinlikleri ile doğruluklarını kontrol ediyor olmalarıyla birlikte iş kazaları ile meslek hastalıklarında çok ciddi oranlarda azalmaları da getirmektedir. (Akın 2012)

İş kazaları içerisinde inşaat sektörünün yeri: iş yaşantısında ciddi önemi bulunan iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini mevzuata uygun şekilde sunulmasını sağlamak diğer sektörler içerisinde önemsendiği şekilde yapı sektörü alanında da ayrıca önemsenmektedir.

“İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği” kapsamında çok tehlikeli sınıf içerisinde bulunan ve çalışma koşulları açısından çok sayıda tehlike ve riskleri bünyesinde barındırmakta olan sektör olarak yaşanan iş kazalarının sayıları ile bu kazalardaki can kayıpları incelendiğinde tüm sektörlerin arasında birinci sırada bulunduğu açıkça görülebilmektedir. Meydana gelen bütün iş kazalarından % 1,6’sı ölüm ile neticelenirken inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarından % 4,7’sinin ölüm neticelendiği açıkça görülmektedir. (Gazete, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği 2012)

İş kazalarının neticesinde meydana gelen ölüm olaylarının yaklaşık %34’ünün yapı iş kolunda gerçekleştiği görülmektedir. (Erginel ve Toptancı 2017) Bu durumun temel nedeni, yapı işleri alanında iş sağlığı ve güvenliğine yönelik olarak bir bilinçlenmenin yeteri kadar oluşmamış olmasıdır ki; bu da sektörün en riskli sektörlerin birisi olduğu gerçeğini açıkça ortaya çıkarmaktadır.

1.4. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNDE İŞVERENİN SORUMLULUKLARI VE RİSK YÖNETİMİ

Bu kısımda işverenin genel yükümlülükleri, işverenin önlem alma yükümlülükleri, çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimlerin verilmesi yükümlülükleri, sağlığın gözetilmesi, örgütlenme yükümlülükleri, işverenin denetleme ve kontrol yükümlülükleri, iş sağlığı ve güvenliğinde risk yönetimi, risk değerlendirmesi ile ilgili işverenin yükümlülüğü, dünyada ve ülkemizde iş sağlığı güvenliği konuları incelenmiştir.

1.4.1.İşverenin Genel Yükümlülüğü

İşverenlerin sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınması yükümlülükleri ÇSGB’da detaylı bir biçimde düzenlenmiş durumdadır. (Centel 2013) İşverenlerin iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili olarak uymaları gereken genel yükümlülükleri 6331 sayılı Kanundaki 4’üncü maddesi içeriğinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

İşverenlerin iş sağlığı ve güvenliği borçlarının sağlanması bakımından genel yükümlülükleri (m.4/1); “Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar” şeklinde ifade edilmekte bunun yanında “işyerinde alınmakta olan iş sağlığı ve güvenliğine yönelik olarak uygulanan tedbirlere uygun davranılıp davranılmadığının izlenmesi, denetlenmesi ve uygunsuz durumların giderilmesine dönük adımları atmak, risk değerlendirmeleri yapmak ya da yaptırılmasını sağlamak, çalışanlara görevlerini verirken, çalışan bireylerin sağlık ve güvenlik açısından işe uygun olup olmadığını dikkate almak, yeteri kadar bilgi ve talimat verilenlerin haricinde çalışan bireylerin hayati tehlikeleri ve riskleri barındıran yerlere girmemeleri açısından gereken önlemleri tedbirleri almaktır”. (Resmi Gazete 2012)

İşveren sorumluluklarını aşağıdaki gibi inceleyebiliriz;

- Gereken her tür önlemin alınması yükümlülükleri
- Bilgilendirmenin yapılması ve eğitimlerin verilmesi yükümlülükleri
- Sağlık Gözetimi
- Örgütlenme yükümlülükleri
- Denetleme yükümlülükleri
- Kayıt ve Bildirim

1.4.1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu

İş sağlığı ve güvenliği kanunu 22. maddesine göre;

-Sürekli olarak en az 50 çalışanın bulunduğu,

-Altı aydan uzun sürekli işler yapılan,

İşyerleri bünyesinde iş sağlığı ve güvenliği kurulun oluşturulması gerekmektedir. İş sağlığı ve güvenliği kurulları tarafından mevzuat çerçevesinde

verilmiş olan kararları uygulama yükümlülükleri bulunmaktadır. Kurul tarafından işyeri bünyesinde ilân edilmiş olan kararların tümü bütün çalışan bireyleri bağlamaktadır. Kurul ayda en az bir defa toplanmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulunda yer alan üyeler;

İşveren ya da işverenin vekili,

İş güvenliği uzmanı,

İşyeri hekimi,

İnsan kaynakları, personel, sosyal işler ya da idari ve mali işlerin yürütülmesinden sorumlu olan bir kişi,

Mevcut olması durumunda sivil savunma uzmanı,

Mevcut olması durumunda formen, ustabaşı ya da usta,

Çalışanların temsilcisi, işyeri bünyesinde birden fazla çalışan temsilcisinin bulunması halinde baş temsilci, çalışan temsilcisi, iş sağlığı ve güvenliğiyle alakalı hususlarda; çalışmalarda yer alma, çalışmaları takip etme, önlemlerin alınmasını talep etme, öneri ve tavsiyelerde bulunma vb. hususlarda çalışan bireylerin temsilcisi olan yetkili çalışan ifade edilmektedir. Çalışan temsilcisinin seçilmesi; Çalışanlardan yapılacak olan seçim yapılarak, şayet seçim ile belirlenmesi mümkün değilse atama yapılmak suretiyle kanun ile belirlenmiş sayıda çalışan temsilcisi görevlendirilmektedir (Resmi Gazete 2013).

Çalışan temsilcilerinin sayısı aşağıda belirtilen gibidir;

-2-50 arası işçinin bulunduğu işyerlerinde 1,

-51-100 arası işçinin bulunduğu işyerlerinde 2,

-101-500 arası işçinin bulunduğu işyerlerinde 3,

-501-1000 arası işçinin bulunduğu işyerlerinde 4,

-1001-2000 arası işçinin bulunduğu işyerlerinde 5,

-2001 ve üzeri işçinin bulunduğu işyerlerinde 6.

1.4.1.2 Çalışan Hakları

İş sağlığı ve güvenliği kanunu kapsamında çalışanlar;

- Eğitim Hakkı
- Görüş Bildirme Hakkı
- Seçme ve Seçilme Hakkı (Katılma Hakkı)
- Talep Hakkı
- Çalışmama Hakkı
- Derhal Fesih Hakkı

Çok riskli ve yakın tehlikeli durumlarla yüz yüze kalarak çalışan bireyler kurula, kurulun olmadığı işyerleri içerisinde işverenlere müracaat ederek durum tespitinin yapılmasını ve gereken önlemlerin alınmasını isteyebilir. Kurul acil toplantı yaparak, işverenler de derhâl kararlarını vererek durumun tutanak ile tespitini yaparlar. Neticede alınan karar, çalışanlara ve çalışan temsilcilerine yazılı bir şekilde bildirilmektedir. Kurulun ya da işverenin, çalışanların talepleri istikametinde bir karar alması durumunda, gereken önlemlerin alınmasına dek çalışmaktan kaçınılması mümkündür. Çalışan bireylerin çalışma yapmaktan kaçındıkları süredeki ücretleri ve kanunlar ile iş sözleşmesi gereği doğan haklarında herhangi bir kaybın olması mevzu bahis olmamaktadır. (Gazete , İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 2012)

Çalışanlar aşağıdaki durumlardan biri olması durumunda fesih haklarını kullanabilirler;

- İş sözleşmesine konu olan işlerin yapılabilmesi, işin özelliğinden kaynaklanan bir nedenle işçilerin sağlığı ya da yaşayışı açısından tehlike arz ederse,
- İşçilerin devamlı bir şekilde yakından ve doğrudan buluşarak görüşme yaptığı işveren veya diğer bir işçinin bulaşıcı ya da işçinin yaptığı işiyle bağdaşmayan bir hastalık vuku bulursa, haklı sebeple fesih hakkı doğmaktadır.

1.4.2. İşverenin Önlem Alma Yükümlülüğü

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 5.maddesi uyarınca işveren; İşverenlerin tedbirlerin alınması konusundaki yükümlülükleri oldukça geniş ve kapsamlı bir şekilde belirlenmiştir. Bu çerçevede işverenler;

- “Risklerden kaçınmak”
- “Kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmek”
- “Risklerle kaynağında mücadele etmek”
- “İşi kişilere uygun hale getirmek”
- “Tutarlı ve kapsamlı bir önleme politikası geliştirmek”
- “Teknik gelişmelere uyum sağlamak”
- “Tehlikeli olanı tehlikesiz veya az tehlikeli ile değiştirmek”
- “Toplu korunma yöntemlerine öncelik vermek”
- “Çalışanlara uygun talimat vermekle sorumludur”.

1.4.3. Çalışanları Bilgilendirme ve Eğitim Verme Yükümlülüğü

İşverenler çalışan bireyleri ve çalışanların temsilcilerini;

- İşyeri içerisinde karşı karşıya kalınabilecek sağlık ve güvenlik risk durumları
- Koruyucu ve engelleyici önlemler
- İşçiler sahip oldukları yasal hakları ile sorumluluklarıyla ilgili olarak ivedilikle bilgilendirilmesi gerekmektedir.

İş kazasına maruz kalan ya da meslek hastalığına yakalanmış olan çalışanlara işe başlamaları öncesinde, bahse konu kazaların ya da meslek hastalığına neden olanların hakkında, korunma yöntemleri ile güvenli çalışma metotları hakkında ilaveten eğitimler verilmektedir. Herhangi bir nedenden ötürü altı aydan daha çok süre ile işten uzaklaşanlara, yeniden işe başlatılmaları öncesinde bilgilerini tazeleme eğitimleri verilmektedir. İşverenler, çalışan bireylere, iş akdinin ve iş ilişkilerinin ne'ine bakılmadan gereken eğitimleri vermekle mükelleftirler. Ek olarak sıralanan çalışanlara da eğitim vermelidir.

- Asıl işveren-alt işveren (alt işverenin sorumluluğundaki çalışan bireylerin eğitim faaliyetlerinden, asıl işveren ile alt işveren beraber sorumludurlar)
- Geçici iş münasebetleri
- Kısmi süreli işler vb.

1.4.4.Sağlık Gözetimi

İş sağlığı ve güvenliği konusundaki önemli hususlardan biride sağlıkla ilgili olan konudur ve yasa gereği işverenlere bu konuda da belirli sorumluluklar yüklenmiştir. Bu sorumluluklar aşağıdaki şekilde yasada yer almaktadır;

- İşe girişlerinde,
- İş değişikliği yapıldığı zaman,

- İş kazalarının, meslek hastalıklarının veya öteki sağlık nedenleri ile yenilenen işten uzaklaşmaların sonrasında işe dönüşler esnasında talep olması durumunda,
- İşin sürdüğü müddetçe, çalışan bireylerin ve işin özelliğine ve işyerinin tehlike sınıfına dayalı olarak Bakanlık tarafından belirlenmiş olan düzenli periyodlarla, sağlık muayenelerinin yapılması mecburidir.

Tehlikeli veya çok tehlikeli sınıfında bulunan işyerlerinin bünyesinde çalışacak olan bireyler, yapacağın işlere uygun olup olmadıklarını ifade eden sağlık raporuna sahip olmaksızın işe başlatılamazlar. İş sağlığı ve güvenliğine yönelik alınan önlemler nedeniyle ortaya çıkan maliyetlerin hiçbirisi çalışanlara yansıtılmaması gerekmektedir. Sağlığın gözetilmesinden kaynaklanan maliyet ile bu gözetimlerden doğan her çeşit ek maliyeti ve verilecek eğitim maliyetleri işveren tarafından karşılanmaktadır. (Korkmaz ve Avsallı 2012)

1.4.5.Örgütlenme Yükümlülüğü

İş sağlığı ve güvenliği kanununda mevcut 6'ncı madde uyarınca; iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirilmesi gerekmektedir. Söz konusu kişilerce iş sağlığı ve güvenliğine ve ilgili mevzuatlara uygun bir şekilde ve yazılı bildirilmiş olan önlemlerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

1.4.6. İşverenin Denetleme Yükümlülüğü

İş sağlığı ve güvenliği kanunu madde 4/b; "İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar". İşverenler, meydana gelen tüm iş kazalarına ve meslek hastalıklarına ait kayıtları tutmalı, gereken incelemelerin yapılmasından sonra ilgili raporların düzenlenmesini sağlamalıdır. Yaralanmalar ya da ölüm olayına sebebiyet vermeyen fakat işyerinin veya iş ekipmanlarının zarara uğramalarına neden olan ya da çalışanları, işyerini veya iş ekipmanlarını zarara uğratabilme potansiyelini taşıyan

olaylar incelenerek bunların hakkında ilgili raporları tanzim ederler. (Gazete , İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 2012)

1.4.7.İş Sağlığı ve Güvenliğinde Risk Yönetimi

İş güvenliğine yönelik hizmetlerin temelini oluşturan ya da başlangıç noktası olarak da ifade edilebilen inceleme ve gözleme faaliyetlerine verilen isimdir “Risk Analizi ve Değerlendirmesi”. “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 10’uncu Maddesinin gereği olarak tüm işverenlerin “iş sağlığı ve güvenliği” bakımından risk değerlendirmelerini yapmaları zorunludur.

Risk analizini, işletmelerde çalışmaların yapılması esnasında meydana gelebilecek riskleri önceden tahmin ederek özenli bir şekilde ve teferruatlarıyla tanımlayarak değerlendirilmesinin yapılması ve bu risklerin minimize edilebilecek ya da bütünüyle bertaraf edilebilecek tedbirlerin alınması şeklinde de tanımlayabiliriz. İşyerleri bünyesinde çalışma koşullarından ya da işlerin yürütülmeleri sırasında şartlardan kaynaklı olarak bazı riskler mevcuttur, bu risklerden dolayı bazı sıklıklarda ve büyüklüklerde iş kazaları ile meslek hastalıkları ortaya çıkmaktadır.

Risk analizleri ile risk değerlendirmeleri, hem iş kazalarına hem de meslek hastalıklarına karşı alınabilecek bütün güvenlik önlemlerini, yasal mevzuatlar uyarınca İşletmelerin bünyesinde uygulanması gerekli olan sağlık ve güvenlik koşullarını ve bu koşulların iyileştirilmelerini mecburi tutmaktadır. OSGB risk değerlendirme programları bünyesinde iş güvenliği risk analizleri çalışmaları bu kapsam içerisinde ele alınmakta ve işletmelerin içerisinde tespit edilen risklerin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak uygun çözüm yöntemleri sunulmaktadır.

İşyerleri içerisinde var olan ya da dışarıdan kaynaklanabilecek tehlikelerden dolayı, hem işçilerin hem işverenlerin hem de üretim sürecinin görebileceği zararların ve bu zararlara karşı alınabilecek tedbirlerin tespit edilmesi maksadıyla; belirlenmiş olan risklerin sayısal olarak değerlendirilmesi ve belirlenmiş olan risklerin tehlike ve oluşum şartlarını dikkate almak suretiyle bu risk durumlarının bertaraf edilmesi ya da minimum düzeye indirilebilmesini sağlayabilmek maksadıyla

yapılan, bazı gözlemlere ve ölçümlere dayanan bir çalışmanın ortaya konulmasına gerek duyulmaktadır. Bu çalışmanın neticesinde elde edilmiş olan verilere dayalı olarak işyerlerindeki risk unsurlarının tahammül edilebilecek bir düzeye indirgenmesine çalışılmaktadır.

Risk değerlendirmesi, devamlı bir şekilde takip edilmesi gerekli olan, bütün işletme personeli tarafından aktif olarak katkıda bulunmaları gereken bir çalışma olmakta ve bu aktif katkıların vasıtasıyla işletmenin bütününde mevcut risklere karşı gereken risk önleme ve azaltma çalışmaları sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi mümkün olmaktadır.

Risk değerlendirmesinin yapılmasının asıl maksadı, işverenlerin çalışan bireylerden durumlarından özel durumu bulunanları da göz önünde bulundurarak iş ekipmanlarını ve kişisel koruyucu donanımları saptamasıdır. Zira, çalışma biçimi, üretim metotları, hatta elemanlar iş sağlığı ve güvenliği önlemleri bile çalışan bireylerin korunma düzeylerini yükseltebilmeli ve tatbik edilebilir niteliklerde olmalıdırlar.

Genç, kadın, yaşlı, gebe, engelli, emzikli, eski hükümlü, aftan faydalanan, yabancı uyruklu gibi hususları da dikkate almak suretiyle ilgili yönetmeliklerin açısından gözlemlere dayanarak yapılmaktadır.

Risk değerlendirmesi yapılmasının asıl hedefi, önleme ve koruma olmakta, ancak sadece bir bireyin yapabileceği işlemler zinciri olamamaktadır. “Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği” kapsamında ifade edilen “risk ekibi” olarak öncelikle iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi, iş güvenliği danışmanı, işveren, işveren temsilcisi, işçi, işçi temsilcisi, usta/formen ve ustabaşı ve ilgili bölümlerin sorumluları olabilmektedir. Bunun yanında olası risklerin bir kişinin gözünden kaçabilme ihtimalleri de bulunmaktadır. (Osgb 2016)

1.4.8.Risk Değerlendirmesi İle ilgili İşverenin Yükümlülükleri

İşverenlerin risk değerlendirmelerini yapmak zorunda olduğunu hatırlatmakla birlikte risk değerlendirmesinin yapılmış olması iş sağlığı ve

güvenliğinin sağlanması yükümlülüklerini ortadan kaldırmamaktadır. İşverenler, risk değerlendirmelerini yapacak olan ekibe gereksinim duyabilecekleri her çeşit bilgiyi ve belgeyi sunmak mecburiyetindedirler. İşverenler, araç-gereç, mekân, vakit benzeri gereken bütün ihtiyaçlarını karşılarlar. Vazifelerini icra ederken risk ekibinin haklarında ve yetkilerinde herhangi bir kısıtlamada bulunamazlar. İşverenlerin sundukları bütün bilgiler iler belgelerin diğer taraflara müsaade alınmadan aktarılamaması gerekmekte ayrıca bu kişiler tarafından titizlikle korunarak gizli tutulması gerekmektedir. (Gazete , İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 2012)

Risk değerlendirme ekibi;

- İşveren ya da vekili
- İşyerlerinde sağlık ve güvenlik hizmetleri yürütmekte olan İSG uzmanı ve işyeri hekimi
- Çalışan Temsilciler
- Destek Elemanlar
- İşyerlerindeki işlerin geneli hakkında ve tehlike kaynakları hakkında bilgi sahibi olan kişiler

Risk Değerlendirme Süreci;

- Tehlike tanımlama
- Riskleri tespit etme ve analizini yapma
- Risk kontrol ve önlemlerine karar verme
- Doküman/raporlama
- Yapılan çalışmaları izleme ve gerek duyulduğunda güncelleme çalışması yapılması

Risk Süreci süresince çalışan bireylerin görüşleri alınmakta ve sürece katılımları sağlanmaktadır. (Osgb 2016)

1.4.9.Risk Değerlendirme Yöntemleri

Literatür incelendiğinde, birbiriyle farklılar gösteren birçok risk değerlendirme yöntemlerinin bulunduğu söz edilmektedir. (Seber 2012) Literatürde oldukça sık söz edilen risk değerlendirme yöntemleri aşağıda verilmektedir;

Check-List: Bir tesisteki ya da prosesin bütün donanımlarının ve teçhizatlarının tam olup olmadığı ya da mükemmel bir şekilde işleyip işlemediğinin tespitini yapar. İki aşamada gerçekleştirilmektedir; Check listelerinde bulunan özel sorular ile analizin yapıldığı tesisin eksikliklerini saptar, sonra da bir önlemler kataloğuyla yapılmasına gerek duyulan düzeltmeler konusunda öneriler yapılır.

Hata Türü ve Etkileri Analizi (FMEA) : Herhangi bir sistemin tamamını ya da bölümlerini ele alarak, bunlardaki kısımları, aletler, komponentlerde meydana gelebilecek arızalardan sadece bölümlerin değil aynı zamanda bütün sistemin ne şekilde etkilenebileceğinin analizi yapılır.

Bir sistemdeki bölümleri esas almakta olan bir yöntemdir. Analizi yapılacak olan sistemin oldukça iyi bir şekilde tespit edilmesi gerekmektedir. Analizin neticelerinin düzeyi, analizi yapanın sistemi çok iyi anlamasına ve doğru bir şekilde değerlendirme yapmasına bağlı bulunmaktadır. Kazanın sebep olabileceği zararlar rakamlarla belirlenebilmektedir. Daha ziyade otomotiv endüstrisi alanında yoğun olarak kullanılmakta olan güvenilebilir bir yöntem olmaktadır.

Tehlike ve Çalışılabilirlik Analizi (HAZOP) : Bir sistem ya da prosesin içerisinde, ham maddeler (*raw materials*), ara maddeler (*intermediates*), mamul maddeler ile enerji, su ve havalandırmalar benzeri destekleyici sistemlerin ya da maddelerin akışının analizi yapılmaktadır. Disipliner bir tim tarafından, kazaların odaklarını saptamak suretiyle, analizleri ve ortadan kaldırılmalarına yönelik olarak uygulanmaktadır. Belli kılavuz kelimelerin kullanılması ile yapılan sistemli bir beyin fırtınası çalışması olmaktadır. Çalışmada yer alanlara, belirli bir kalıpta soruların

sorulmasıyla, bu olayların gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesi durumunda hangi neticelerin ortaya çıkabileceği sorulmaktadır. Genellikle kimya endüstrisinde kullanılır.

Fine – Kinney: Kullanılması basit ve oldukça yaygın bir şekilde kullanılmakta olan bir metot olmaktadır. İşyerinin istatistiklerini kullanabilme imkanı sağlamaktadır. Risk değeri; ihtimal, frekans ve sonuçların derecesinin çarpımı kullanılarak hesaplanır.

Hata Ağacı Analizi (FTA)-(Tümdengelim): 1962’de Bell Telefon Laboratuvarları tarafından ABD Hava Kuvvetleri (*U.S. Air Force*) kullanımına yönelik olarak geliştirilmiş bulunmaktadır. Boeing Uçak Şirketi ile nükleer güç reaktörlerinde oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Bir tepe olayın (*top event*) gerçekleşebilmesi ya da gerçekleşmemesi açısından alınması gerekli olan tedbirler teferruatlı bir biçimde bir analiz edilmektedir. Metodun oldukça teferruatlı ve vakit alıcı olmasından dolayı genelde nükleer güç reaktörlerinde ve uçak sistemleri gibi karmaşık sistemlerde kullanılmaktadır. Gerçekleşmemesi arzu edilen tepe olay saptanarak, bu olayın gerçekleşmesine sebep olabilecek bütün faktörlerin analizi yapılmaktadır. Farklı hataları sebep olabilecekleri tepe olayın eksiksiz analizini yapabilmek amacıyla çok tecrübeli analizciye ihtiyaç bulunmaktadır. Analizi yapılacak olan sistemin oldukça iyi bir şekilde saptanması çok önemlidir. Sadece tek bir olaya değil aynı zamanda farklı olaylara dayanan kaza olasılıklarının analizinin yapılması için de uygun bir metottur. İstenmeyen tepe olayı hangi sıklıklarda ve hangi olasılıklarda olabileceği rakamlar ile saptanabilir.

Matris: Kullanılması basit ve uygulanması oldukça en yaygın olan metotların biridir. Uygulamada bu metottan yararlanılmıştır. Söz konusu metot aslında öteki birçok metoda da temel teşkil etmektedir. Karma bir risk değerlendirme metodu olmaktadır. Risk değeri; olay şiddetinin ortaya çıkma olasılığı ile çarpılmasıyla hesaplanmaktadır. Uygulama bölümü içerisinde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Risk değerlendirmesinde yenilenme yapılması ya da gözden geçirilmesini gerektiren hallere aşağıda yer verilmiştir;

- İş, yer üretim teknolojisinin ve ekipmanlarda meydana gelen değişiklikler,
- Yeni kimyasalların üretilmesi sürecine girilmesi,
- İş yerinin içerisinde ya da çevresi kaynaklı olabilecek yeni bir tehlike durumunun belirmesi,
- Uygulamaların gözden geçirilmesi esnasında yeni ve farklı bir durum saptanması halinde,
- İş organizasyonu ya da akışında değişikliklerin oluşması,
- İş kazasının ya da meslek hastalığının ortaya çıkması,
- İş kazasına ya da meslek hastalığının oluşmasına yol açmasa bile yangın, parlama, patlama ya da üretimde akışın aksamasına neden olabilecek olayların ortaya çıkması,
- İşyeri bünyesinde yapılan ölçümlerin ve analizlerin neticelerine göre düzenlenmiş olan raporlara göre gerek duyulması,
- Hali hazırdaki mevzuatta değişikliklerin olması ya da yeni mevzuatın yürürlüğe konulması,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı iş müfettişlerinin yapmış oldukları denetimlerin neticesinde gerek duyulması halinde,
- Risk değerlendirme raporu kapsamında belirlenmiş olan periyotlarda yapılır.

1.4.10.Dünya’da ve Ülkemizde İş Sağlığı ve Güvenliği

İş sağlığı ve güvenliği konusu ülkemizde ve Dünya’da büyük bir önemle takip edilen, kanunlar çıkarılan, ilgili mevzuatlarla önlem alınan konuların başında gelmektedir. Ancak yeterince önlem alınamaması ve çalışanların bireysel hataları, İş kazalarının sayısını ciddi oranda arttırmaktadır. (Bilimler 2013)

ILO tarafından, kayıt altına alınmayanlar ile beraber her sene Dünya genelinde 2.000.000 çalışan iş ile bağlantısı bulunan kazaların ve meslek hastalıklarının neticesinde yaşamını yitirmekte, ayrıca bu rakamın daha da artış gösterme eğilimine girdiği tahminleri yapılmaktadır.

-Özetle, yıllık olarak Dünyadaki nüfustan yaklaşık 1/3000'inin iş kazaları sebebiyle hayatını kaybettiği görülmektedir.

-Hemen hemen 1/12'sinin iş kazalarına veya meslek hastalıklarına yakalanmakta olduğu görülmektedir.

-Sayıların yaşlı ve çocuklar hariç olmak suretiyle işgücüne oranlandığı takdirde, söz konusu sayıların iki katından daha fazla olacağına da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

-Kaynaklarda belirtilen; sanayileşmiş ülkelerdeki iş kazalarının ve meslek hastalıkları vakalarının toplam maliyetleri söz konusu ülkelerdeki Gayri Safi Milli Hasılların %1 ilâ %5'i aralığında değişim göstermektedir.

-Söz konusu maliyetler, daha ziyade gelişmekte olan ülkeler tarafından göz ardı edilemeyecek derecede ağır bir maliyet unsuru oluşturmaktadır.

-ILO tarafından her sene Dünyadaki gelirin neredeyse % 4'ünün yani 1.25 trilyon doların İSG sorunları sebebiyle kaybedilmekte olduğu ifade edilmektedir.

-Bütün Dünya nüfusunun neredeyse %50 ila %60'ının ücretli çalıştıkları göz önünde bulundurulursa ve bu oranlara kayıt dışı olarak çalışanlarda ilave edilirse iş sağlığı ve güvenliği konusunun öneminin daha da arttığı açıkça görülmektedir.

-İş kazalarından yaklaşık % 98'inin, meslek hastalıklarından ise tamamı önlenabilir niteliklerdedir.

-Bu çerçevede, güvenli çalışma ortamının sağlanabilmesi, çalışan bireylerin sürdürülebilir bir refah düzeyine erişebilmeleri bakımından İSG konusu ülkeler tarafından çözülmesinin kaçınılmaz olduğu sorunlar arasında ilk sırada yer almaktadır.

SGK istatistikleri referans alınarak ülkemiz açısından;

- 2005’de 73.923 iş kazasının yaşandığı ve 519 kişinin de meslek hastalıklarına yakalandığı görülmektedir. Ayrıca bunlardan dolayı 1.096 kişi de yaşamını yitirmiştir.

- 2006 ‘da 79.027 iş kazasının ve 574 meslek hastalığının yaşandığı görülürken, 1601kişi de yaşamını yitirmiştir.

- 2007’de % 2 artışla 80.602 iş kazası yaşanmıştır. Dikkat çeken husus ise meslek hastalıkları sayısının % 110 oranında artış göstererek 1208’e yükselmiş olduğudur.

- 2008’de yaşanan iş kazalarının sayısı 72.963 olurken, meslek hastalıklarına yakalananların sayısı 539 olmuştur. Bu olayların neticesinde ise 866 kişi hayatını kaybetmiştir.

- 2008’de iş kazalarından ve meslek hastalıklarından dolayı kayıp olan iş günlerinin sayısı 1.865.115 olarak gerçekleşmiştir.

- 2009’da yaşanan iş kazalarının sayısı ise 64.316 olarak kaydedilmiş, meslek hastalıklarının sayısı da 429olmuştur. Neticede 1171 kişi yaşamını yitirmiştir.

- 2009’da iş kazalarından ve meslek hastalıklarından dolayı oluşan işgünü kaybının sayısı 1.589.000 olarak kaydedilmiştir.

- Meslek hastalıklarından büyük bir çoğunluğuna teşhis konulamamaktadır.

- Dünya genelinde iş kazalarında oran % 44 ve meslek hastalıklarındaki oran da % 56 olurken; ülkemiz açısından bu oran iş kazalarında % 99 ve meslek hastalıklarında da % 1 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

- İş kazalarının ve meslek hastalıklarının, sosyal güvenlik sistemine oluşturdukları toplam maliyetleri yıllık 4 milyar YTL olmaktadır.

Türkiye’de her gün;

- 220 iş kazası yaşanmaktadır (6,5 dakikada bir).

- 4 kişinin iş kazalarının neticesinde yaşamını yitirmektedir (6 saatte bir işçi).

- 8 kişinin iş kazalarından dolayı iş göremez durumuna geldiği görülmektedir (3 saatte 1 işçi).

Veriler bize zaman içerisinde yaşanan kaza ve sonuçlarını açıkça göstermektedir. Bu verilere göre şirketler, işverenler, kurum ve kuruluşlar bunlara hangi önlemler aldığını karşılaştırmalı günlük yaşantımız da görebiliriz.

Devletler bunun denetlenmesi ve verilen cezaların sonrasında tekrarlanan iş kazalarında daha ağır yaptırımlar uygulamaktadır. Özellikle son yıllarda denetlemeler artmakla birlikte yaşanan kazaların sonrasında iş yeri kapatma cezasına varan yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu uygulamalar ne yazık ki rakamsal olarak iş kazalarında ciddi azalmaya neden olamamıştır.

Şöyle ki 2014 yılında elde edilen verilere dayalı olarak; tüm Türkiye’de son 12 aylık süre içerisinde istihdam edilmiş olanlardan %2,3’ünün bir iş kazasına maruz kaldıkları görülmektedir. Bu oranın erkek çalışanlarda %2,8, kadın çalışanlarda ise %1,3 olduğu tahmin edilmiştir. İş kazası geçirenlerden %81,6’sının erkek çalışanlardan oluşmaktadır. İş kazalarının nedenleriyle ilgili olarak İstihdam edilenlerden %7,1’i çalıştığı işle ilgili olarak “zaman baskısı ve aşırı iş yük” şeklinde ruhsal sağlığını etkileyen elverişsiz faktöre maruz kaldığını belirtirken, bu oran erkeklerde %7,9, kadınlarda ise %5,2 olmuştur. Fiziksel sağlığını etkileyen faktörlerden “kaza riski”ne maruz kalanların oranı ise %17,1 iken, bu oran erkeklerde %21,4, kadınlarda ise % 7,3’tür. (Kurumu 2014)

2.BÖLÜM: HAVALİMANLARINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

2.1. HAVALİMANLARINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMARI VE ÖNEMİ

Bu kısımda, havalimanlarında iş sağlığı ve güvenliğinin önemi, havaalanlarında güvenlik tedbirleri, Chicago Sözleşmelerinde sivil uçuş güvenliği, SHGM mevzuatlarında güvenlik uygulamaları, salgın hastalıklara karşı önlemler, havaalanlarında sağlık denetleme merkezleri, havaalanlarında giriş ve çıkışta alınacak sağlık tedbirleri, havaalanına inen uçakların denetimi, etkilenmiş bölgeden gelen uçakların girişte uymak zorunda olduğu hususlar gibi konulara değinilmiştir.

2.1.1.Havalimanlarında İş Sağlığı Güvenliğinin Önemi

Havalimanlarında iş sağlığı ve güvenliği konusu hassas konulardan bir tanesidir. Gerek Dünya’da gerekse ülkemizde hem kanunlar hem de üye olunan uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenen kurallara uyma zorunluluğu getirilmiştir. Bu zorunluluklar ülkelerde açılacak olan işletmelerin ve doğal olarak açılacak olan havalimanlarının alması ve çalışanlarına kazandırması gereken sertifikaları da beraberinde getirmiştir. Ancak sertifika almakta yeterli değildir, çünkü verilen eğitimler tazelenmeli, İSG eğitimleri belli periyodlarla verilmeli ve yapılan sınavlarla bu eğitimler pekiştirilmelidir.

IATA, ILO, WHO gibi gerek havacılık gerekse toplumu koruma amaçlı kurulmuş organizasyonlar; kendilerine üye olan ülkelere bir takım zorunluluklar getirmiştir. Bu zorunluluklar iş sağlığı ve güvenliğini sağlamaya yönelik olmakta ve uygulanmaması halinde kuruluşlar tarafından ciddi yaptırım uygulamalarıyla karşılanmaktadır. Örneğin OHSAS 18001 iş sağlığı ve güvenliğine yönelik standartlar belirlemiş ve ülkeler bu sertifikaya sahip olabilmek için yayınlanan standartları yerine getirmiş olması gerekmektedir. DHMI VE SHGM ülkemizde açılacak olan havalimanlarına birçok eğitimi ve tazeleme eğitimlerini belli aralıklarla

zorunlu kılınmıştır. Bu eğitimler için IATA Uluslararası Hava Taşımacıları Birliği, ICAO-Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü ve ACI-Uluslararası Havacılık Konseyi açılacak havalimanlarına birçok eğitimleri ve bu eğitimlerin tazeleme eğitimlerini belli bir ücret karşılığında vermektedir. Bu eğitimler içerisinde birçok güvenlik eğitimi ve kişisel gelişim eğitimleri de mevcuttur. Bu eğitimleri almayan personeller havalimanlarında çalıştırılmamaktadır. Ayrıca tek önlem bu değildir. Sertifika alındıktan sonra tazeleme eğitimlerinin alınması, sınavı olan eğitimlerden geçer not alınması da ulusal ve uluslararası mevzuatlara göre şart koşulmuştur. Böylelikle personellerin eğitilmiş, donanımlı ve daha bilinçli olarak havalimanlarında çalışması planlanmıştır.

Havalimanlarında, tüm bu eğitimlerin, oryantasyonların ya da uyarıların dışında yayınlanması gereken bazı prosedürler mevcuttur. Özellikle iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili prosedürler, uygulanması zorunlu tutulmuş ve uygulanmaması halinde cezai müeyyidelerle sonuçlanan açıklama ve maddeler içermektedir. Özellikle inşaatı süren havalimanlarında İSG eğitimleri planlanmakta ve bu eğitimleri almayan ya da eğitimlerde başarısız olan personeller sahada çalıştırılmamaktadırlar.

Tüm bu planlamalar uygulamaya konulsa da iş kazalarının yaşanmasına engel olamamaktadır. Kazalara neden olan önemli unsurlardan biride bireysel etkenlerdir. Özellikle sahada çalışan personellerin ulusal ve uluslararası mevzuatta belirtilen kurallara uymaması, prosedürler de ve görev tanımlarında belirtilen kişisel koruyucu donanımları kullanmamaları ya da anlık dalgınlıklarla gerçekleşen kazalar ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Olumsuz sonuçları en aza indirmek amacıyla tüm yapım aşamasındaki havalimanlarında birçok önlem alınmakta ve birçok eğitim düzenlenmektedir.

2.1.2.Havaalanlarında Güvenlik Tedbirleri

Havalimanlarında tüm kriterlerin ve özellikle iş sağlığı ve güvenliği mevzuatlarının uygulanmasıyla birçok iş kazasının önüne geçileceği yadsınamaz bir gerçektir. Ancak günümüzde ne yazık ki çalışan sağlığı ve özellikle güvenliğini etkileyen çok fazla faktör bulunmaktadır.

Bu nedenle ülkeler havalimanlarında çalışanların sağlığı ve güvenliğinin korunması için başka konular üzerinde de yoğunlaşmaya başlamalıdır. Özellikle son yıllarda artan terör saldırıları daha farklı ve daha fazla önlen alınması gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

Örneğin emniyetli, güvenli ve ekonomik hava ulaşımını sağlayabilmek amacıyla çalışmalarını sürdüren IATA, devlet adamlarının havalimanlarını teröre karşı korumak için çaba sarf etmediklerini ve bu konuda daha aceleci davranmaları gerektiğini havalimanları ve ülkelere yazılarla bildirdi.

IATA, terör ile mücadelede güvenliğini sağlamak için özellikle yoğunluk oluşmasını önlemenin önemine vurgu yaparak, bazı işlemlerin yolcular tarafından yapılmasına teşvik edilmesini önerdi.

Ülkeler arası bilgi akışının daha hızlı olmasından yana olduklarını ifade eden IATA, güvenlik için uluslararası birliğin şart olduğunun altını çizdi. (İstiklal tarih yok)Ülkemizde konuyla ilgili harekete geçen ilk kurum ise THY oldu.

THY' dan yapılan açıklamayla Lounge alanlarında kapan sisteminin oluşturularak patlayıcılara ve canlı bombalara karşı imha ve etkisiz hale getirme sistemin yakın bir zamanda kurulacağı bilgisi kamuoyuna duyurulmuştur. Bu ve bu gibi önlemler gerek yolcu güvenliği gerek çalışanların güvenliği gerekse havalimanı ve ülke prestiji ve güvenilirliği açısından da olumlu referans olarak geri dönüşü olacaktır.

Standart olarak alınan X-Ray arama uygulamaları, havaalanı girişi ve terminal binasında sayısal olarak alınan fazlaca önlemler, sıkı güvenlik tedbirleri,

uçak ve bagaj altı taramaları risk unsurunu en aza indirmektedir ancak bu tedbirler belirli eğitimlerin verilmesiyle belli bir seviyeye ulaşmaktadır.

2.1.3. Chicago Sözleşmelerinde Sivil Uçuş Güvenliği

Havalimanlarında güvenlik uygulamalarıyla detaylı inceleme ve hükümler bazı uluslararası sözleşmelerde de yer almıştır. Chicago Sözleşmelerinin sivil uçuşların güvenliğinin sağlanması hususunda egemenlik ilkesine zarar vermeksizin bir kısım önlemlerin alındığını yukarıda ifade etmiş olduğumuz bilgilerden anlaşılmaktadır.

Sözleşmeler uygulamaya konulmasından beri geçen süreçte meydana gelen terör olayları nedeniyle güvenlik algılarının tekrar ele alınmak suretiyle değerlendirilmesinin gerekliliğini açığa çıkarmış ve bu istikamette ‘‘Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO)’’ sözleşmeye ilaveten bazı güvenlik tedbirlerinin alınmasını kabul etmiştir.

Bu bağlamda, 2002 yılında kabul edilmiş olan ‘‘Güvenlik; Kanunsuz Girişimlere Karşı Uluslararası Sivil Havacılığın Korunması’’ başlığı altında 17 numaralı Ek hükümleri ele alınarak incelendiğinde egemenlik ilkesinin güvenlik çerçevesinde daha da sıkılaştırılmış olduğu açıkça görülebilmektedir.

Söz konusu yeni hükümlerin kapsamı içerisinde öncelikle uluslararası uçuşlar esnasında uygulanmakta olan bütün güvenlik tedbirlerinin i hat uçuşları esnasında da uygulanması kararı alınmıştır. (Assembly 2016)

Böylece muhtemel teröristlerin uluslararası bölgelere girişine her yoldan engel olunmaya çaba sarf edilmiştir. Ayrıca, nleyici tedbirlerin kapsamı içerisinde resmi izinleri bulunmayan kişilerin kokpit içerisine girememesine yönelik olarak bütün ülkelerin gereken önlemleri almalarının gerekli olduğu belirtilmiştir. Uuşlara alınmasına yasaklama getirilen malzemelerin kontrollerinin çok daha sıkı Şekilde yapılarak bagajların tam ve etkili bir biçimde denetlenmesinin gerekli olduğu ifade edilmiştir.

Bagaj denetimlerinin ise,

- Buhar detektörleriyle,
- Patlayıcı keşif sistemleriyle,
- Fiziki aramalara,
- X-ray cihazlarının yardımıyla yapılabileceği hususlarının hükme bağlanması sağlanmıştır.

2003’de kabul edilmiş olan ek güvenlik tedbirlerinden birisi de biometrik pasaport uygulaması olmuştur. Bu kapsamda, Türkiye’de dahil olmak üzere pasaportların değiştirilmesiyle alınan bu yeni karara uygun şekilde getirilmesi sağlanmıştır. (Kaya 2016)

2.1.4.SHGM Mevzuatlarında Güvenlik Uygulamaları

Havaalanları açılırken ve işletilirken SHGM mevzuatlarında SHT 17.2’ ye göre alınması gereken önlemler ve personele verilmesi zorunlu eğitimler planlanmıştır. Bu önlemler sık aralıklarla denetlenirken verilen eğitimler sertifikalı olup sertifika sonrası tazeleme eğitimleriyle de denetimler devam etmektedir.

SHGM güvenlik mevzuatlarıyla birlikte havalimanlarından güvenlik ile ilgili; güvenlik organizasyonlarının oluşturulması, güvenlik politikalarının belirlenmesi, personelin görev tanımlarının oluşturulması, güvenlik uygulamalarının planlanması, tehlikeli iş süreçlerinin belirlenmesi ve tehlikelere karşı önlemler alınması ve güvenlik ile ilgili hangi eğitimlerin verileceği gibi birçok konuya açıklık getirilmiştir ve zorunluluklar belirtilmiştir. (Müdürlüğü 2009)

Bu eğitimler;

- Güvenlik Bilinci Eğitimleri
- Temel Sivil Havacılık Güvenliği Eğitimleri

- Kontrol Noktası Güvenlik Uygulamaları Eğitimleri
- EDS Operatörlüğü Eğitimleri
- Yer Hizmetleri Güvenliği Eğitimleri -Yolcular
- Yer Hizmetleri Güvenliği Eğitimleri –Bagajlar ve Kargolar
- Kokpit ve Kabin Personeli Güvenlik Eğitimleri
- Tedarik Güvenliği Eğitimleri
- Uçak Temizlik Güvenliği Eğitimleri
- Temel Kargo Güvenliği Eğitimleri
- Hava Kargo Tarama Eğitimleri
- Güvenlik Yönetimi Eğitimleri
- Uçak Özel Güvenlik Hizmetleri ve Denetimleri Eğitimleri
- ATM Güvenliği Eğitimleri (Müdürlüğü, Sivil Havacılık Güvenliği Eğitimi ve Sertifikasyon Talimatı 2015)

Yukarıda sıralanan eğitimler ve verilmesi gereken gruplarla birlikte havalimanlarında terör saldırıları, kaçak maddelerin tespiti ve güvenlik politikalarının işleyişi açısından aksamının ortadan kalkması ve riskin en aza indirilmesi hedeflenmektedir. Bu eğitimler tüm havalimanlarının açılışından önce verilmesi ve işletme esnasında da yenilenmesi zorunlu sertifika eğitimleridir. Eğitimler sayesinde ölümlerle sonuçlanan tüm olay ve kazalarda riskin en aza indirilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

2.1.5.Salgın Hastalıklara Karşı Alınan Önlemler

Güvenlik açısından son yıllarda yaşanan sorunlar ve alınan önlemler ortadadır ve bu önlemlerin yeterliliği de günden güne tartışılmaya devam etmektedir.

Ancak havalimanlarında İSG ve güvenlik ile ilgili önlemler alınsa bile işleyişin aksamaması için yeterli değildir. Çünkü önlem alınması şart olan ve önemli bir konu daha vardır. Bu risk unsuru hepimizin son yıllarda en az terör ve iş kazaları kadar sık duyduğu küresel bir sorun olan ‘Salgın Hastalıklar’ konusudur.

Salgın hastalıklar dünyada en az iş kazaları kadar ölümlere ve insan vücudunda kalıcı hasarlara neden olmaktadır. Özellikle havalimanları salgın hastalıkların yayılması açısından oldukça müsait ve riskli alanlardır. Yolcular arasında bir grip vakası dahi çok çabuk yayılmakta ve bu bize ciddi tedbirler alınması gerektiğini göstermektedir.

Son yıllarda yaşanan H1N1 virüsü ve Ebola salgını gibi salgın hastalıklar hepimizin korktuğu ve karşı karşıya kaldığı ciddi hastalık riskleridir. Bu ve buna benzer hastalıklarda havalimanlarında alınan önlemlerin yetersiz olması çok sayıda çalışanın bu salgın hastalıklara yakalanması demektir ve çalışanlardan vatandaşa ulaşmasıyla ciddi bir risk boyutuyla karşı karşıya kalacağımız anlamına gelmektedir. Bu risklerin önüne geçilmesi amacıyla uluslararası havacılık kuruluşları tarafından havalimanlarında şüpheli yolcuları karantinaya alma, sağlık denetim merkezleri kurma gibi zorunluluklar getirilmiştir.

2.1.6.Havaalanlarında Sağlık Denetleme Merkezleri

Sağlık uygulamalarının standart hale getirilerek tedbir alınması bağlamında ülkemizde ‘Havaalanı Sağlık Denetleme Merkezleri Yönetmeliği’2008 yılında yayınlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu yönetmelik kapsamında hem çalışan sağlığı ve güvenliği sağlanması amaçlanmış, hem de bulaşıcı hastalıkların topluma etki etmesine karşı bir dizi önlemler alınmıştır. Bu yönetmeliğin içeriğine bakacak olursak; Havaalanları bünyesinde sağlık konusundaki denetleme hizmetlerinin öteki işlemlere nazaran daha öncelikli bir şekilde yerine getirildiği görülmektedir. Sağlık denetleme merkezleri içerisinde yeterli sağlık personeli, gereken sağlık kontrolleri ile işlemlerini yapmak maksadıyla hem gece hem de gündüz göreve hazır olarak bulundurulmaktadır.

Havaalanlarındaki sağlık denetleme merkezinin görevleri ile sorumluluklarına aşağıda yer verilmiştir;

a) Gerek bulaşıcı gerekse salgın hastalıklar gibi her türlü hastalığın havaalanları üzerinden ülkemize girmesinin önüne geçmek, ülkemiz üzerinden de diğer ülkelere yayılmasının önlenmesi maksadıyla gereken tüm sağlık önlemlerini almak,

b) Hastalık bulaşmış ya da bulaşma şüphesi bulunan bireylerin geçici tecrit altına alınması ve acil tedavisinin yapılması, kesin tanının konulması, tecrit ile tedavilerinin yapılması maksadıyla sağlık kurumlarına intikal ettirilmesini sağlamak,

c) Havaalanında görev yapan kamu personeline gerektiği zaman sağlık hizmeti sunmak,

ç) Uluslararası yolculuklarda bulunanlara gerek duyulan seyahat sağlığı hizmeti sunmak,

d) Çevre sağlığı hizmetlerini kontrol etmek ve bu konuda denetimlerde bulunmak,

e) 6/8/1975 tarih ve 15318 sayılı Resmî Gazete ile yayımlanmış olan “Uluslararası Cenazelerin Nakil Anlaşması” hükümleri kapsamında tevcih edilmiş olan görevleri yapmak,

f) Havaalanlarının ve hava ulaştırma ve nakliye vasıtalarının genel sağlık ve hijyen kuralları kapsamında uygunluk denetimlerini yapmak. Havaalanının içinde bulunan başka kurumlar ve kuruluşlar ile eşgüdümlü olarak her çeşit koruyucu sağlık önlemlerini almak ve alınmasını sağlamak,

g) Gerek yolcuların gerekse mürettebatın sağlığıyla alakalı olarak havayolu seyahatinden dolayı meydana gelebilecek olan her türlü sağlık sorunlarına yönelik olarak danışma hizmeti sunmak,

ğ) Havacılık Örgütü ile ICAO normları kapsamında gerektiği şekilde deratizasyon, dezensektizasyon ve dezenfeksiyon hizmetlerini Genel Müdürlük tarafından yetki verilmiş olan kurum ve kuruluşlar tarafından yapılmasını temin etmek,

h) Kapsamlı temizliğin yapılması, içme suyunun ve gıdaların temin edilmesi, evsel atıklar ile diğer artık maddeleri çevre sağlığının açısından denetimlerin yapılması ve bunlar ile alakalı olarak aylık çalışma raporlarını tanzim ederek ilgili yerlere ulaştırılmasını sağlamak,

ı) Periyodik olarak yapılan denetimler esnasında ve gerek görüldüğü hallerde içme suyundan ile gıda numunelerini (kimyasal ve bakteriyolojik) almak ve bunların analizlerinin yapılmasını sağlamak,

i) Gıda üretimi yaparak satan ve servisinin yapıldığı yerlerde çalışmakta olan personelin periyodik sağlık kontrollerinin ve portör muayenesinin yapılmasını ve gerekli denetimleri sağlamak. (Resmi 2008)

2.1.7.Havaalanlarında Giriş ve Çıkışta Alınacak Sağlık Tedbirleri

Uluslararası yolculuklar esnasında “Sağlık Denetleme Merkezi” tarafından örgütün açıkladığı ve genel müdürlüğün bildirdiği ve uluslararası öneme haiz halk sağlığı acil durumu bakımından risk bölgelerini izlemek, söz konusu yerlerden gelen yolculara risklerle orantılı bir şekilde gereken müdahaleleri yaparlar.

Genel Müdürlük, enfekte bölgelerle alakalı alınması gereken sağlık tedbirlerini, sağlık denetleme merkezleri ile diğer ilgili kurumlar ile kuruluşlara duyurmaktadır.

Uluslararası uçuşları yapmakta olan uçakların varış ve kalkış zamanlarını ve ilk hareket noktaları ile yolda uğrayacağı yerleri gösteren tarifeler ile listeleri havaalanı işletmecileri tarafından sağlık denetleme merkezlerine en az 24 saat

öncesinde düzenli bir şekilde iletilmektedir. Bunun yanında tarifelerde meydana gelen değişiklikleri, gecikmeleri ve olağan dışı seferleri de derhal bildirmektedir.

Uluslararası uçuşlarda bulunan hava nakil aracı kaptanları iniş yaptığı ilk Türk havalimanında sağlık denetleme merkezlerine yolcuların ve mürettebatın sayısını, uçuş esnasında rahatsızlanan, bulaşıcı hastalık taşımakta olan veya bulaşıcı hastalıkları taşıdığı konusunda şüphe edilen kişileri, uçuş esnasında uygulanan deratizasyon, dezenfeksiyonlar, dezensektizasyonlar ile öteki sağlık işlemlerinin ne zaman yapıldığı hususlarını içermekte olan uçak genel bildirimini sağlık bölümünü imzalayıp iletmek mecburiyetindedir. Uçaklardan, “uçak genel bildirimini” haricinde bir belge alınmamaktadır.

Uluslararası öneme haiz halk sağlığı acil durumlarının hakkında ilgili seferlerin havaalanının işletmecilerince ivedilikle genel müdürlüğe bildirilmesi gerekmektedir. Tüzüğe uygun olarak ve Genel Müdürlüğün direktifleri kapsamında gereken önlemler mülki idare amiri koordinasyon sağlaması ile konu sağlık denetleme merkezinin tarafından ele alınmaktadır. Mücbir nedenlerle uluslararası havaalanının haricinde diğer havaalanlarına yapılan uçuşlarda uçakların sağlık bakımından gereken işlemlerin yapılması amacıyla, durum ilgili merciler tarafından ivedilikle Genel Müdürlüğe bildirilmektedir. (Resmi 2008)

2.1.8.Havaalanına İnen Uçakların Denetimi

Türkiye’deki havaalanlarına iniş yapan uçakların kaptanları veya yetkilendirdikleri uçuş personeli, uçağın yolculuk esnasındaki sağlık koşullarının hakkında sağlık denetleme merkezinin soracağı bütün açıklayıcı sorulara cevap vermek ve konuyla ilgili belgelerin ibrazını yapmak mecburiyetindedir.

Sağlık Denetleme Merkezinde görevli tabip, enfekte bölgelerin gösterildiği listede yer alan ülkelerden uçuş yapan uçaktaki yolcular ile mürettebatı gerek duyulması halinde sağlık açısından muayene edebilir, aşı kartlarını kontrol eder; uçağın gelmekte olduğu ülke ve havaalanında Tüzük kapsamında bildirilmiş olan

uluslararası öneme haiz durumdaki halk sağlığı acil durumunun bulunmadığına kanaat getirmesi durumunda uçaktaki yolcuların indirilmesine izin verir.

Uçağın yük manifestosu içerisinde 1593 sayılı “Umumi Hıfzıssıhha Kanunu” kapsamında ve bu Yönetmeliğin hükümleri uyarınca mikroplar ya da vektörlerden arındırılmasına gerek duyulan eşyalar ya da yükler yazılıysa sağlık denetleme merkezince bu malzemelerin, mikroplardan ya da vektörlerden arındırılması işlemlerine tutulması için gümrükteki diğer yüklerden ayrı bir şekilde muhafaza edilmesini gümrük idaresinden ya da geçici depolama ya da antrepo işleticilerinden talep etmektedir. (Resmi 2008)

Gümrük idaresince, geçici depolama ya da antrepo işleticisinin söz konusu talebi yerine getirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Havaalanı tesislerinin içinde herhangi bir gümrük antreposunun ya da geçici depolama yerinin olmaması durumunda, sağlık denetiminin yapılacağı eşyaların konulacağı depoların tesis edilmesi havaalanının işletmecilerince sağlanmaktadır. Bu tesis edilen yerlere eşyaların girişleri ancak gümrük idaresince verilecek olan izinle mümkün olabilmektedir. (Gazete, Umumi Hıfzıssıhha Kanunu 1930)

2.1.9. Etkilenmiş Bölgeden Gelen Uçakların Girişte Uymak Zorunda Olduğu Hususlar

Etkilenmiş bir bölge içerisinden kalkış yaparak gelen bir uçağın inişine, sağlık denetleme merkezince serbest izninin verilmesine dek uçakta bulunan yolcular ile uçaktaki görevlilerin alıkonulmaları ile eşyalar ile yüklerin uçaktan çıkarılması işlemlerinden uçak kaptanı sorumlu olmaktadır. Ayrıca söz konusu uçakta bulunan yolcular ile uçaktaki görevlilerin sağlık muayeneleri hızlı bir şekilde yapılarak, aşı belgelerinin de incelenmesi yapılır. Bu muayeneler ile incelemelerin sona ererek, serbest izninin verilmesine değin uçaktan dışarıya çıkılmamakta, ayrıca yükler ile eşyalar da çıkarılamamaktadır. Sağlık denetleme merkezindeki görevlilerin haricindeki kişiler ve görevlilerin uçağa girmeleri yasaktır. Uçağa izin almadan girerek bu şekildeki uçağın gerek yolcularıyla gerekse çalışanlarıyla teması olmuş ise

bu kişilerde uçaktaki diğer kişilerle aynı sağlık işlemleri uygulamalarına tabi tutulmaktadır.

Bu yasaklara uymayanlara ve uyulmasına mani olanlara hukuki işlemlerin yapılması amacıyla yetkili makamlara suç duyurusu yapılır. (Resmi 2008)

Uçağa Uygulanması gereken Denetimler ile yapılması gerekli olan İşler;

Sağlık denetleme merkezinde görevli olan sağlık personelinin tarafından uluslararası uçuşları gerçekleştiren uçakların;

a) Uçağın içinde bulaşıcı ve/veya salgın hastalıkların açısından genel hijyen kurallarına uygun olarak davranılıp davranılmadığını,

b) Uçak içerisinde ikram hizmetlerini yapan çalışanların portör muayenesinin ve akciğer grafisinin bulunup bulunmadığını,

c) Hastalıkların oluşumuna yol açabilecek vektörlerin girmesinin önüne geçilebilmesi açısından gereken tedbirlerin alınıp alınmadığı,

d) Uçağa alınmış olan ikramlıkların muhafazasının sağlığa uygun koşullarda yapılıp yapılmadığı,

e) Uçakta görevli personelin gereken ilkyardımcı sertifikalarına sahip olup olmadığı,

f) Uçakta ilkyardım teçhizatlarının yeteri kadar bulunup bulunmadığını,

g) Bulaşıcı veya salgın hastalıklar gibi havayolu ile yayılmasının önlenmesine dönük ICAO standartları uygunluk denetimini yapar.

Yapılmış olan bu denetimlerin neticesinde tespiti yapılan eksikliklerin giderilmesinin ardından uçağın kalkmasına izin verilmektedir. (Resmi 2008)

Ülkeye girişte alınacak önlemlerle ilgilim olarak aşağıda yer alan kısıtlamalar mevzuata eklenmiştir;

Halk sağlığının açısından risk unsuru olabilecek hastalıklara yakalanan bireylerin ülkeye girişine engel olunmaz. Fakat, sağlık denetleme merkezleri tarafından halk sağlığının açısından risk teşkil edebilecek hastalık veya salgınların ülkeye girişinin ya da yayılmasının engellenmesi amacıyla uygulanabilecek sağlık önlemlerinin alınmasına değin yolcular, mürettebat ve araçlar tecrit edebilmektedir. lke içerisine giriş yapan bütün bireyler bu yönetmelikte yer alan hükümlere göre uygulanacak olan bütün sağlık işlemlerine uygun davranmakla yükümlü bulunmaktadırlar.(Resmi 2008)

Havaalanlarını kullanarak uluslararası giriş yapmakta olan hem mürettebattan hem de yolculardan halk sağlığı açısından risk altında bulunduğundan şüphe edildiğinde hiçbir bireyin gitmelerine müsaade edilmeden, önce belirlenen bir bölgede sağlık kontrolleri ile denetimlerinin yapılmasının ardından gümrük işlemleri ile diğer işlemler yapılmaktadır. Gerek görülmesi durumunda sağlık görevlilerin nezaretinde gönderme belgesiyle beraber kesin teşhisin konulması, tedavinin yapılması ve tecrit işlemleri için belirlenmiş olan yerlere gönderilirler.

lkeden çıkış esnasında durumları şüpheli kişiler ile alınacak tedbirler ise halk sağlığı açısında risk teşkil edebilecek hastalığa yakalanan bireylerin ülkeyi terk etmeleri gereken sağlık tedbirlerinin alınmasına kadar engellenmektedir. Bununla birlikte kesin tanı, tedavi ve tecrit bölgeleri, Bakanlıkça tespit edilen yataklı tedavi kurumları olmaktadır. Söz konusu kurumlara personel desteği, araç ve gereçler ile malzemeleri Bakanlığın yardımıyla tedarik edilir. Hac ve umre için yapılan giriş ve çıkışlarda da bir takım tedbirler alınmaktadır. Bu tedbirlerle alakalı olarak, Hac ve umre giriş ıkışları esnasında havaalanı sağlık denetleme merkezlerinin bütün sağlık önlemlerini alma ve uygulama yetkileri bulunmaktadır ibaresiyle önlemlerin anında alınması ve zaman kaybının önüne geçilmiştir. Göçmen olanların girişleri ile çıkışlarına yönelik olarak alınmakta olan tedbirleri incelersek, topluluk halinde ya da kafileler olarak gelen göçmen kişilerin;

a) Toplu bir şekilde ad, soyad, geldikleri ülkenin listeleri alınmaktadır,

b) Sağlık denetleme merkezinde görevli olan tabiplerce muayene işlemleri yapılmaktadır,

c) Hastaların ve şüphelilerin tedaviler, tanı ve tecrit maksatlı ayrılmaktadırlar,

d) Tüzük içerisinde ifade edilen “Uluslararası Önemi Haiz Halk Sağlığı Acil Durumu” ya da Bakanlığın bildirdiği genel sağlık açısından tehdit unsuru oluşturacak farklı bir bulaşıcı veya salgın hastalıklara yakalanan bireylerin ülke içerisine girmelerine engel olunmaktadır,

e) Yanlarında beraber getirdikleri yükler ile eşyaların mikroplardan vektörlerden arındırılmalarına yönelik olarak gerek duyulması halinde deratizasyon, dezensektizasyon ile dezenfeksiyon işlemleri uygulaması yapılır ya da yaptırılır.

f) Sağlıkları bakımından ülke girişine herhangi bir manileri bulunmayan göçmen bireylere öteki yasal işlemlerin uygulanacağı konaklama noktalarına ulaşana kadar sağlık müdürlüğüne bağlı ekipler tarafından refakat edilerek, yerleşim alanında bulunan diğer sağlık görevlilerine teslim işlemleri yapılmaktadır. (Resmi 2008)

2.2.İSTANBUL ÜÇÜNCÜ HAVALİMANINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI

Bu kısımda; İstanbul Üçüncü Havalimanında İSG uygulamaları ile ilgili genel bilgiler, İstanbul Üçüncü Havalimanında eğitim planlamaları ve yasal zorunluluklar, İstanbul Üçüncü Havalimanı İSG politikası, şantiye kurulumunda isg kuralları konuları incelenmiştir.

2.2.1. İstanbul Üçüncü Havalimanında İSG Uygulamaları ile İlgili Genel Bilgiler

Tüm yapı birimlerinde ve işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuatlara uymak ve uyulduğunun denetlenmesi zorunlu kılınmaktadır. Havalimanlarında, işletmelerde uygulanan mevzuatlar ve alınan önlemler aynı

olmakla birlikte önlemler daha sert ve denetimler daha sıkı bir şekilde yürütülmektedir. Yukarıda belirtilen salgın hastalıkların önlenmesiyle ilgili Üçüncü Havalimanında da kadro planlamaları yapılırken, güvenlik uygulamaları başlatılmıştır ve eğitim planlamaları da yapılmaktadır. Ancak Üçüncü Havalimanı gibi yapım aşamasındaki havalimanlarında, ofislerde aynı uygulamalar göze çarparken sahadaki uygulamalar doğal olarak farklılık göstermektedir.

Yapım aşamasında olan havalimanlarında uygulanan iş sağlığı ve güvenliği yöntemleri daha riskli meslekler ve çalışma ortamlarıyla ilgili daha detaylı olmakla birlikte eğitim ve denetleme ağırlıklı yürütülmektedir. Yapım aşamasında olan Üçüncü Havalimanında da bu yönleri dışında inşaat alanlarında alınması gereken tüm önlemler alınmakla birlikte verilmesi gereken eğitimlerde inşaat alanında oluşturulacak çalışma koşullarına uygun olarak planlanmaktadır. Büyüklüğü, çalışma alanları ve çalışan sayısındaki farkları nedeniyle Üçüncü Havalimanında alınan önlem ve verilen eğitimlerle birlikte denetimci sayısı da daha önce yapılan havaalanlarındaki sayılardan çok daha fazladır. Özellikle sahada alınan önlemleri detaylıca inceleyeceğiz.

2.2.2. İstanbul Üçüncü Havalimanında Eğitim Planlamaları ve Yasal Zorunluluklar

İstanbul Üçüncü Havalimanında eğitim uygulamaları belirli planlamalar yapılarak standartlara uygun olarak verilmektedir. Bu standartlar “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” içerisinde açık ve net olarak ifade edilmiştir. Eğitimlerin konusu ile ilgili olarak işverenlerin yükümlülükleriyle alakalı;

- a) Programların hazırlanmaları ile uygulanmalarını,
- b) Eğitimlerin yapılabileceği uygun mekan, araç-gereç temini,
- c) Çalışan bireylerin düzenlenen programa katılımının sağlanması,

ç) Programın bitiminde katılımcılara katılım belgesinin verilmesini sağlamaktadırlar.

“İşverenler, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıf içerisinde yer alan işyerleri içerisinde; yapılacak işler esnasında karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleriyle alakalı olarak yeterli bilgileri ve talimatları da kapsayan eğitimlerin alındığını gösterir bir belge olmaksızın, diğer işyerlerinden çalışmaya gelen kişileri işe başlatamaz” maddeleriyle eğitimin zorunluluk kısmı açıkça dile getirilmiştir. Yeni Havalimanının çok tehlikeli sınıfa girdiğini belirtecek olursak, çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde yılda en az bir defa eğitim verilme zorunluluğu olduğundan ve eğitimleri almayan personel çalıştırılmayacağından eğitimler oldukça ciddiye alınmakta ve değerlendirmeler takibe alınmaktadır. (Resmi Gazete 2013)

Eğitim planlarının hazırlanması aynı mevzuatın 10.maddesinde açıkça belirtilmiştir;

1.Eğitim programları hazırlanması aşamasında çalışanlardan ya da temsilcilerden görüşler alınır.

2.İşe yeni alımla esnasında ya da değişen koşullara dayalı olarak yeni risk durumlarının belirmesi halinde yıllık eğitim programlarının içerisine eklenmesi yapılmaktadır.

3. Konuyla alakalı mevzuatta değişme olması ya da çalışma koşullarına dayalı olarak yeni risk durumlarının belirmesi durumunda yıllık eğitim programının dışına çıkılarak çalışan bireylerin uygun eğitimleri almalarına imkan sağlanmaktadır.

4.Yıllık eğitim programı içerisinde, verilmesi planlanan eğitim konuları, ne zaman verileceği, eğitimlerin süreleri, eğitimlere kimlerin katılacakları, eğitimdeki hedefler ile amaçlara yer verilmektedir. (Resmi Gazete 2013)

Eğitimlerin etkili olabilmesi açısından, eğitimlere katılacak olanların ihtiyaç duyulacak konuları seçme konusunda özenli davranılmaktadır. Eğitimler, çalışan bireylerin rahatlıkla anlayabilecekleri biçimde hem teorik hem de uygulamalı bir şekilde düzenlenmektedir.

(1) Eğitimlerin çalışan bireylere bireysel olarak veya grup şeklinde uygulanabilmesi mümkün olmaktadır.

(2) Çalışan bireylerin, iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili konularda sahip olmaları gerekli olan bilgiler, beceriler, davranışları ile tutumların ayrı ayrı ve ölçülebilir bir şekilde ortaya konulması esas olmaktadır.

(3) İşverenlerin tarafından belirlenecek olan bir yöntemle kişisel seviye tespitinin yapılması suretiyle çalışan bireylerin eğitim öncesindeki seviyeleri ile Ek-1'de belirtilen konuların haricinde almalarına gerek duyulan eğitimler belirlenmektedir.

(4) İş sağlığı ve güvenliği eğitimi; çalışan bireylerde iş sağlığı ve güvenliği hususunda davranışlarında değişiklik oluşturmayı ve eğitimler esnasında verilen bilgilerin ne derecede önemli olduklarının çalışanlar tarafından kavranması amaçlanmaktadır.

(5) Verilecek eğitim tamamlandıktan sonra ölçme ve değerlendirmeler yapılmaktadır. Değerlendirmenin neticelerine dayalı olarak eğitimlerin verimliliğinin saptanmasıyla, gerek olması durumunda, eğitim programı içerisinde ya da eğitimcilerde değişikliği gidilebilir ya da eğitimin tekrarlanması sağlanabilir.

(6) Çalışan bireylere işe başlamaları öncesinde verilmesi planlanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin dışında, Ek-1'de birinci bölüm içerisinde belirtilmekte olan genel konuların, işveren tarafından gereken ve yeterli bir sistemin oluşturulması durumunda uzaktan eğitim olarak verilmesinde bir mahsur bulunmamaktadır.

2.2.3. İstanbul Üçüncü Havalimanı İSG Politikası

İGA Havalimanları İş Sağlığı ve Güvenliği Politikaları gereğince;

- Önce insan yaklaşımı çerçevesinde faaliyetleri boyunca, oluşabilecek tüm kazaların ve meslek hastalıklarının önlenmesi amacıyla “sıfır tolerans ve sıfır

kaza” hedeflerine dönük olarak bir İSG kültürünün oluşturularak, söz konusu kültürün bütün iş çevresi ile paylaşılması,

- İSG yönetim sisteminin oluşturularak bütün faaliyetlerin de sürekli geliştirilmesi ve iyileştirilmesini sağlayabilmek açısından İSG hedeflerinin konulması, bu hedeflere ulaşmak ve etkinliğini sağlamak,

- Türkiye’de yürürlükteki İş Sağlığı ve Güvenliğiyle alakalı mevzuata, işverenlerin şartnameleri ile öteki ilgili uluslararası standartların eksiksiz uygulanması,

- İSG bütün yöneticiler ile çalışanlar tarafından müşterek sorumluluğu aynı zamanda yürütülmekte olan işlerin de ayrılmaz bir parçası olmaktadır. Davranış merkezli İSG kültürünü ve gözlem sistemini teşkil ederek çalışanların arasında katılımının, teşvik ve motivasyonlarının sağlanması,

- İSG konusuyla alakalı gereken eğitimleri bütün çalışan bireylere verilmesini sağlamak, kazaların oluşumuna zemin hazırlayabilecek tehlikeli ortam oluşmasını engellemek ve oluşma ihtimali bulunan tehlikeli ortamları bertaraf etmeye yönelik önlemlerin alınmasını sağlamak,

- Bütün faaliyetlerin açısından bir risk değerlendirmesinin yapılmasını sağlamak, tespit edilmiş olan risklerin minimuma indirilmesini sağlamak için en uygun kontrol mekanizmalarını geliştirmek ve uygulamak,

- Acil durum planlarının oluşturulmasıyla acil durumlar karşısında en kısa zamanda ve en etkili biçimde müdahalelerde bulunabilecek bir organizasyonun oluşturulması ve etkinliğinin sağlanması,

- Alt yükleniciler için İSG değerlendirme sisteminin oluşturulmasıyla hukuki gereklilikler ile İGA-İSG yönetim sistemleri ilkeleri kapsamında uygun davranışların sergilenmesini sağlamak,

- Periyodik denetimler ile kontroller vasıtasıyla, İSG yönetim sistemi ve uygulamalarının etkinliklerinin ölçülmesi, sürekli iyileştirilmesini sağlamaktır.

İGA Havalimanları iş sağlığı ve güvenliğini önce insan yaklaşımıyla takip etmekte, her türlü önlemi almaktadır. İSG uzman ve denetmenler ile tüm şantiyelerimizde bulunmakta ve tüm güvenlik önlemlerini sağlamaktadır.

Bu önlemleri almak için verilen eğitimler;

- Temel İSG Eğitimi
- İSG Eğitimi (16 saat)
- İş Başı İSG Konuşmaları (Toolbox)
- Sürüş İzni Bilgilendirme Eğitimi
- 4x4 Güvenli Sürüş Eğitimi
- Acil Durum Eğitimi
- Yangın Eğitimi
- İlkyardımcı Eğitimi
- Özel İSG Eğitimleri
- Sürüş İzni Bilgilendirme Eğitimi
- Yüksekte Çalışma Eğitimi
- Ziyaretçi Bilgilendirme Eğitimi (Politikası 2016)

2.2.4. Şantiye Kurulumunda İSG Kuralları

Havalimanı yapımında şantiye kurulumu ve çalışılması sürecinde alınması zorunlu eğitimler ve uyulması zorunlu kurallar yasal mevzuatlar ve iş yeri prosedürlerinde belirtilmiştir. Yapılan Üçüncü Havalimanında verilen eğitimler ve uyulması gereken kurallar detaylıca belirlenmiştir ve uygulanmaktadır. Bu eğitimler,

havalimanı projesi çok tehlikeli sınıf kapsamına girdiğinden 16 saat sürmektedir ve her yıl sahaya çıkan personeller tarafından yenilenmesi zorunlu eğitimlerdir.

Temel İSG Eğitimleri: Tüm yapılarda olduğu gibi İstanbul'a yapılan yeni havalimanı projesinde verilen önemli eğitimlerden biri de Temel İSG Eğitimleridir. Bu eğitimler işe başlayan tüm personellere verilmektedir ve her yıl tazeleme eğitimleri yapılmaktadır. Eğitim içeriği, proje sahasına belirli süreli gelen ve fiziksel olarak çalışma yapabilecek ziyaretçi, danışman, eğitimci, malzeme getiren tedarikçi dahil tüm çalışanlara anlatılmakta ve eğitim sonunda sınav yapılmaktadır.

Eğitim süresince çalışma mevzuatıyla alakalı bilgiler, çalışan bireylerin yasal hakları ile yükümlülükleri, işyerinin temizlikleri ile tertip düzeni, iş kazaları ve meslek hastalıkları konu başlıklarından oluşan bilgiler tüm personele verilmektedir. Kimyasal, fiziksel ve ergonomik risk faktörleri, el ile kaldırmalar ve taşımalar, parlama, patlama, yangınlar ile yangınlardan korunma, iş ekipmanlarını güvenli kullanma, ekranlı araçlar ile çalışma, elektrik tehlikesi, risk ve koruyucu tedbirleri, iş kazalarına yol açan nedenler ve korunma prensiplerinin ve tekniklerinin uygulaması, güvenlik levhaları ile sağlık işaret ve ikazları, kişisel koruyucu donanımların kullanılması, iş sağlığı ve güvenliğindeki genel kurallar ile güvelik kültürü, tahliye ve kurtarma konu başlıkları eğitim içeriklerini oluşturur. (Resmi Gazete 2013)

İlk Yardımcı Eğitimleri: Acil durumlar karşısında mücadele etmek için; önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda yeterli sayıda kişi görevlendirilmiştir. Bunlardan ilk yardımcı olarak görev yapacak kişi sayısı havalimanında her 10 kişiye 1 kişi olacak şekilde belirlenmiştir. İlk yardımcı olan çalışanların eğitimleri, dış hizmet alımı şeklinde satın alma birimi tarafınca belirlenmiş olan İl Sağlık Müdürlüğü tarafından yetkilendirilmiş eğitim kurumu aracılığı ve İSG Eğitim Müdürlüğü'nün koordinasyonu ile gerçekleştirilmektedir. Eğitimleri tamamlanan çalışanlar, yine İl Sağlık Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen sınavda başarılı olmak kaydıyla belgelendirilmektedirler.

2.2.5.Üçüncü Havalimanında Risk Analizi ve Yönetimi

Tüm işletmelerde olduğu gibi havalimanlarında da risk analizlerinin yapılması bir gereklilik olduğu kadar ciddi bir öneme sahiptir. Üçüncü Havalimanında da risk analizleri belirli rapor ve formların doldurulması, takibi ve analizlerle yapılmaktadır. Doldurulması istenen ve takip edilen alan ve formları;

- Makine bakım işleri
- Yüksekte çalışma
- Kimyasal maddelerle çalışma
- El aletleri
- Sosyal tesisler (Kamp alanları)
- Yemekhane hizmetleri
- Ofis çalışmaları
- KKD (Kişisel Koruyucu Donanımlar)
- Kapalı alanda çalışma
- Personel servis araçları
- Binek araçların kullanımı
- Taşıma işleri

Tüm süreçlerin takibi formlar aracılığıyla yapılırken, şirket içi zamanı belirsiz denetimlerle de süreçler sürekli gözetim altında tutulmaktadır. Çalışma ortamlarının değerlendirilmesi, raporların tutulması, risklerin şiddet ve risk derecelerinin belirlenmesi, alınacak kontrol önlemleri ve iş sağlığı ve güvenliği birimi tarafından yapılması gerekenler Fine-Kinney metodu ile belirlenir ve takip edilir. Üçüncü Havalimanında alınan önlemler klasik ve birçok havalimanında alınan

önlemler gibi görülebilir ancak çalışan sayısı ve alan büyüklüğüyle doğru orantılı ekipler oluşturulmuştur ve sıkı bir denetleme süreci izlenmektedir. (Politikası 2016)

Risklerin sınıflandırılması;

- Kabul edilebilir risk - Önlem öncelikli değil
- Olası / düşük risk - Gözetim altına alınmalı
- Önemli risk - 1 hafta içinde önlem alınmalı
- Yüksek risk - 24 saat içinde önlem alınmalı
- Çok yüksek risk – Hemen önlem alınmalı veya hizmet durdurulmalı

Tespit edilen riskleri kabul edilebilir/tahammül edilebilir seviyeye indirmek üzere başlatılan faaliyetlerin tamamlanmasının ardından önemli görülen alanlarda tekrar risk değerlendirmesi yapılarak faaliyetin etkinliği somut verilerle değerlendirilir. Başlatılan faaliyetlerin takibi ve etkinliğinin değerlendirilmesinden bölüm yöneticisi sorumludur. Bu değerlendirme ilgili İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Temsilcisinin takibinde ve bilgisinde gerçekleştirilir. Risk seviyesi katlanabilir seviye üzerinde olmasına rağmen faaliyetin devam etmesi gerektiği durumlarda ilgili bölüm yöneticisi üst yönetimin yazılı onayını alır. Denetim süreçlerinde de departman yöneticileri denetçilere gerekli bilgilerin verilmesi ve değerlendirmenin sağlıklı bir şekilde yapılmasından sorumlu tutulmaktadır.

2.3.ATATÜRK HAVALİMANI İŞLETMESİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI

Bu kısımda Atatürk Havalimanı işletmesinin iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili uygulamalar çerçevesinde risklerin analizi ve yönetim prosedürleri, genel esaslar olarak mevcut verilerin ve durumun değerlendirilmesi, risk analizlerinin yapılması, iş sağlığı güvenliği risk değerlendirmesinin yapılması, tehlike ve boyutların puanlanması (risk değerlendirme süreci, planlamalar, işyerlerinde sürdürülen

çalışmaların sınıflandırılmaları, bilgilerin ve verilerin toplanması, tehlikelerin tanımlanmaları, risk analizleri, risk değerlendirmeleri), risk ve etki sınıfının ve alınacak önlemlerin belirlenmesi, risk analizleri sonuçları hakkında mutabakat sağlanması, sonuçlarının değerlendirilmesi ve planlama, saha kontrolleri, analizlerin güncellenmesi, analiz ve değerlendirme yönteminin etkinliğinin izlenmesi, risk analizlerinin bölüm çalışanları ve diğer taraflar ile paylaşımı gibi konular incelenmiştir.

2.3.1. Risk Analizi ve Yönetimi

Amaç: bu prosedür Atatürk Havalimanı işletme hizmetlerinde iş sağlığı ve güvenliği tehlikelerinin, somut verilerden ve gözlemlerden yararlanılarak tespit edilmesi, risklerin analizlerinde doğruluğu ispatlanmış yöntemler ile metotlar kullanılarak yapılmasını sağlamak üzere hazırlanmıştır. Belirlenmiş olan riskleri, etkileri kontrol altına almak üzere metotların tespit edilmesi amacıyla takip edilecek yöntemler de bu prosedürlerin içerisinde tanımlanmışlardır. (Hizmetleri 2017)

Kapsamında bu prosedür Atatürk Havalimanı işletme hizmetlerinin tüm faaliyetleri ile ilgili iş sağlığı güvenliği konusu, tehlike ve risklerin değerlendirilmelerini kapsamaktadır.

Tanımlar;

Tehlike: İşyerlerinde mevcut ya da dış kaynaklardan doğabilecek, çalışanları ya da iş yerine etki ederek zarara uğratabilecek ya da hasar verebilme potansiyeli olarak tanımlanır.

Risk: Tehlikelerden doğabilecek kayıplar, yaralanmalar veya diğer zararlı neticelerin ortaya çıkabilmesi ihtimali şeklinde tanımlanır.

Risk analizi değerlendirme: İş yerlerinde mevcut ya da dış kaynaklı olarak doğabilecek tehlikelerin tespit edilmesi, söz konusu tehlike durumlarının riske dönüşebilmesine neden olan faktörleri ve tehlikelerden kaynaklanmakta olan risklerin analizinin yapılarak derecelendirilmeleri ve kontrol önlemlerinin

kararlaştırılabilmesi maksadıyla yapılmasına ihtiyaç duyulan çalışmaları kapsamaktadır.

Kabul edilebilir risk: Kuruluşun, yasal zorunluluk ve kendi İSG politikaları göz önüne alındığı zaman dayanabilecekleri seviyeye indirgenmiş risk değeridir. Risk analizleri sonucunda risk seviyeleri belirlenen konuların kabul edilebilir risk olup olmadığı ile ilgili nihai karar üst yönetime aittir.

Yetki ve sorumluluklar;

Bölüm yöneticileri: Risk değerlendirme çalışmalarına her türlü desteğin verilmesi, oluşturulan risk değerlendirmesi içerisinde yer alarak ilgili tehlikelerin belirlenmesi ile ilgili bölümle alakalı risk analiz çalışmalarına katılım sağlanması, eğer başlatılacak faaliyet uzun dönemi kapsıyor, büyük yatırım ve yönetim onayı ve takibi gerektiriyorsa faaliyetin bölüm yatırım planı programına alınarak, bu plan kapsamında takip edilmesini sağlanması, risk analizi sonucu belirlenen faaliyet yatırım gerektiriyor/ kabul edilemez risk grubunda yer alıp herhangi bir faaliyetin başlatılması söz konusu değil ise analiz ve değerlendirme sonuçlarının yeterliliğini, riskin kabulünü üst yönetim ile birlikte değerlendirmesidir.

İSG uzmanı: İşletmede İSG risklerine yönelik tüm çalışanların koordine edilmesi ve yasal gerekliliklere paralel olarak yapılacak çalışmaların belirlenmesinin sağlanması, iş sağlığı güvenliği risklerinin analizine geçilmeden önce, iş sağlığı güvenliği açısından mevcut durumu ortaya koyacak bilgiler ve verilerin elde olup olmadığının değerlendirilmesi, grup çalışması kapsamında İSG risk analizi çalışmalarına katılımın sağlanması, raporlar ve gözlemler sonucunda kendilerine bildirilen tehlike ve riskleri değerlendirerek analizleri ilgili birimler ile birlikte gerçekleştirmesi, ortaya çıkan risklerin sınıflarına göre ilgili birim yöneticisi ile birlikte İSG kuruluna taşıyarak alınacak aksiyonları ilgili bölüm ile birlikte takibini yapar.

İşyeri hekimi: Grup alışması kapsamında risk analizi çalışmalarına katılıp, raporlar ve gözlemler sonucunda kendilerine bildirilen tehlike ve boyutları değerlendirerek analizleri gerçekleştirmesi, ayrıca işletme genelinde çalışanların

karşı karşıya kaldıkları sağlık risklerinin belirlenmesi ve bu prosedüre göre ilgili ve gerekli çalışmaların yapılmasının koordine edilmesini sağlar.

Üst yönetim: İşletme risk değerlendirme çalışmalarına her türlü yönetsel desteğin verilmesi sonuçlarına göre ortaya çıkan aksiyonların alınması için kaynak aktarılması, risk analizi sonucu belirlenen faaliyet yatırım gerektiriyor/kabul edilemez risk grubunda yer alıp herhangi bir faaliyetin başlatılması söz konusu değil ise analiz ve değerlendirme sonuçlarının yeterliliği ile riskin kabul edilebilirliğinin kararının verilmesidir.

Tüm çalışanlar: Bu prosedürün uygulanması, risk analizi çalışmalarına katkı sağlanması ve risk analizi sonuçlarına göre alınan tüm önlemlerin uygulanması. (Çalışan El Kitabı, 2016)

2.3.2.Genel Esaslar

Atatürk Havalimanı işletmesinde,

- Süreçlerin ve üzerinde kontrolü olduğu hizmetlerin İSG açısından tehlikelerini
- Bu tehlikelerden kaynaklanan riskleri
- İş sağlığı ve güvenliği risk değerlendirmelerinin güncelliğini sağlar.

2.3.2.1. Mevcut Verilerin ve Durumun Değerlendirilmesi

İş sağlığı güvenliği risklerinin analizine geçilmeden önce, mevcut durumu ortaya koyacak bilgiler ve verilerin elde olup olmadığı İSG uzmanı tarafından değerlendirilir. Bu bilgilerden bazıları şunlardır;

- Uygunsuzluklar, kazalar ve tehlikeli durum ve kıl payı atlatılan olaylar ile ilgili istatistikler
- Yasal yaptırımlar ve bunların karşılanma düzeyi

- İSG kurul toplantı tutanakları
- Tatbikatlar ve sonuçları
- Başlatılan düzeltici ve önleyici faaliyetler ve sonuçları
- İSG performansını ölçmek edilen ek üzere belirlenen göstergelerden elde edilen sonuçlar
- İşletme inceleme sonuçları
- Yazılı veya sözlü müşteri ve/veya paydaş bildirimleri
- Çalışanların sağlık kayıtları

İSG uzmanı veri toplamak ve risk analizlerini gerçekleştirmek amacıyla geçici bir süre için tanımlanan yöntemler dışında bir yöntem uygulamak istediği takdirde bu yöntemin uygulanması ile ilgili kuralları, kullanılacak metot, metodun kullanım süresini ve amacını dokümanette ettiği planları hazırlayarak üst yönetimin onayına sunulmak üzere Kalite Yönetim Sistemleri Müdürü'ne iletir. Üst yönetim onayı ile yöntem geçici olarak uygulamaya alınabilir. Eğer geçici olarak uygulanan yöntemin sağladığı faydalara bakılarak sürekli uygulanması kararı verilirse, bu prosedür de gerekli değişiklikler Atatürk Havalimanı İŞL-EYS-PR-004-Doküman Yönetim Prosedürüne göre yapılır. (Küçük Yılmaz 2007)

2.3.2.2. Risk Analizlerinin Yapılması

Tehlike ve boyutlar, grup çalışmaları ile veya yönetim sisteminin alt unsurları olan formları ve raporlar aracılığı ile münferit olarak toplanan veriler ile belirlenir.

Bir sürecin ilk kez risk analizi yapılacak ise veya o süreci oluşturan yöntem, makine, malzeme ve işgücü gibi unsurlardan herhangi birinde birden fazla kişi/bölümü ilgilendiren önemli değişiklikler olması halinde tehlike ve boyutların belirlenmesinde grup çalışmalarından faydalanılır.

2.3.2.3. İş Sağlığı Güvenliği Risk Değerlendirmesinin Yapılması

İSG risk değerlendirmesinin İSG uzmanı koordinasyonu ile aşağıda girdiler ışığında gerçekleştirilir;

- Kıl payı atlatılan olay(Ramak Kala Olayları) ve tehlikeli durum bildirimleri
- İş kazası araştırma raporları
- Çalışanların sağlık kayıtları
- Saha kontrolleri (münferit kontrolleri ve grup çalışmaları ile yapılan saha gözlemlerini içerir)
- İşyeri hekimliği verileri
- Diğer istatistiksel değerlendirme sonuçları
- İç ve dış denetim raporları ve sonuçları
- Ölçüm, test ve kontrollerin sonuç raporları
- Ekipman, metot vb. değişimler sonrası değerlendirmeler
- Daha önce yapılmış risk değerlendirme raporları
- Alt işverenlerden gelen bilgi belge ve raporlar

Yukarıda sıralanan girdiler ışığında İSG risk analizi aşağıda verilen sıra ile gerçekleştirilir.

- İSG uzmanı tarafından yukarıda belirtilen girdiler ilgili değerlendirmeler ilgili bölüm yöneticileri ile yazılı olarak paylaşılır.

- İlgili bölüm yöneticileri analize konu olan girdiler konusunda risk değerlendirmesinin sağlıklı yapılabilmesi adına mevcut önleyici tedbirleri, girdilerde belirlenen uygunsuzluklara ait süreç işleyişini içeren bilgilendirmeyi yazılı olarak İSG uzmanına iletir.

- İSG uzmanı ve risk değerlendirme ekibi tarafından Kinney Metodu risk analizi puanlama talimatına uygun olarak risk analizi yapılır.

Yapılan analizlerin ardından sonuçlar ilgili süreç yöneticileri ile paylaşılır, ilgili süreç yöneticileri riskler ve risklerin minimize edilmesi için alınacak aksiyonlar konusunda mutabakat sağlanmasının ardından yapılan analizler, iş sağlığı güvenliği risk analizine İSG uzmanı tarafından eklenir.

- İster grup çalışmalarında olsun isterse münferit olarak İSG uzmanı, iş yeri hekimi ve ilgili faaliyet sorumlusu ile yapılan değerlendirmelerde puanlama katılımcıların tam mutabakatı ile yapılmalıdır.

- Grup çalışmaları dışında iş yeri hekimi ve İSG uzmanı raporları ve gözlemler sonucunda kendilerine bildirilen tehlike ve riskleri değerlendirerek analizleri gerçekleştirirler. (Politikası 2016)

2.3.2.4. Tehlike ve Boyutların Puanlanması

Bu çalışma kapsamında risk değerlendirmesi yöntemi olarak çalışma ortamı incelenmesi, tehlike kaynakları, alınması gerekli tedbirler ile olası etki/zararın yer aldığı kontrol listeleri ve kinney metodu ($Olasılık \times Frekans \times Şiddet = Risk$) birlikte kullanılacaktır.

a) Risk Değerlendirme Süreçleri: Risk değerlendirmesi, aşağıda belirtilen sıralama içerisinde bulunan aşamaların yerine getirilmesiyle gerçekleştirilmektedir.

b) Planlama: Risk değerlendirmesine yönelik çalışmalar, mevcut mevzuatlar ile işyerinin koşulları kapsamında planlanmaktadır.

c) İşyerlerinde Yürütülmekte olan Çalışmaların Sınıflandırılmaları: İşyerinde yürütülen ya da yürütülmesi planlanan faaliyetlerin niteliklerine dayalı olarak sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Sınıflandırma esnasında, devamlı olmamakla beraber periyodik ya da değişken aralıklar ile yürütülmekte olan bakım-onarım gibi faaliyetlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Sınıflandırmada, işyerlerinin içerisinde ve dışarısında yürütülmekte olan bütün işler, üretim ya da hizmet süreci safhaları, planlanmış ya da ani faaliyetler, çalışan bireylerin görev tanımlamaları gibi faktörlerden de faydalanılabilir.

d) Bilgi ve Veri Toplamada:

- İşyerinde yürütülen işler,
- Bu işlerin süreler ile sıklıkları,
- İşin yürütülmekte olduğu yer,
- İşin kimin ya da kimlerin tarafından yürütülmekte olduğu,
- Yürütülmekte olan iş/işlerden etkilenebilme ihtimali bulunanlar;
- Alınmış eğitimleri,
- İşin yürütülmesi açısından ön izlemeye ihtiyaç duyulup duyulmadığı;
- İşin yürütülmesi esnasında kullanılacak makineler ile ekipmanlar,
- Bu makineler ile ekipmanların kullanma kılavuz ve talimatları,
- Kaldırılması planlanan ya da taşınması planlanan malzemeler ile bu malzemelerin nitelikleri,
- Kullanılmakta olan kimyasallar ile nitelikleri,
- Hali hazırdaki korunma tedbirleri,

- Daha önceden ortaya çıkmış olan kaza ya da meslek hastalıkları benzeri faktörler de göz önünde bulundurulur.

e) Tehlikelerin tanımlanmaları, aşağıda ifade edilen tehlikelerin ya da kaynaklarının mevcut olup olmadığı, tehlikeli durum var ise bu durumdan kimler ve ne şekillerde etkilenebilecekleri dikkate alınmak suretiyle yapılmaktadır.

- Kayma, takılma ve benzeri nedenler ile düşmeler,
- Yüksek bir yerden düşmek,
- Cisimlerin düşmeleri,
- Gürültü ve titreşimler,
- Uygunsuz duruşlar ile çalışma biçimleri,
- Seyyar el aletleri kullanımları,
- Sabit makineler ile tezgahları kullanma,
- Hareketli erişim araç-gereçleri (Merdivenler ile platformlar vb.),
- Mekanik kaldırma araç-gereçleri,
- Ürünler, emisyonlar ve atıklar,
- Yangınlar, parlamalar ile patlamalar,
- El ile taşıma işleri,
- Elektriksel alet ve cihazlar,
- Aydınlatma,
- Termal konfor şartları (Sıcaklık, nem, iklimlendirme),
- Biyolojik Ajanlar (Mikroorganizmalar, bakteriler, virüsler),

- Rutin çalışma,
- Kapalı yerlerde çalışma,
- İşyerleri şartlarına dayalı olarak ortaya çıkabilecek olan diğer tehlike kaynakları.

f) Risk analizi: (d) bendi içerisinde belirtilen tehlikelerden doğabilecek olan zararlar, hasarlar ya da yaralanmaların şiddetleri ile bu zararlar, hasarlar ya da yaralanmaların meydana gelebilme olasılıkları saptanır. Risk analizi yapılmasında, tehlikeye maruz kalmış olan kişilerin sayıları, tehlikeye maruz kalma süresi, kişisel koruyucu ekipmanların sağladıkları korunmaları ile güvensiz davranışlar benzeri faktörler göz önünde bulundurulmaktadır.

g) Risk Değerlendirmesi: Risk değerlendirme esnasında, (e) bendi kapsamında belirlenmiş olan risklerin ağırlık oranlarının hesaplanmasıyla derecelendirmeleri yapılır ve önlemlerin alınmasına gerek duyulup duyulmadığına karar verilmektedir.

2.3.2.5. Risk ve Etki Sınıfının ve Alınacak Önlemlerin Belirlenmesi

Yapılan puanlama sonucunda her bir süreç için tespit edilen riskler sınıflandırılır ve önem derecesine göre sıralanır. Riskleri kabul edilebilir seviyeye indirmek veya etkiyi kontrol altına almak amacıyla başlatılacak faaliyetler için risk kontrol önlemleri hiyerarşisi göz önüne alınır:

- Riskin ortadan kaldırılması (eliminasyon): Yüksek risk taşıyan malzeme, makine eşya süreç elimine edilir.
- Yerine koyma (substitusyon): Eğer tehlike elimine edilemiyorsa, yüksek risk taşıyan malzeme, makine veya süreç daha az risk taşıyan ile değiştirilir. (Uygulama yönetimini ve metotları değiştirmek)

- Kontrol ve izolasyon: Şayet tehlikenin elimine edilmesi mümkün değil ise tehlikenin kaynağını oluşturan malzemeler, makineler, ekipmanlar ya da süreçler izole edilirler. Tehlikenin kaynağının izole edilmesi imkansız ise kontrorlünün sağlanabilmesi açısından tehlikeli durumlardan etkilenebilecek olan insanların sayılarının azaltılabilmesi, etkilenme sürelerinin kısaltılması, miktarlarının azaltılmaları sağlanır. (Çalışma ortamını ve şartlarını daha güvenli hale getirmek)

- Mühendislik kontrolü: Elimine, yerine koyma, izole edilememiş olan ve kontrolü sağlanamamış olan tehlikenin giderilebilmesi amacıyla makinelerin, tesisatın ya da sürecin tasarımının üzerinde çalışılır. Mühendislik kontrolü bunun yanında korunma yolları, bariyerler, operasyon noktası koruyucuları, hareket eden parçaların korunması vb. koruyucu donanımlardan hangilerinin nerede ve ne şekilde kullanılabileceği konusunda kararlar alınır.

- Yönetim ile alakalı kontroller: Yönetim ile alakalı kontroller de ise güvenliğin akışı ve düzeni, güvenlik sistemleri, çalışma prosedürleri dokümanların/kayıtların yayımlanması yolu ile yapılır.

- Talimatlar hazırlanarak işlem kontrol altına alınır.

- Çalışma izin formları oluşturulur.

- Çalışanlara eğitim vererek kontrolsüz-tedbirsiz davranışlara engel olunur.

- Altyüklenici bilgilendirmeleri yapılır.

- Kişisel koruyucuların kullanılması: Kişisel koruyucuların kullanılması en son seçim olarak değerlendirilir. Gerçekleştirilecek faaliyetler bu maddelerden biri veya kombinasyonları şeklinde olabilir.

2.3.2.6. Risk Analizleri Sonuçları Hakkında Mutabakat Sağlanması

İSG uzmanı ve risk değerlendirme ekibi ile yapılan risk analizleri işlenmeden önce ilgili süreç yöneticilerinin bilgisine yazılı ve/veya e-posta yolu ile sunulur. İlgili süreç yöneticileri analizleri aşağıdaki kriterleri kontrol ederek değerlendirirler.

Bölüm yöneticileri tarafından risk değerlendirme çalışmalarının ilgili tüm bölümler kapsayıp kapsamadığı, puanlamanın doğru yapılıp yapılmadığı, mevcut tedbirlerin tanımlanıp tanımlanmadığı, önerilen faaliyetlerin uygun/etkin olup olmadığı konuları değerlendirilir. Bu gözden geçirmeler bölüm yöneticileri ihtiyaç duymaları veya İSG uzmanının sürece dahil olmayı gerekli gördüğü durumlarda birlikte gerçekleştirilir.

- Analiz/değerlendirme yapılan süreçte unutulmuş herhangi bir tehlike/risk olup olmadığı
- Gerçek dışı-tutarsız puanlama olup olmadığı,
- Tespit edilen riske ilişkin daha önce değerlendirme yapılmadığı
- Başlatılacak faaliyetin, riskin büyüklüğü ile orantılı olup olmadığı
- Başlatılacak faaliyetlerin riski kabul edilebilir seviyeye indirebilmek için en etkin faaliyet olup olmadığını içermelidir.

Mutabakat sağlanamayan konular nihai karar Kalite Yönetim Sistemleri Müdürüne aittir.

2.3.2.7. Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Planlama

Risk değerlendirmesi neticesinde DÖF ile takip edilmeyen konular, orta, düşük seviyeli risklere yönelik aksiyonlar “Risk Analiz Formu” ile takip edilir.

Risk analizi sonucuna göre İSG için yüksek ve çok yüksek seviyede yer alıp herhangi bir faaliyetin başlatılması söz konusu değil ise analiz ve değerlendirme sonuçlarının yeterliliği ilgili bölüm yöneticisi ile değerlendirilir ve üst yönetim tarafından nihai karar verilir. Belirtilen seviyedeki riskler belirlendiği tarihten itibaren en geç bir hafta içerisinde üst yönetim ile paylaşılır. Üst yönetimin kararına göre hareket edilir.

Büyük yatırım, yönetim onayı ve takibi gerektiren uzun dönemli faaliyetler ilgili bölümün yatırım planı programına alınır, bu plan kapsamında takip edilir. Bu işlemin yapılması ilgili bölüm yöneticisinin sorumluluğundadır.

Yatırım kararı alınarak bölüm iş programı ile takip edilecek olan aksiyon devreye alınma süreleri uzun ve riskin katlanabilir seviyenin üzerinde olması durumunda geçici ve riski kısmen azaltan tedbirler planlanarak devreye alınır.

Tespit edilen riskleri kabul edilebilir/tahammül edilebilir seviyeye indirmek üzere başlatılan faaliyetlerin tamamlanmasının ardından önemli görülen alanlarda tekrar risk değerlendirmesi yapılarak faaliyetin etkinliği somut verilerle değerlendirilir. Başlatılan faaliyetlerin takibi ve etkinliğinin değerlendirilmesinden bölüm yöneticisi sorumludur. Bu değerlendirme ilgili iş sağlığı ve güvenliği yönetim temsilcisinin takibinde ve bilgisinde gerçekleştirilir.

Risk seviyesi katlanabilir seviye üzerinde olmasına rağmen faaliyetin devam etmesi gerektiği durumlarda ilgili bölüm yöneticisi üst yönetimin yazılı onayını alır. (Küçük Yılmaz 2007)

2.3.2.8. Saha Kontrolleri

Risk değerlendirme çalışmaları sonucunda alınan tedbirlerin uygulanma durumunun takibi ve potansiyel tehlike/risk belirlenmesi amacı ile saha kontrolleri gerçekleştirilir. Bu kontroller “Saha Gözetim ve İnceleme Formu” ile kayıt altına

alınır. İlgili bölüm yöneticileri sorumluluk sahalarında yaptıkları kontrollerde tespit ettikleri uygunsuz durumları ve uygunsuzluğun giderilmesi için alınacak aksiyonları form üzerine kaydederek konsolide edilmek üzere İSG uzmanına gönderir. Form üzerindeki yapılan tespitlerin takibinden ilgili bölüm yöneticisi ve İSG Yönetim Temsilcisi müştereken sorumludur.

2.3.2.9. Analizlerin Güncellenmesi

İSG risk değerlendirmeleri aşağıdaki durumlarda gözden geçirilerek ve/veya üretim/süreç değişikliklerinde yeniden yapılarak bilgilerin güncelliği sağlanır.

Analizlerin güncellenmesini gerektirecek durumlar aşağıda sıralanmıştır;

- Kullanılan araç, makine, ekipmanın değişmesi
- Kullanılan enerji miktarının/türünün değişmesi
- Yeni bir teknoloji kullanılmaya başlanması
- Operasyonların değişmesi veya yenilerinin eklenmesi
- Ulusal ve uluslararası yasal mevzuat ve diğer gerekliliklerde değişiklik ve/veya yeni yayın olması durumunda
- Meslek hastalıkları, iş kazaları, riayetsizlikler, tehlikeli durum ve kıl payı atlatılan olaylar ile ilgili istatistik sonuçlarının değerlendirilmesi
- İSG Risk değerlendirmeleri işyeri tehlike sınıfına göre belirlenen periyotlarda yenilenmesi

Yukarıdaki durumlarından bir veya daha fazlası ile karşılaşılması durumunda analizler kısmen veya tamamen güncellenir. Güncelleme ihtiyacının olduğu durumların İSG uzmanına bildirilmesi tüm Atatürk Havalimanı işletmesinin çalışanlarının sorumluluğudur. (Politikası 2016)

2.3.2.10. Analiz ve Değerlendirme Yönteminin Etkinliğinin İzlenmesi

Karşılaşılan kazalar, tehlikeli durumlar ve kıl payı atlatılan olaylar ile ilgili istatistikler ve yapılan değerlendirmeler ile risk değerlendirme sonuçlarından yöntemlerin etkinliği izlenir. Bu izleme senede en az bir kez İSG uzmanı tarafından yapılır. Bu değerlendirme sonucunda yöntemde yenilenme yapma ihtiyacı gözden geçilir. Gereklik görülür ise Kalite Yönetim Sistemleri Müdürü'nün onayı alınarak çalışma yapılır. (Hizmetleri 2017)

2.3.2.11. Risk Analizlerinin Bölüm Çalışanları ve Diğer Taraflar ile Paylaşımı

Risk değerlendirme çalışmaları ilgili bölüm yöneticileri tarafından çalışanlara iletilir.

Atatürk Havalimanı işletme tarafından yapılan değerlendirme çalışmaları 1. Seviye Alt Yüklenicilere (Yerleşik veya Geçici) faaliyet öncesinde ilgili bölüm yöneticisi/İSG yönetim temsilcisi tarafından iletilir. Atatürk Havalimanı işletmesi tarafından yapılan risk analizlerinin alt yüklenici ilgili faaliyetini içermediği/standart operasyon dışı faaliyet söz konusu olduğu durumlarda risk analizleri, ilgili Bölüm yöneticisi tarafından alt yükleniciden talep edilir. Bu tür durumlarda Bölüm İSG uzmanına danışabilir. Alt yüklenicilerinin İSG risk değerlendirme çalışmalarında kullanacakları yöntem ve formlar konusunda talep etmeleri halinde Atatürk Havalimanı işletmesi tarafından verilir.

Tercih alt işveren firmaların kararına bırakılmıştır. Alt yüklenici istediği takdirde, Atatürk Havalimanı işletmenin kullandığı risk analiz metodu iletilecektir.

Ortak saha paylaşımı olan diğer kuruluşlardan/paydaşlardan kaynaklanan tehlikeler, karşılıklı olarak paylaşım toplantılarında değerlendirilir.

2.4. UMMAN-MUSCAT HAVALİMANI İŞLETMESİ İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

2.4.1. Sağlık ve Güvenlik Planı

Proje başlamadan hazırlanan ve proje sonuna kadar ekler içerik yeniliği devam ettirilen Sağlık ve güvenlik planı Umman-Muscat Havalimanında uygulamasını görülmektedir. Bu uygulamada; Projeye özgü bir düzenleme olarak tanımlanan belirli sağlık, emniyet ve çevre ile ilgili sorumluluk ve yerel düzenlemelere ek uluslararası uygulamaları kapsayan bir doküman oluşturulmuştur. Sağlık planını, bütün yapının kurumu için aslında bir dönüm noktasıdır. Anahtar düzenlemeleri ana hatlarıyla görüntüler. Ana yüklenici tarafından hazırlanmış plan, Proje Yönetimi kadrosuyla alt yüklenicilere bilhassa taşeron firmalarla paylaşılır.

Bu planın içeriği farklılık gösterebilir fakat temel olan bazı kavramlar vardır. Bu planın içinde olanlar;

- 3. tarafların plana uygunluk belgeleri
- İşin kapsamı ve saha bilgileri
- Organizasyon şeması
- Projenin özel amaçları
- Sağlık planının uygulama ayrıntıları
- Yerel ve uluslararası düzenlemeler için düzenlemeler
- Eğitim ve oryantasyon programları
- Denetim ve muayene ayrıntıları
- Acil müdahale akış şeması
- Tehlike özetleri ve özel risk prosedürleridir.

Sağlık planı; projenin devamında sürdürülebilir olması için belirli dönemlerde revize edilmesi, gerçek koşullar ve yerel yönetmeliklerde yapılan

değişiklikler göz önünde bulundurularak kaza potansiyeli olan tehlikeli durumlar gözden geçirilir. (Cıngıllıoğlu 2012)

2.4.2. Hedefler

Temel sağlık hedefleri;

Yerinde yeterli tıbbi sağlık merkezi kurmak, donanımlı ilk yardım alanları oluşturmak,

Uygun ilk yardım tedavisini sağlamak, onun için gerekli ekipmanı bulundurmak,

-İlk yardım durumlarını tasarlanmış deftere takipler halinde yazılması,

-Tıbbi hizmet tutumunun geliştirilmesi ve teşvik edilmesi,

-Sağlık ve hijyen bilinci ile ilgili bilgi arttırımı yapılmalı,

-İyi bir sağlık hizmeti için denetimli ve düzenli periyodik sağlık muayeneleri sağlamak olmalıdır.

Temel güvenlik hedefleri;

-Gerekli prosedürleri uygulayarak, tüm iş kazalarını önlemek,

-Kontrol prosedürleri ile görev dışı-istem dışı kazaları önlemek,

-Etkin bir yönetim sistemi kurarak, yetki veren organizasyon şeması,

-İnşaatta mevcut kritik faaliyetlerin yöntemlerini ve prosedürlerini hazırlamak,

-Çalışanları bu planın varlığından farkındalık ve bilincini yaratma,

-Planın uygulamada işletile bilirliğini görmek için denetimler yapmaktır.

Temel çevresel hedefler ise;

-Çevre bilincini geliştirmeyi hedefleyen çevre farkındalığını çevre dostu tutumları ve anlayışına teşvik eden programlar yürütmek,

-Çevre kirliliğinin oluşmaması adına etkin kullanım-yeniden kullanımı öncülüğünde tedbirler almak,

-Atık yönetimi prosedürlere uygun belirlemek,

-Çalışma alanlarını çevresel olarak kabul edilebilir düzeye getirmek,

-Çevresel etkileri en aza indirmektir.

Bu planla oluşturulan genel prosedür, inşaat alanında malzeme ve tesisin etkin kontrolü sağlanması ve işletmeci tarafından yapılan inşaat çalışmalarında hasar ve kayıpları önlemek içindir.

Sağlık ve güvenlik planını özetlemek gerekirse;

-Kritik faaliyetler kontrol edilir

-Sorumlu kimdir

-Ne zaman denetimler uygulanır

-Nerede denetimler uygulanır

-Neden denetim uygulanır

-Uygun olmayan noktalarda, uygunsuzluk raporu(NCR) yazımını kapsar.

2.4.3. İş Güvenliği Eğitimi

İnşaat sahasından çalışmalara katılmak üzere planlanan bir eğitimidir. Amacı temel güvenlik bilincini geliştirmektir. Projeye atanmış tüm çalışanlar yeni bir başlangıç eğitimi alır. Bu eğitimin içeriği aşağdaki notları kapsamaktadır.

Projenin tanıtımı, tehlikelerin tanıtılıp anlaşılması, çalışma saatleri, işyeri ve şantiye güvenlik düzenlemeleri, nakliye taşıma çizelgesi-programı, saha organizasyonu-proje yapısı, yönetmelik-kural-düzenlemelerin anlatılması, çalışanların sorumluluğu, gözetmenlerine tüm tehlikeye sebep olabilecek durumların raporlanması, acil durum prosedürleri ve toplanma noktaları, risk değerlendirmeleri, inşaatta temel tehlikeler, atık yönetimi, çevresel hususlar, tesis ve ekipman, yüksekte çalışma, malzeme taşıma, yangın önleme üzerinedir.

Projeye yeni gelenlerin, çalışmaya başlamadan önce iş güvenliği eğitimi almaları gerekir. İşe yeni gelenlerin istatistiksel olarak daha fazla yaralanma vakası ihtimali daha yüksek olduğu tahminen daha yüksektir. Belirli bir oryantasyon programı yapılacak operasyonlar için ve projenin çevresel gerekliliklerine cevap verebilmesi için gereklidir.

Sağlık ve güvenlik planının uygulanmasından, Sağlık ve Güvenlik departmanı sorumlu olacaktır. Eğitim programı ve verilen eğitimin etkinliği izlemek bu departmanın kontrollü altındadır. Ayrıca verilen eğitimlerin veri tabanını sağlamak da bu bölümün işleri arasındadır.

Eğitim alan tüm personel kayıtlı olacak, aldığı eğitim bilgileri bu bölümün takibinde olacaktır. Verilen eğitim saha denetlenmesine, belge denetimine ve denetim sonrası izlenecek yollarla ilerlemelere tabi olacaktır. (Cıngıllıoğlu 2012)

2.4.4. Çalışma İzin Belgesi

Çalışma izni, tehlikeli görevlere güvenli performansı elde etmek üzere gerekli kontrolleri sağlamak üzere kullanılır. Belirli çalışma izinlerinde işin tanımı, yeri, başlangıç / bitiş tarihi ve saati, süresi, ekipmanı kullanılan personelin ve sorumlu süpervizörün tümü açıkça belirtilmelidir.

Görevin doğrudan amiri tüm korumaların yerinde olduğunu kontrol altına almalıdır. Göreve katılan tüm personel tehlike ve risklerin farkında olmalıdır. İzin verilen bölgenin korunma belgeleri tam olmalıdır. Göreve başlanmadan onaylayan makam çalışma iznini belgeleriyle imzalaması gerekmektedir. Görev

tamamlandıktan sonra yer düzenli bir şekilde bırakılmalı. Açılan izin belgesi onaylayanın kapama yetkisine bırakılarak teslim edilmelidir. Mesela; kaynak işleminde, elektrik tesisatında, iskele kurulum-söküm işlerinde, ekipmanların basınç testi-periyodik muayenelerini gibi daha birçok işlemler için geçerlidir.

Kapalı alan izni de inşaatta yine karşımıza çıkan faaliyetlerin gerekliliğinde ortaya çıkmıştır. Çalışan için giriş veyahut çıkışında sınırlı erişime varsa yeterli hava akım hızı gerçekleşmiyorsa o zaman kapalı olarak kabul edilir. Çalışanın sürekli olarak kalması için çalışma ortamının uygun koşulunu sağlamak üzere bu belge düzenlenir.

Kazı izni, bu izin mevcut yeraltı yapılarının zarar görmemesi için kullanılır. Tesis için gerekli olan hizmetleri kurabilmek için yetkili makamlara iletişime geçmeyi öngörür. Örneğin; elektrik tesisatı, su ve gaz için.

Mümkünse, kazı için yetkili kurumdan gelen görevlinin gözetimi altında yapılmalıdır. Genel güç hatları görünür, topraklanmış, izole edilmiş olmalıdır. (Cıngıllıoğlu 2012)

2.4.5. Denetim

Denetlemenin amacı, sağlık planı ile oluşturulan yönetim sistemini izlemek ve değerlendirmektir. Uygulamanın etkinliğini belirler. “Denetim” terimi tanımlanacak olursa; “verimlilik üzerine yapısal bağımsız bilgi toplama, toplam sağlık ve güvenlik yönetim sisteminin etkinliği ve güvenilirliği, düzeltici eylem planları hazırlanmasıdır.

Nitelikli denetçiler sağlık ve güvenlik planı prosedürünce denetim ekibi liderleri, uzmanlar, yönetim olabilir. Yöneticisi, bu denetimi genellikle her altı ayda bir yapılarak tekrar edilir. Denetimde kontrol noktaları ise;

Kayıtların ve dosyaların güncel ve tam olup olmadığı kontrol edilir.

İşin onaylı prosedürlere uygun olarak yapılıp yapılmadığına bakılır.

İç iletişim olarak işin yanı sıra mühendis ile olan ilişkiler ve taşeron ile ilişkiler de göz önünde tutulur.

Yönetim ve saha çalışanlarının sağlık ve güvenlik planının ne kadar fakında olduğu da gözetimlerle belirlenir.

Herhangi bir durumun ISO 14001 – ISO 18001 sistemlerine uygun olup olmadığına da bakılır.

Denetimin tamamlanmasının ardından, bulguları gösteren bir denetim raporu yazılacaktır. Aşağıdaki eklerle birlikte,

-Denetim rapor formu

-Uygun Olmayan Rapor (NCR)

-Gözlemler

İş güvenliği denetimleri: sağlık ve güvenlik planının uygulamasının sürdürülebilmesi için denetimler yapılır. Projenin, çalışma alanları ile ilgili prosedürler, önlemler, risk değerlendirmeleri ve diğer düzenlemeler hepsi bütün olarak ele alınır. Yapılan işin yer, ekipman ve malzeme düzenlemeleri sağlamak şartlarına uygun olması beklenir. Denetimler sistemlerden ziyade fiziksel koşullara daha fazla yoğunlaşmıştır.

Sağlık planı ile oluşturulan yönetim sisteminde; yönetimi her ay için minimum belirlenen noktalara bir denetim oluşturmalıdır. Yönetim de dahil olmak üzere teftiş için yeterli kayıtların tutulmasından sorumludur. Denetim sonrası teftiş kayıtları, teftiş raporları, NCR ve kontrol listeleri elde bulunmalıdır.

Denetim tamamlandıktan sonra, ekip herhangi bir uyumsuzluğu tartışmak ve değerlendirmek için toplanacaktır. Sağlık ve güvenlik planı kuralları ihlal durumları analiz edilmeli. Objektif kanıtlar kaydedilmeli ve rapor haline getirilerek uyumsuzluğa bağlı tenkit edilmelidir. Her NCR bir kopyası eylem için denetlenen bölge Müdürüne teslim edilecektir. Denetlenen Bölge Müdürü ayrıntılı düzeltici

eylem için talep edilecektir. NCR tarihine yanıt olarak karşı taraftan önerileri beklenir (ICAO 2007)

2.4.6. Olay İnceleme ve Raporlama

Kazaların / olayların dikkatli raporlanması ve soruşturulması taahhüdü yaralanma, mal hasarı ve üretim kesintisi dahil olmak üzere önemli bir faktördür.

Kaza önleme süreci etkin yürütülmediği zaman kaza soruşturma süreci doğmaktadır. Tekrarlanmaları önlemek için gerekli bilgiler denetim raporlarıdır. Ancak ciddi bir yaralanma durumunda, bir kaza soruşturma için soruşturma ekibi oluşturulacaktır. Denetleyiciler ya da ustabaşı, çalışma alanında meydana gelen her kazanın derhal araştırılmasını sağlamalıdır.

Olay durumunda sağlık ve güvenlik departmanına derhal bir sözlü rapor gönderilecektir. O durumda yapılmayan rapor ve belirsiz gerçekler acil eylem önlemedeki herhangi bir gecikme yaşatmaktadır. Bunu takiben bölüm formenleri bir raporu tamamlayacak ve doğrudan sağlık ve güvenlik departmanında yönetime sunacaktır. Yaralanma ve hasar kayıtları tüm sahadan toplanır ve aylık istatistik raporunda yer almaktadır.

2.4.7. Umman-Muscat Havalimanı Çalışma Alanı

Umman Muscat Uluslararası Havaalanı projesinin geliştirilmesi dört bölümden oluşmaktadır. Ana inşaat yeri Mc-1 (ana sözleşme -1) kapsamaktadır. Uçak pisti, hızlanma pisti, önlük, hizmet binaları, yeraltı araçları, inşaat servis yolları ve distribütör yolları, köprü ve kavşak yanı sıra ana tesis binası kapsamaktadır. Mc-2 sözleşmesi ATC Kulesi ve diğer bazı faydalı binalar içerir. Mc-3 belge ise yolcu Terminal Binası ve mc-4 paketinin inşası sivil havacılık idari yapının inşasını içine alır. (Cıngıllıoğlu 2012)

2.4.8. Tibah Havalimanı İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları

Dünya genelinde çoğu havalimanında var olan İş Sağlığı ve Güvenliği uygulamaları ülkemizde de uygulanmaktadır. Uluslararası kuruluşların şart koştuğu birçok önlem alınmakla beraber, ilgili konularda eğitim verdirilmesi ve çalışanların bilinçlendirilmesi konusunda da işletmelerde detaylı çalışma ve uygulamalara sıkça yer verilmektedir.

Bu havalimanlarından biri de Suudi Arabistan da bulunan Uluslararası Tibah Havalimanıdır. Tibah Havalimanında alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemleri ve uygulamaları;

- Çalışanlara güvenli bir çalışma ortamı sağlanması,
- İSG konularında çalışanların dinlenmesi ve eksikliklerin giderilmesi,
- Risklerin kontrol edilmesi amacıyla risk analizlerinin yapılması,
- Yasal gereklilik ve mevzuatlara uygun önlemlerin alınması ve takibi,
- İşe alınan çalışanların İSG Eğitimlerine katılımlarının sağlanması ve periyodik muayenelerin takibi,
- Sağlık ve güvenlik politikalarının geliştirilmesi,
- Çalışanların yayınlanan prosedürleri uyum sağlaması amacıyla denetlemeler yapmak (Occupational Health and Safety handbook april, 2016)

2.4.8.1. Çalışanın Güvenlik Sorumluluğu

Medine 'de bulunan Tibah havalimanında iş sağlığı ve güvenliği konusunda önlemler alınmış ve uygulamaya konmuştur. Bunun dışında çalışanlarında uymakla yükümlü olduğu bazı sorumluluklar belirlenmiştir;

- Kendi sağlığınız ve diğer insanların sağlığı için özenli ve dikkatli çalışmak,
- Kişisel koruyucu donanımları kullanmak,
- Uygulamada olan tüm prosedürleri takip etmek ve prosedürlere uyum sağlamak,
- Çalışma sırasında alkol veya yasadışı maddeleri kullanmamak,

- Şirket tarafından verilen İSG Eğitimlerine zamanında katılmak,
- Herhangi bir kaza, yaralanma veya tehlikeyi rapor etmek çalışanların sorumluluğundadır.

Bir bakıma üçüncü havalimanında alınan önlemler ve uygulamaların, yapılan alan araştırmaları sonucunda karşılaştırılan diğer havalimanlarıyla hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. Bunun en temel sebebi tüm dünyada yayınlanan yasal mevzuatların benzer kanunları içermesi ve uygulamaların zorunlu olmasıdır.

2.5. FRAPORT A.G. RİSK YÖNETİMİ

Fraport aktif olarak fırsatları araştırmakta ve kapsama alınan riskleri beklenen faydalarının derecesine göre değerlendirmektedir. Kurumsal riskleri kontrol altında tutmak Fraport KRY sisteminin başlıca amacıdır. Bu amaç, aşağıda verilen KRY politika ilkeleri için temel oluşturmaktadır:

-KRY ve risk stratejisi kurumsal strateji bütünleştirilmiştir ve KRY stratejisinin kurumsal stratejiyle uyumlu olması gerekmektedir.

-KRY sürekli işletme sürecine bütünleştirilmiştir. - Riskler birim bazında da yönetilmektedir.

-KRY sürecinin amacı en önemli risklerin düzenli şekilde belirlenmesini, izlenmesini ve kabul edilebilir seviyede alınmasını sağlamaktır.

-Risklerin aktif ve açık iletilmesi ve bildirilmesi KRY sisteminde en önemli başarı faktörüdür.

-Fraport'un tüm çalışanlarından, kendi sorumluluk alanlarındaki KRY'ye aktif olarak katılmaları beklenmektedir. Tehlike ve boyutlar sınıflandırılarak risk değerlendirmesi yapılır ve bu değerlendirmeye tüm çalışanlar aktif olarak destek verir . (Küçük Yılmaz 2007)

Üçüncü Havalimanı ile kıyaslandığında, Fraport içinde de risk değerlendirmesi uygulamasının benzerlik gösterdiği ve tüm çalışanların değerlendirmeye aktif olarak destek verdiği görülmektedir.

3.BÖLÜM: ÜÇÜNCÜ HAVALİMANININDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ÖNLEMLERİNİN ÇALIŞANLAR ÜZERİNDEKİ VERİ-ANKET ÇALIŞMASI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmada Havalimanı sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının ne derece uygulandığını, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusuna yaklaşımı ve alınan önlemlerin yeterliliklerini araştırmak amaçlanmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan bölümler için literatür taraması yapılmıştır. Uygulama bölümü için anket yöntemi kullanılmıştır. ankette uygulama yapılan şirket ile ilgili bilgileri içeren ve iş sağlığı ve güvenliği konularını kapsayan sorular yer almaktadır.

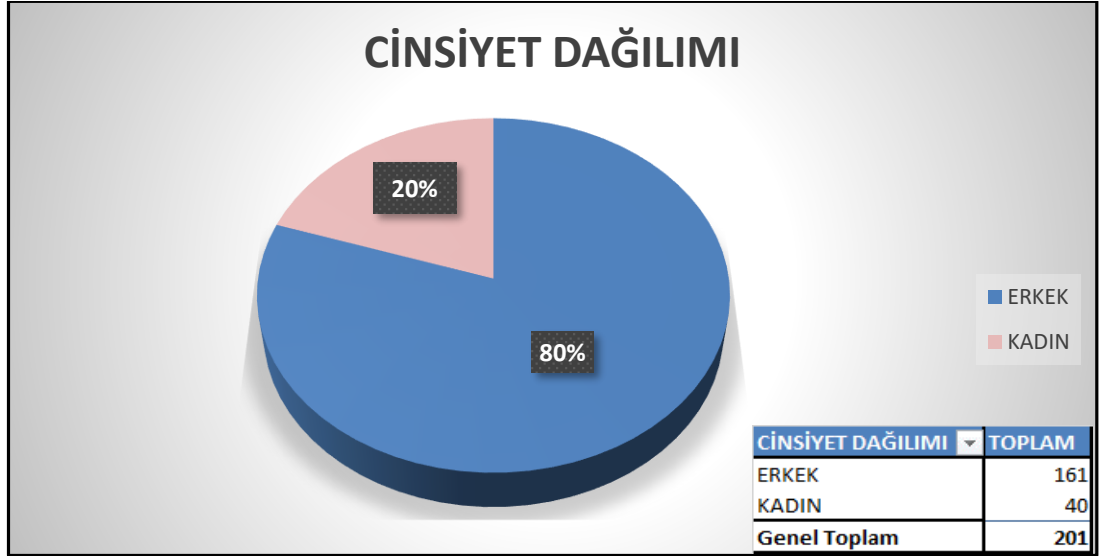
Araştırmada uygulamaya ve araştırmanın amacına yönelik 19 adet belirleyici soru aktif çalışan kişilere yöneltilmiş ve alınan cevaplara göre bulgular elde edilmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma Üçüncü Havalimanı çalışanlarına uygulanan anket soruları doğrultusunda oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Anket yöntemi 201 kişi üzerinde uygulanmıştır ve sonuçlar tablolar halinde analiz edilmiştir.

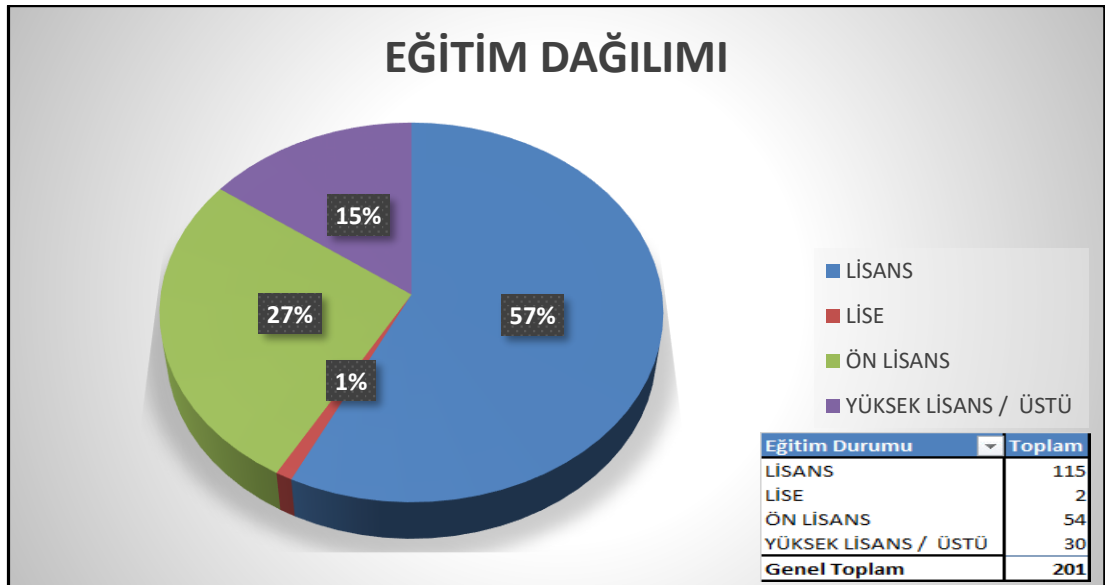
3.4. TABLOLARIN ANALİZ EDİLMESİ

Üçüncü Havalimanı içerisinde çalışan 1100 Beyaz yakalı personelden 201 personel üzerinde yapılan anket sonuçları tablolar halinde araştırmaya eklenmiştir.

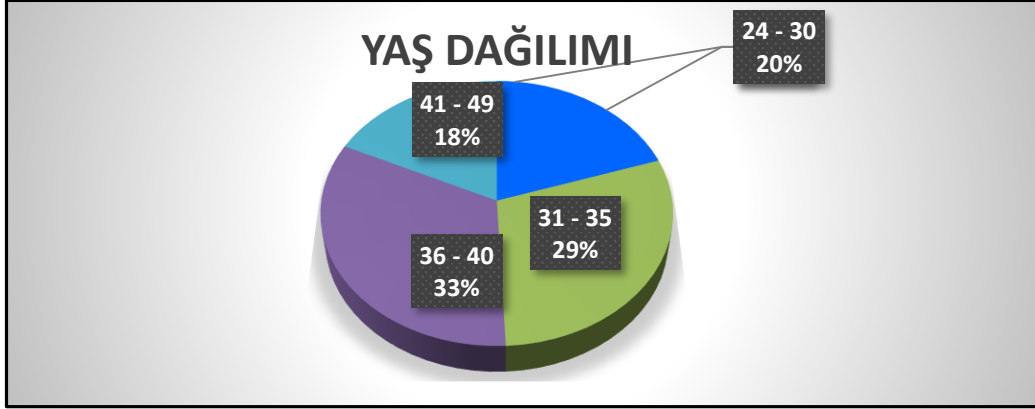
ŞEKİL 1: Cinsiyet Dağılımı

Ankete katılan çalışanların %80'i erkek, %20'si kadın personellerden oluşmaktadır.

ŞEKİL 2: Eğitim Dağılımı

Ankete katılan personellerin %57'si Lisans, %27'si Ön Lisans, %15'i Yüksek Lisans ve %1'i Lise Mezunudur.

ŞEKİL 3: Yaş Dağılımı

Katılımcıların %33'ü 36-40 yaş, %29'u 31-35 yaş, %18'i 41-49 yaş, %20'si 24-30 yaş arasındaki personellerden oluşmaktadır.

Tablo 1.Almış Olduğunuz ISG Eğitimlerinin Konusu/İçeriği

	LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
1.ALMIŞ OLDUĞUNUZ ISG EĞİTİMLERİNİN KONUSU/ İÇERİĞİ					
ÇOK İYİ	20	0	3	7	30
İYİ	65	0	31	15	111
ORTA	27	2	18	7	54
İYİ DEĞİL	3	0	1	1	5
KÖTÜ	0	0	1	0	1
Toplam	115	2	54	30	201

TABLO 1:Almış Olunan Eğitimlere göre

Ankete katılan 201 personelin %15'i eğitimlerin konusunu/içeriğini çok iyi olarak yanıtlarken, %55'i iyi, %27'si orta ve %2'si iyi değil yanıtını vermiştir. Personeller içerisinde yalnızca 1 kişi kötü cevabını vermiştir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans Mezunlarının %17'si çok iyi, %57'si iyi, %23'ü orta ve %3'ü iyi değil yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının tamamı bu soruya orta yanıtını vermiştir. Ön lisans mezunlarının %6'sı çok iyi, %57'si iyi, %33'ü orta, %2'si iyi değil ve %2'si kötü yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %23'ü çok iyi, %50'si iyi, %23'ü orta ve %3'ü iyi değil yanıtını vermiştir.

Genel olarak bakıldığında katılımcıların %70 kadarı eğitimlerin içeriğini iyi ve çok iyi olarak cevaplandırdığı ve bu konuda yetersizliğin görölmediği gözlemlenmektedir.

Tablo 2.Eğitimin Anlaşılabilirliği

2.EĞİTİMLERİN ANLAŞILABİLİRLİĞİ		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	ÇOK İYİ	17	0	6	6	29
İYİ	63	1	29	16	109	
ORTA	30	0	16	5	51	
İYİ DEĞİL	5	1	2	3	11	
KÖTÜ	0	0	1	0	1	
Toplam	115	2	54	30	201	

TABLO 2: Eğitim Anlaşılabilirliğine Göre

Ankete katılan 201 personelin %14'ü eğitimlerin anlaşılabilirliğini çok iyi olarak yanıtlarken, %54'ü iyi, %25'i orta ve %5'i iyi değil yanıtını vermiştir. Katılımcılar arasında kötü yanıtı veren yalnızca 1 personel bulunmaktadır.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %15'i çok iyi, %55'i iyi, %26'sı orta ve %4'ü iyi değil yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %50'si iyi yanıtını verirken %50'si iyi değil yanıtını vermiştir. Ön lisans mezunlarının %11'i çok iyi, %54'ü iyi, %30'u orta, %4'ü iyi değil ve %2'si kötü yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %20'si çok iyi, %53'ü iyi, %17'si orta ve %10'u iyi değil yanıtını vermiştir.

Bu soruya katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde genel olarak eğitimlerin anlaşılabilirlik seviyesinin iyi ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3.Eğitim İçin Kullanılan Araç, Gereç ve Döküman

		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS ÜSTÜ	Toplam
3. EĞİTİM İÇİN KULLANILAN ARAÇ, GEREÇ VE DOKÜMAN	ÇOK İYİ	19	0	8	7	34
	İYİ	53	1	25	13	92
	ORTA	33	0	14	6	53
	İYİ DEĞİL	10	1	6	4	21
	KÖTÜ	0	0	1	0	1
	Toplam	115	2	54	30	201

TABLO 3: İsg Eğitimlerine Göre

Ankete katılan 201 personelin %17'si eğitimlerde kullanılan araç-gereç ve dokümanı çok iyi olarak yanıtlarken, %46'sı iyi, %26'sı orta ve %10'u iyi değil yanıtını vermiştir. Katılımcılar arasında kötü yanıtını veren yalnızca 1 personel bulunmaktadır.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %17'si çok iyi, %46'sı iyi, %29'u orta ve %9'u iyi değil yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %50'si iyi yanıtını verirken %50'si iyi değil yanıtını vermiştir. Ön lisans mezunlarının %15'i çok iyi, %46'sı iyi, %26'sı orta,

%11'i iyi değil ve %2'si kötü yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %23'ü çok iyi, %43'ü iyi, %20'si orta ve %13'ü iyi değil yanıtını vermiştir.

Bu soruya katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde genel olarak eğitim için kullanılan araç-gereç ve dokümanın yeterli olduğu gözüksede ilk iki soruya göre iyi değil yanıtında bir artış gözlemlenmektedir.

Tablo 4.İSG Eğitimlerine Zamanında Katılırmısınız

4.ISG EĞİTİMLERİNE ZAMANIN DA KATILIRMISINIZ		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	EVET	97	2	44	25	168
HAYIR	18	0	10	5	33	
Toplam	115	2	54	30	201	

TABLO 4: İsg Eğitimleri Zamanında Katılma Göre

Ankete katılan 201 personelin %84'ü eğitimlere zamanında katıldığını belirtirken, %16'sı eğitimlere zamanında katılmadığını belirtmiştir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunu personelin %84'ü eğitimlere zamanında katıldığını belirtirken, %16'sı eğitimlere zamanında katılmadığını belirtmiştir. Lise mezunlarının tamamı eğitimlere zamanında katıldığını belirtmiştir. Ön lisans mezunlarının %81'i zamanında katıldığını, %19'u ise zamanında katılmadığını belirtmiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %83'ü zamanında katıldığını, %17'si ise zamanında katılmadığını belirtmiştir.

Bu soruya katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde genel olarak eğitim katılımının yüksek olduğu gözüküyor olsa da katılmayan personel sayısı dikkati çekmektedir. Öyle ki Çok tehlikeli sınıfa giren bir işyerinde eğitime verilen önemin

daha yüksek olması gerekmektedir. Bu konuda şirket içerisinde alınan önlemlerin artırılması beklenebilir.

Tablo 5.Eğitim ve Çalışan İlişkisi

5.SİZCE, ISG EĞİTİMLERİ ÇALIŞANLAR TARAFINDAN YETERİNCE ÖNEMSENİYOR MU?		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	EVET		79	1	40	18
HAYIR		36	1	14	12	63
Toplam		115	2	54	30	201

TABLO 5: Eğitim ve Çalışan İlişkisine Göre

Ankete katılan 201 personelin %69'u eğitimlerin çalışanlar tarafından yeterince önemsendiğini belirtirken, personellerin %31'i eğitimlerin yeterince önemsenmediğini belirtmektedir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunu personelin %69'u eğitimlerin yeterince önemsendiğini belirtirken, %31'i yeterince önemsenmediğini belirtmiştir. Lise mezunlarının %50'si evet yanıtını verirken %50'si hayır yanıtını vermiştir. Ön lisans mezunlarının %74'ü eğitimlerin önemsendiğini, %26'sı yeterince önemsenmediğini belirtmiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunlarda ise bu oran %60 evet %40 hayır sonucu ile dikkat çekmektedir.

Bu soruya katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde genel olarak eğitimlerin çalışanlar tarafından önemsendiği oran yüksek gözükse de, bir önceki soruyla ilişkili olan bu soruda yaklaşımın negatif anlamda arttığı gözlemlenmektedir. Çok tehlikeli sınıfa giren şirkete göre eğitimlerin yeterince önemsenmeme oranı

yüksek olarak dikkat çekmektedir. Elde edilen veriler ışığında, bu konuya verilen önemin iyileştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 6.Eğitimciler Hakkındaki Düşünceleriniz

	LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
6.EĞİTİMCİLER HAKKINDA Kİ DÜŞÜNCELERİNİZ	20	0	6	6	32
ÇOK İYİ	59	0	24	11	94
İYİ	6	0	2	3	11
İYİ DEĞİL	30	2	22	10	64
ORTA	115	2	54	30	201
Toplam					

TABLO 6: Eğitim Verenlere Göre

Ankete katılan 201 personelin %16'sı eğitimcileri çok iyi olarak yanıtlarken, %47'si iyi, %32'si orta ve %5'i iyi değil yanıtını vermiştir. Katılımcılar arasında kötü yanıtı veren personel bulunmamaktadır.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %17'si çok iyi, %51'i iyi, %26'sı orta ve %5'i iyi değil yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %100'ü orta yanıtını verirken, Ön lisans mezunlarının %11'i çok iyi, %44'ü iyi, %41'i orta, %4'ü iyi değil yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %20'si çok iyi, %37'si iyi, %33'ü orta ve %10'u iyi değil yanıtını vermiştir.

Bu soru ile birlikte 7, 8 ve 9. sorularda birbiriyle bağlantılı sorulardır. Yanıtların analizlerine bakıldığında çoğunluğun eğitimciler ile ilgili orta ve üstünde yanıt verdiği görülmektedir.

Tablo 7.Eğitimcilerin Konu Hakimiyeti

7.EĞİTİMCİLERİN KONU HÂKİMİYETİ		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	ÇOK İYİ	26	0	7	5	38
İYİ	49	1	22	12	84	
İYİ DEĞİL	6	1	3	5	15	
ORTA	34	0	22	8	64	
Toplam	115	2	54	30	201	

TABLO 7: Eğitimcilerin Konu Hakimiyetine Göre

Ankete katılan 201 personelin %19'u eğitimcilerin konuya hakimiyetini çok iyi olarak yanıtlarken, %42'si iyi, %7'si iyi değil ve %32'si orta yanıtını vermiştir. Katılımcılar arasında kötü yanıtını veren personel bulunmamaktadır.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %23'ü çok iyi, %43'ü iyi, %30'u orta ve %5'i iyi değil yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %50'si iyi %50'si iyi değil yanıtını verirken, Ön lisans mezunlarının %13'ü çok iyi, %41'i iyi, %41'i orta, %6'sı iyi değil yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %17'si çok iyi, %40'ı iyi, %27'si orta ve %17'si iyi değil yanıtını vermiştir.

Bu soruda katılımcılar katıldıkları eğitimler doğrultusunda verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, Eğitimcilerin eğitim verdikleri konuya hakimiyetlerini yeterli buldukları görülmektedir. Bu konuda eğitimcilerin yeterli olmadığını düşünen katılımcı sayısı düşüktür.

Tablo 8.Konuyu Açık ve Anlaşılır Biçimde Anlatması

8.KONUYU AÇIK VE ANLAŞILIR BİÇİMDE ANLATMASI	LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam	
	ÇOK İYİ	22	0	8	5	35
	İYİ	51	1	21	10	83
	ORTA	32	0	21	12	65
	İYİ DEĞİL	10	1	4	3	18
	Toplam	115	2	54	30	201

TABLO 8: Konunun Anlatılmasına Göre

Ankete katılan 201 personelin %17'si eğitimcilerin konuyu açık ve anlaşılır biçimde anlatmasını çok iyi olarak yanıtlarken, %41'si iyi, %32'si orta ve %9'u iyi değil yanıtını vermiştir. Katılımcılar arasında kötü yanıtını veren personel bulunmamaktadır.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %19'u çok iyi, %44'ü iyi, %28'i orta ve %9'u iyi değil yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %50'si iyi %50'si iyi değil yanıtını verirken, Ön lisans mezunlarının %15'i çok iyi, %39'u iyi, %39'u orta, %7'si iyi değil yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %17'si çok iyi, %33'ü iyi, %40'ı orta ve %10'u iyi değil yanıtını vermiştir.

Bu soruda katılımcılar katıldıkları eğitimler doğrultusunda verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, Eğitimcilerin konuyu açık ve anlaşılır biçimde anlatması değerlendirilmiş ve katılımcıların %58'inin iyi ve üzerinde buldukları görülmektedir. Bu konuda eğitimcilerin yeterli olmadığını düşünen katılımcı sayısı bir önceki soruya göre artış göstermektedir.

Tablo 9.Eğitime Katılımı Sağlaması ve İletişimi

9.KATILIMI SAğLAMASI VE İLETİŞİMİ		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	ÇOK İYİ	18	0	9	4	31
	İYİ	46	0	21	8	75
	ORTA	40	1	16	9	66
	İYİ DEğİL	11	1	8	9	29
	Toplam	115	2	54	30	201

TABLO 9 : Eğitim Katılımının Sağlanmasına GÖRE

Ankete katılan 201 personelin %15'i eğitimcilerin katılımı sağlaması ve iletişimini çok iyi olarak yanıtlarken, %37'si iyi, %33'ü orta ve %14'ü iyi değil yanıtını vermiştir. Katılımcılar arasında kötü yanıtını veren personel bulunmamaktadır.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %16'sı çok iyi, %40'ı iyi, %35'i orta ve %9'u iyi değil yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %50'si orta %50'si iyi değil yanıtını verirken, Ön lisans mezunlarının %17'si çok iyi, %39'u iyi, %30'u orta, %15'i iyi değil yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %13'ü çok iyi, %27'si iyi, %30'u orta ve %30'u iyi değil yanıtını vermiştir.

Bu soruda katılımcılar katıldıkları eğitimler doğrultusunda verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, Eğitimcilerin katılımı sağlaması ve iletişimi değerlendirilmiş ve katılımcıların %52'sinin iyi ve üzerinde buldukları görölmektedir. Bu konuda eğitimcilerin yeterli olmadığını düşünen katılımcı sayısı bir önceki soruya göre artış göstermektedir. Eğitimin önemi göz önüne alındığında ve verilen orta ve iyi değil yanıtına bakıldığında sayısal olarak negatif yönde ciddi bir artış olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 10.Eğitim Salonuna Göre

10.EĞİTİM SINIFI / SALONU HAKKINDA Kİ DÜŞÜNCELERİNİZ		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	ÇOK İYİ	17	0	9	3	29
İYİ	46	0	12	10	68	
ORTA	41	2	18	12	73	
İYİ DEĞİL	10	0	15	4	29	
KÖTÜ	1	0	0	1	2	
Toplam	115	2	54	30	201	

TABLO 10 : Eğitim Salonuna Göre

Ankete katılan 201 personelin %14'ü eğitim salonu hakkındaki görüşünü çok iyi olarak yanıtlarken, %34'ü iyi, %36'sı orta, %14'ü iyi değil ve %1'i kötü yanıtını vermiştir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %15'i çok iyi, %40'ı iyi, %36'sı orta ve %9'u iyi değil ve %1'i kötü yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %100'ü orta yanıtını verirken, Ön lisans mezunlarının %17'si çok iyi, %22'si iyi, %33'ü orta, %28'i iyi değil yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %10'u çok iyi, %33'ü iyi, %40'ı orta, %13'ü iyi değil ve %1'i kötü yanıtını vermiştir.

Bu soruda katılımcılar katıldıkları eğitimler doğrultusunda verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, eğitim sınıfı / salonu değerlendirilmiş ve katılımcıların %48'inin eğitim sınıflarını ve araç-gereç koşullarını iyi ve üzerinde buldukları görülmektedir. Bu konuda sınıfın yeterli olmadığını düşünen katılımcı sayısı bir önceki soruyla aynı orandadır. Eğitimin önemi göz önüne alındığında ve verilen orta ve iyi değil yanıtına bakıldığında sayısal olarak negatif yönde artışın devam ettiği gözlemlenmektedir.

Tablo 11.Eğitim Salonunun Fiziki Şartları

11.EĞİTİM SALONUNUN FİZİKİ ŞARTLARI		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	ÇOK İYİ	15	0	7	3	25
	İYİ	48	1	16	11	76
	ORTA	40	0	17	12	69
	İYİ DEĞİL	11	1	12	3	27
	KÖTÜ	1	0	2	1	4
	Toplam	115	2	54	30	201

TABLO 11: Eğitim Salonun Fiziki Şartlarına Göre

Ankete katılan 201 personelin %12'si eğitim salonunun fiziki şartları hakkındaki görüşünü çok iyi olarak yanıtlarken, %38'i iyi, %34'ü orta, %13'ü iyi değil ve %2'si kötü yanıtını vermiştir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %13'ü çok iyi, %42'si iyi, %35'i orta ve %10'u iyi değil ve %1'i kötü yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %50'si iyi değil ve %50'si iyi yanıtını verirken, Ön lisans mezunlarının %13'ü çok iyi, %30'u iyi, %31'i orta, %22'si iyi değil ve %4'ü kötü yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %10'u çok iyi, %37'si iyi, %40'ı orta, %10'u iyi değil ve %3'ü kötü yanıtını vermiştir.

Bu soruda katılımcılar katıldıkları eğitimler doğrultusunda verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, eğitim sınıfı / salonunun fiziki şartlarını değerlendirilmiş ve katılımcıların %50'sinin koşulları iyi ve üzerinde buldukları görülmektedir. Bu konuda sınıfın fiziki şartlarını yeterli olmadığını düşünen katılımcı sayısı bir önceki soruya göre artış göstermektedir. Eğitimin verildiği salonun önemi göz önüne alındığında ve verilen orta ve iyi değil yanıtına bakıldığında sayısal olarak negatif yönde artışın devam ettiği gözlemlenmektedir.

Tablo 12. İSG Eğitiminde Şirketin Kurumsal Bilgi Düzeyi

12.İSG KONUSUNDA ŞİRKETİNİZİN KURUMSAL BİLGİ DÜZEYİ NEDİR		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	ÇOK İYİ	33	0	11	9	53
İYİ	52	2	19	15	88	
İYİ DEĞİL	1	0	3	2	6	
ORTA	29	0	21	4	54	
Toplam	115	2	54	30	201	

TABLO 12: İsg Eğitiminde Şirketin Kurumsal Düzeyine Göre

Ankete katılan 201 personelin %26'sı eğitim salonu hakkındaki görüşünü çok iyi olarak yanıtlarken %44'ü iyi, %27'si orta ve %3'ü iyi değil yanıtını vermiştir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %29'u çok iyi, %45'i iyi, %25'i orta ve %1'i iyi değil yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %100'ü iyi yanıtını verirken, Ön lisans mezunlarının %20'si çok iyi, %35'i iyi, %39'u orta ve %6'si iyi değil yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %30'u çok iyi, %50'si iyi, %13'ü orta ve %7'si iyi değil yanıtını vermiştir.

Bu soruda katılımcılar şirket profili, İSG eğitimlerinin durumu ve personellerin bilgi düzeyleri doğrultusunda verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların %70'inin İSG konusunda şirketin bilgi düzeyini iyi buldukları görülmektedir. Şimdiye kadar İSG konusunda sorulmuş olan sorular içerisinde pozitif yönde en yüksek cevabın çıktığı soru olma özelliğindedir.

13. Tablo 13: Şirketiniz İşyerinin Tehlike Sınıflarına Göre Sınıflandırılmasında Tehlike Derecesine Göre Hangi Sınıfa Girmektedir

13. ŞİRKETİNİZ İŞ YERİNİN TEHLİKE DURUMLARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASINDA TEHLİKE DERECESİNE GÖRE HANGİ SINIFA GİRMEKTEDİR		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	ÇOK TEHLİKELİ	112	2	50	27	191
	TEHLİKELİ	2	0	3	3	8
	AZ TEHLİKELİ	1	0	1	0	2
	Toplam	115	2	54	30	201

TABLO 13: Şirketin Tehlike Sınıfına Göre Değerlendirilmesi

Ankete katılan 201 personelin %95'i şirketin çok tehlikeli sınıfa girdiğini, %4'ü tehlikeli ve %1'i de az tehlikeli sınıfa girdiğini belirtmiştir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %97'si çok tehlikeli, %2'si tehlikeli ve %1'i az tehlikeli sınıfa girdiği yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %100'ü çok tehlikeli yanıtını verirken, Ön lisans mezunlarının %93'ü çok tehlikeli, %6'sı tehlikeli ve %1'i tehlikeli yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların %90'ı çok tehlikeli sınıfa girdiğini %10'u ise tehlikeli sınıfa girdiğini belirtmiştir.

Şirketin çok tehlikeli sınıfa girdiği ve bu doğrultuda hizmet verdiği göz önüne alınarak personellerin verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların %95'inin bu konuda bilinçli ve bilgili olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 14: İşyerinizde İSG Uzmanı, İşyeri Hekimi, Ortak Sağlık Alanı ve Güvenlik Birimi Var mı

14.İŞ YERİNİZDE İŞ GÜVENLİĞİ UZMANI , İŞ YERİ HEKİMİ, ORTAK SAĞLIK ALANI VE GÜVENLİK BİRİMİ VAR MI		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	EVET	114	2	50	28	194
HAYIR	1	0	4	2	7	
Toplam	115	2	54	30	201	

TABLO 14: İşyerinde İş Sağlığı Alanına Göre

Ankete katılan 201 personelin %97'si soruya evet yanıtını verirken %3'ü soruya hayır yanıtını vermiştir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %99'u evet ve %1'i hayır yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %100'ü evet yanıtını verirken, Ön lisans mezunlarının %93'ü evet %7'si hayır yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların 93'ü evet %7'si hayır yanıtını vermiştir.

Şirketin çok tehlikeli sınıfa girdiği ve bu doğrultuda hizmet verdiği göz önüne alındığında ve kanuni gereklilikler gözetildiğinde, katılımcıların bu konuda verdiği evet yanıtının yüzdesel oranı olumlu olarak değerlendirilebilir. Yapmış olduğum gözlemler ve cevaplar doğrultusunda şirket içinde İSG departmanı, işyeri hekimi, ortak sağlık alanı ve güvenlik birimi bulunduğunu ifade edebilmekteyiz.

Tablo 15: Sizce Sahaya Çıkan Personellerin Kullandığı Kişisel Koruyucu Donanımlar Yeterli Koruma Sağlıyor mu

15.SİZCE SAHAYA ÇIKAN PERSONELLERİN KULLANDIĞI KİŞİSEL KORUYUCU DONANIMLAR YETERLİ KORUMA SAĞLIYOR MU		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	EVET	93	1	32	18	144
HAYIR	22	1	22	12	57	
Toplam	115	2	54	30	201	

TABLO 15: Kişisel Koruyucu Donanımın Koruma Seviyesine Göre

Ankete katılan 201 personelin %72'si soruya evet yanıtını verirken %28'i soruya hayır yanıtını vermiştir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %81'i evet ve %19'u hayır yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %50'si evet yanıtını verirken %50'si hayır yanıtını vermektedir. Ön lisans mezunlarının %59'u evet %41'i hayır yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların 60'ı evet %40'ı hayır yanıtını vermiştir.

Şirketin çok tehlikeli sınıfa girdiği ve bu doğrultuda hizmet verdiği göz önüne alacak olursak, kanuni gereklilikler gözetildiğinde ve Dünya'da iş kazalarında üst sıralarda yer alan ülkemizde katılımcıların bu konuda verdiği hayır yanıtının %28 olması düşündürücü ve önlem artırılması gerektiği sonucunu doğurmaktadır.

Tablo 16: Kişisel Koruyucu Donanımlarla İlgili Yeterince Denetim Yapılıyor mu

16.KİŞİSEL KORUYUCU DONANIMLARLA İLGİLİ YETERİNCE DENETİM YAPILIYOR MU?		LİSANS	LİSE	ÖN LİSANS	YÜKSEK LİSANS / ÜSTÜ	Toplam
	EVET	88	1	33	20	142
HAYIR	27	1	21	10	59	
Toplam	115	2	54	30	201	

TABLO 16: Kişisel Koruyucuların Denetimine Göre

Ankete katılan 201 personelin %71'si soruya evet yanıtını verirken %29'u soruya hayır yanıtını vermiştir.

Eğitim dağılımına göre soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında; Lisans mezunlarının %77'si evet ve %23'ü hayır yanıtını vermiştir. Lise mezunlarının %50'si evet yanıtını verirken %50'si hayır yanıtını vermektedir. Ön lisans mezunlarının %61'u evet %39'u hayır yanıtını vermiştir. Yüksek Lisans ve üstü mezunların 67'si evet %33'ü hayır yanıtını vermiştir.

Bir önceki soru ile bağlantılı olan bu soruya da verilen %29'luk hayır cevabı bir önceki soruya verilen cevaplarla benzerlik göstermektedir. Çok tehlikeli sınıfa giren havaalanı içindeki denetimlerle ilgili konuların gözden geçirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

SWOT ANALİZİ

3.Havalimanı için swot analizi;

STRENGTH (Güçlü Yönler)

- 1.Ülkemiz için uluslararası düzeyde bir marka olması
- 2.İSG Bölümünde yabancı personellerin çalışıyor olması
- 3.Geniş bir teknolojik altyapıya sahip olması
- 4.Denetleyici personellerin havalimanı tecrübelerinin olması

WEAKNESS (Zayıf Yönler)

- 1.Kameralı Sistemle tüm alanların isg tarafından denetlendiği bir sistemin olmaması
- 2.İş kazaları ile ilgili caydırıcı cezaların uygulanmaması

THREATS(Tehditler)

- 1.Terminal büyüklüğü nedeniyle yaşanan kazalara müdahalelerde yaşanabilecek olumsuzluklar
- 2.Çalışanların henüz tam anlamıyla kişisel koruyucu donanımların önemini yeterince kavramamış olması

OPPORTUNITIES(Fırsatlar)

- 1.Havalimanının yeni ve büyük olmasından dolayı isg eğitimleri için yeterince uygulamaya alanının bulunması
- 2.Teknolojik çalışmaların isg için kullanılabilir bir altyapı sağlayabilir olması

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde son yıllarda iş sağlığı ve güvenliği konusu önem verilen önemli konulardan biri haline gelirken, bu konu içerisinde İSG eğitimleri de üzerinde önemle durulan bir konu haline gelmiştir. İşletmelerde herhangi bir iş kazası meydana geldiğinde sadece iş gören ve çevresi değil, 1986 Chernobyl faciasında olduğu gibi geniş toplumlar etkilenmektedir.

Eğitim eksikliğinden kaynaklanan bilgisizlik, iş başında dikkatsizlik ve şirket tarafından belirlenen kurallara uymamama gibi örnekler iş kazalarının başlıca sebepleridir. Bu sebepler eğitimlerle minimize edilmekte, her bir iş kazası sonucu iş göremezlik ödenekleri ve şirketin ödeyeceği cezalar asgari düzeylere düşürülebilirler. Sakat kalmalara ve ölüm olaylarına yol açan kazalar sebebiyle dünya genelinde olduğu şekilde, Türkiye’de de iyileşmesi oldukça zor olan toplumsal yaralar açılmaktadır. SGK verileri kapsamında, iş kazalarından kaynaklanan iş günü kayıplarının % 30’ lara dayandığı, meslek hastalıklarıyla birlikte yıllık ortalama maliyetleri toplamda yaklaşık olarak 40 milyar Lira olmaktadır. Zamanında verilen ve üzerinde önemle durulan İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimleri ile kalifiye işçi sayısı artmakta, ortaya çıkan kaza maliyetleri ve işçi şikayetleri yarı yarıya azalmaktadır.

Tüm sektörlerde olduğu gibi havacılık ve havalimanı inşaatları sektörlerinde de yukarıda bahsetmiş olduğum sorunlarla karşılaşmakta ve ağır sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada Üçüncü Havalimanı örneğiyle sektörün karşılaştığı sorunlar ortaya çıkarılmaya çalışılmış, diğer havalimanları ile iş sağlığı ve güvenliği önlemleri konusunda karşılaştırmalar yapılmış ve anket çalışması ile çalışanların konuya yaklaşımı ortaya konularak önemli veriler elde edilmiştir.

Üçüncü Havalimanında yapılan çalışmalar ve alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemleri, denetlemeler ve yaptırımlar diğer havalimanlarıyla karşılaştırıldığında benzerlik göstermekte, çalışma öncesi verilen eğitimlerin periyodik olarak takip edildiği görülmektedir. Karşılaştırmalara ek olarak 16 sorudan oluşan anket çalışması yapılmış ve verilen yanıtlar tablolar halinde değerlendirilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar detaylıca incelendiğinde;

- Katılımcıların 4'te 1'i birçok soruya orta yanıtını vermiştir. Bu katılımcı grubunun iş sağlığı ve güvenliği önlemleri konusunda ne iyi ne de kötü yanıtını vermekte ve kararsız olduğu gözlemlenmektedir.

- Dikkati çeken diğer bir husus, katılımcıların %16'lık bir kısmının eğitimlere zamanında katılır mısınız sorusuna verdikleri hayır yanıtıdır.

- Katılımcıların %31'inin eğitimlerin çalışanlar tarafından yeterince önemsenmediğini belirtmesi üzerinde durulması gereken bir başka konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Katılımcıların yüksek oranda iyi değil yanıtını verdiği sorulardan biri eğitimcilerin eğitime katılımın sağlanması ve iletişimi konusunda olmuştur.

- Eğitim sınıfı/salonunun durumuna göre yapılan değerlendirmede çok iyi ve iyi yanıtlarının toplamının %50'nin altında kaldığı görülmektedir.

- Kişisel koruyucu donanımların yeterli koruma sağlamadığını düşünenlerin oranı %28 olurken bu donanımların denetimleriyle ilgili eksiklik olduğunu düşünenlerin oranı da %29 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üçüncü Havalimanının diğer havalimanlarıyla karşılaştırılması ve buna ek olarak anket çalışmasından elde edilen veriler incelendiğinde sonuç olarak;

1. Havalimanında alınan önlemler diğer havalimanlarıyla birçok konuda aynı olmakla beraber alan ve terminal büyüklüğü göz önüne alındığında ve denetimle ilgili soruya verilen yanıtlar doğrultusunda, iş sağlığı ve güvenliği konusunda denetim yapan nitelikli personel sayısının artırılması havalimanı için pozitif yönde bir katkı sağlayacaktır.

2. Genel hatlarıyla bakıldığında eğitimlere katılım oranı yüksek olarak görülmekte ancak zamanında katılımı ilgili bir eksiklik göze çarpmaktadır. Bu konuya çalışanların verdiği önemi arttırmak için departman yöneticileriyle toplantılar yapılabilir sonuç alınamazsa disiplin maddeleri gereği cezai yaptırımlar da uygulanabilmelidir. Böylelikle çalışanların eğitimlere zamanında katılımı sağlanırken bu eğitimlerde verilen cezaların nedeni detaylıca anlatılarak iş sağlığı ve güvenliği konusunun önemine vurgu yapılabilir.

3. Eğitim salonları ve fiziki şartlarıyla ilgili katılımcıların memnuniyet düzeylerinin yüksek olmadığı görülmektedir. Bu neticede, sınıfların fiziki şartlarında (ısı, ışık, ses, salon büyüklüğü vb.) iyileştirilme yapılırsa katılımcılar üzerinde olumlu bir etki bırakacak ve derslerin daha verimli geçmesi ve olumlu sonuçlar alınması sağlanacaktır. Bunun için daha konforlu salonlar seçilebilir, bu sınıflarda ders öncesinde ön hazırlık ve sınıf değerlendirmesi yapılabilir. Sınıftaki eksiklikler giderilemediğinde sınıf değişikliği talep edilmeli, eğitimi zamanı değiştirilmelidir.

4. Önemli sonuçlardan biri de kişisel koruyucu donanımların kullanımı ve denetlenmesi konusundaki eksikliklerdir. Katılımcıların ankette verdiği cevaplar incelendiğinde bu konuda kısmen bir yetersizlik görülmekte, bu yetersizliği ortadan kaldırmak için bazı önlemler alınması gerekmektedir. Kişisel Koruyucu Donanımların önemi ve kullanılması zorunlu bir teçhizat olduğu eğitimlerde daha keskin çizgilerle anlatılmalı, kullanmayanlar ile ilgili disiplin cezalarının uygulanacağı belirtilmelidir. Bunun devamında ise denetimler konusu gelmektedir. Denetim yapan iş sağlığı ve güvenliği personelleri denetimleri sıklaştırmalı, sayısal olarak denetim yapan personeller artırılmalı ve denetimler sırasında denetime aykırı bir durum olduğunda bu donanımları kullanmayan personeller çalışma sahasından uzaklaştırılmalıdır. Böylelikle yaşanan iş kazalarının da büyük oranda önüne geçilmesi sağlanacaktır.

Uygulanan ve uygulanacak iş sağlığı güvenliği eğitimleri ve denetimlerinin kalitesinin artırılması sonucunda daha bilinçli şirketler ve personeller ortaya çıkacak ve iş kazalarında ülkemizde yaşanan sayısal fazlalıklar en aza indirilecek ve dünya sıralamasında iş kazalarında ülkemiz daha alt sıralarda yer alacaktır.

Yapılan bu çalışmanın; Ülkemizde ve tüm Dünya'daki havalimanlarında iş sağlığı ve güvenliği konusunda katkı sağlamasını ve işletmelerin daha sağlıklı, güvenli, huzurlu ve mutlu seviyelere ulaşmasına vesile olmasını temenni ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Turhan. *İşçi Sağlığı Prensipleri ve Uygulamaları*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1996.
- Akın, Levent. «Sendikaların İş Sağlığı ve Güvenliğinin Sağlanmasına Katkısı.» *Çalışma ve Toplum*, 3 2012: 119.
- Arseven, Faik. *Yeni İş Kanununun İş Sağlığı ve Güvenliği Yaklaşımı*. TİSK İşveren Dergisi, 2004.
- Assembly. *35th Session Executive Committee, Aviation Security*. 2016.
- Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik. *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü*. 1974.
- Bilimler, İstanbul Üniversitesi-Teknik. «Türkiye'de ve Dünya'da İş Sağlığı ve Güvenliği.» 2013.
- Centel, Tankut. *İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarının Kuruluş ve İşleyişi*. Sicil İş Hukuku Dergisi, 2013.
- Cıngıllıoğlu, Şafak. «İnşaat Projelerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Maliyet İncelemesi Örnek Olay: Umman Uluslararası Havalimanı Projesi.» *Yüksek Lisans*. İstanbul: İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Ana Bilim Dalı, 06 2012.
- Çiçek, Özal, ve Mehmet Öçal. «Dünyada ve Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi.» *Emek ve Toplum*. Cilt 5. no. Sayı 11 . HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 01 2016. syf.115.
- Demircioğlu, Murat. *İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2009.
- Erginel, Nihal, ve Şura Toptancı. «İş Kazası Verilerinin Olasılık Dağılımları ile Modellenmesi.» 22. *Ulusal Ergonomi Kongresi*. Eskişehir: Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 2017. 203.

Gazete , Resmi. *İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu* . Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2012.

Gazete, Resmi. *İş Kanunu-4857*. 2013.

—. *İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2012.

Gazete, Resmi. *Umumi Hıfzıssıhha Kanunu*. Ankara, 1930.

Gerek, Nüvit. *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2000.

Hizmetleri, Atatürk Havalimanı İşletme. «Çalışan El Kitabı.» *İSG Politikası*. İstanbul: Atatürk Havalimanı İşletmesi, 2017.

ICAO. «New Release 2005.» 2007.

İstiklal. *Havalimanların da Teröre Karşı Yeni Uygulama*. tarih yok.

İşten, İnanç. «Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı.» *Dergi-Park*, 2014: 287.

Kabaroğlu, Pınar. "Şantiye Kurulumunda İş Sağlığı ve Güvenliği Kurallarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi" *Yüksek Lisans Tezi* Gediz Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İzmir 2015.

Kaya, İslam Safa. *Chicago Sözleşmelerinin Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi*. Malatya: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016.

Keleş, Rüstem. «İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı ve Kavramla İlgili Yeni Perspektifler.» *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*. Cilt Kasım-Aralık. no. 22. ÇSGB Yayını, 2004. 16.

Korkmaz, Adem, ve Hüseyin Avsallı. «Çalışma Hayatında Yeni Bir Dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası.» *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 08 2012: 159.

Kurumu, Türkiye İstatistik. *İş Kazaları ve Sağlık Problemleri Raporu*. 2014.

Küçük Yılmaz, Ayşe. «Havaalanlarında Kurumsal Risk Yönetimi: Atatürk Havalimanı Terminalleri İşletmesi İçin Kurumsal Risk Yönetimi Model Önerisi.» *Doktora Tezi*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sivil Havacılık Ana Bilim Dalı, 07 2007.

Lloyd, John, ve John Mitchinson. *Cahillikler Kitabı*. Çeviren Cihan Aslı Filiz ve Emre Ergüven. İstanbul: Ntv Yayınları, 2008.

Makal, Ahmet. «Osmanlı İlişkilerinde Çalışma İlişkileri Tarihi.» İstanbul: İmge Kitabevi, 1997.

Makin, ve Winder. *A new conceptual framework to improve the application of occupational health and safety management systems*. Safety Science, 2008.

Müdürlüğü, Sivil Havacılık Genel. «Sivil Havacılık Güvenliği Eğitimi ve Sertifikasyon Talimatı.» *SHT 17-2/ Revizyon 1-*. Ankara, 2015.

Müdürlüğü, Sivil Havacılık Genel. *Sivil Havacılık Güvenliği Sertifikasyon*. 2009.

Osgb, Taksim. *Risk Analizi ve Değerlendirmesi*. 2016.

Politikası, İGA İSG. *Çalışan El Kitabı*. İstanbul: İGA Havalimanları İşletmeciliği, 2016.

Resmi Gazete. *İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri ve Seçilme Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 29 09 2013.

«Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.» no. 28648. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 15 05 2013.

Kanun. 30 06 2012. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm> (04 25, 2018 tarihinde erişilmiştir).

- «Sosyal Sigortalar ve Genel Kanunu Sigortası Kanunu.» *5510 numaralı Kanun*. Cilt Cilt :45. no. Sayı :26200. Ankara, 31 5 2006.
- Resmi, Gazete. «Havaalanı Sağlık Denetleme Merkezi Yönetmeliği.» *Yönetmelik*. Ankara, 17 02 2008.
- Seber, Vasfi. «İşçi Sağlığı ve Güvenliğinde Risk Analizleri Nasıl Yapılır?» *Elektrik Mühendisliği*, no. 445 (Ekim 2012): 31-34.
- Sendikası, Birleşik Metal-İş. «İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği.» Cilt 7. 2002.
- Süzek, Sarper. «İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Hakları ve Yükümlülükleri.» *Legal İş Hukuku ve İktisat Dergisi* cilt 2, no. sayı 6 (2005): syf. 605- 615.
- Topak, Oğuz. «İşçiden İş Kavramına Geçiş ve Değişikliğin Gizli İdeolojisi.» *Mesleki ve Sağlık Güvenlik Dergisi* (Türk Tabipler Birliği Yayınları), 2004: 7.
- Tuncay, Can . *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım, 1996.
- Yanturalı, Betül. "İş Sağlığı ve Güvenliğinde Risk Değerlendirmesi ve Bir Uygulama Çalışması" *Yüksek Lisans Tezi* Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2015
- Yaşar, Gülbiye, ve Emirali Karadoğan. «İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi.» *İş Sağlığı ve İş Güvenliği*. Ankara: Ankara Üniversitesi-Açık Ders, 2017.
- Yılmaz, Süreyya. «Duygusal Yetenek ile Pazarlama Yeteneği Arasındaki İlişkiler ve İşletme Performansına Etkileri.» *Doktora Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı, 2012.

EK-1**EĞİTİM KONULARI TABLOSU**

EĞİTİM KONULARI
1. Genel konular a) Çalışma mevzuatı ile ilgili bilgiler, b) Çalışanların yasal hak ve sorumlulukları, c) İşyeri temizliği ve düzeni, ç) İş kazası ve meslek hastalığından doğan hukuki sonuçlar
2. Sağlık konuları a) Meslek hastalıklarının sebepleri, b) Hastalıktan korunma prensipleri ve korunma tekniklerinin uygulanması, c) Biyolojik ve psikososyal risk etmenleri, ç) İlk yardım
3. Teknik konular a) Kimyasal, fiziksel ve ergonomik risk etmenleri, b) Elle kaldırma ve taşıma, c) Parlama, patlama, yangın ve yangından korunma,

- ç) İş ekipmanlarının güvenli kullanımı,
- d) Ekranlı araçlarla çalışma,
- e) Elektrik, tehlikeleri, riskleri ve önlemleri,
- f) İş kazalarının sebepleri ve korunma prensipleri ile tekniklerinin uygulanması,
- g) Güvenlik ve sağlık işaretleri,
- ğ) Kişisel koruyucu donanım kullanımı,
- h) İş sağlığı ve güvenliği genel kuralları ve güvenlik kültürü,
- ı) Tahliye ve kurtarma

EK-2**ANKET ÇALIŞMASI****Sayın Katılımcı;****LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ**

Sizi Ozan Karaca AYDIN tarafından yürütülen "Havalimanlarında İş Sağlığı ve Güvenliği; 3.Havalimanı Örneği" başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

KİŞİSEL BİLGİLERİNİZ	
Cinsiyet	☐ KADIN ☐ ERKEK
Eğitim Durumunuz	☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans / Üstü
YAŞINIZ	☐ 24-30 ☐ 31-35 ☐ 36-40 ☐ 41-49
<u>Anketi aşağıdaki sıralamaya göre doldurunuz:</u>	
5 - ÇOK İYİ 4 - İYİ 3 - ORTA 2 - İYİ DEĞİL 1 - KÖTÜ	

A. EĞİTİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
Almış Olduğunuz İSG Eğitimlerinin Konusu / İçeriği	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
Eğitimlerin Anlaşılabilirliği	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
Eğitim İçin Kullanılan Araç, Gereç ve Doküman	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
İSG Eğitimlerine zamanında katılırmısınız?	Evet ☐ Hayır ☐
Sizce, İSG Eğitimleri çalışanlar tarafından yeterince önemseniyor mu?	Evet ☐ Hayır ☐
Eğitmciler Hakkındaki Düşünceleriniz	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
Eğitmcilerin Konuya Hakimiyetleri (Alanında Yeterli Bilgi, Birikime Sahip Olması)	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
Konuyu Açık ve Anlaşılır Şekilde Anlatması	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
Katılımı Sağlaması ve İletişimi	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
Eğitim Sınıfı / Salonu Hakkındaki Düşünceleriniz	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
Eğitim Salonunun Fiziki Şartları	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
B. İSG İLE İLGİLİ TEMEL DEĞERLENDİRME	
İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda şirketinizin kurumsal bilgi düzeyi nedir?	☐ 5 ☐ 4 ☐ 3 ☐ 2 ☐ 1
Şirketiniz, iş yerinin tehlike durumlarına göre sınıflandırmasında tehlike derecesine göre hangi sınıfa girmektedir?	☐ Çok Tehlikeli ☐ Tehlikeli ☐ Az Tehlikeli
İş yerinizde İş Güvenliği Uzmanı, İş Yeri Hekimi, Ortak Sağlık Alanı ve Güvenlik Birimi var mı?	Evet ☐ Hayır ☐
Sizce, Sahaya çıkan personellerin kullandığı Kişisel Koruyucu Donanımlar yeterli koruma sağlıyor mu?	Evet ☐ Hayır ☐
Kişisel Koruyucu Donanımlarla ilgili yeterince denetim yapılıyor mu?	Evet ☐ Hayır ☐

Anketime katkıda bulunduğunuz ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.